
Bibliotek 1800
Carl Muusmann
Bøddelen i Rådhuskælderen
Jule- og nytårsfortællinger

Carl Muusmann

Bøddelen i Rådhuskælderen

Jule- og nytårsfortællinger

eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Bøddelen i rådhuskælderen

1

Det er nytårsaften.

Tyk og tung som en fed tåge ligger tobaksosen over den ældgamle "Schweidnitzer-Keller", der er det historiske Breslauer rådhus' stolthed.

I det lave rum, hvis stolper bærer mærker af slagsmål mellem trediveårskrigens vilde landsknægte, sidder de gode borgermænd nu lunt og hyggeligt ved deres ølkrus. For i Breslau har det ikke været nogen rigtig nytårsaften, når man ikke har fået adskillige mål af det stærke "Schweidnitzer Bier".

Som sol i tåge lyser alle vegne de blussende ansigter gennem røgens drivende flager. En forvirret mumlen af stemmer stiger og falder som bølgebrus, og de barokt udskårne træhoveder griner fra bjælkerne som onde trolde, der glæder sig over at se menneskene tabe sans og samling.

Tæt skyder de besøgende sig mellem bordene for at finde en stol, men ikke en plads er ledig.

Og dog jo! En plads er der, eller rettere, et bord med to pladser, over hvilke der på væggen er en plade med en afhugget hånd. Men trods trængslen falder det ikke nogen ind at sætte sig på de to gamle, udskårne stole, snarere er det, som slog man et sving helt uden om dem, så ofte man kommer i deres nærhed.

Trængslen begynder at tage lidt af. Mangen borgermand er allerede brudt op for at gå hjem. På det løjerlige ur, hvis visere

består af et par ildrøde rævehaler, begynder klokken at gå til tolv. Gemytligheden stiger til højrøstethed, og det mørke "Schweidnitzer Bier" flyder i strømme så stride som for fire hundrede år siden her på det samme sted. En mand træder ned ad de ormædte, knirkende, tyndslidte trin. Han ser sig omkring i lokalet som en fremmed. Det synes, som om han er i færd med at gå igen, idet han opgiver at finde en plads.

Så bliver han opmærksom på det lille bord. Han skyder sig gennem mængden og sætter sig på den ene af stolene uden at tage notits af den afhuggede hånd, der ligesom truende svæver over hans hoved.

Ingen har lagt mærke til ham før nu. Men i samme øjeblik han sætter sig, er det, som faldt der en usynlig dæmper ned over kælderens lystighed. Først stirrer en snes øjne på ham fra alle sider gennem tågen, så kommer en snes andre øjne til som sild, der følger en stime, og til sidst synes hele kælderen kun et par store, kæmpemæssige øjne, der borer sig ind i ham med rædsel og nysgerrighed.

Den fremmede føler sig som hypnotiseret. Han gør tegn til en af kelnerne, at han skal bringe ham et glas øl. Kelneren farer forskræmt afsted. Da han kommer tilbage, slænger han kruset hen ad bordet, som var han bange for at brænde sig på det. En svidende tørst som af feber har grebet den fremmede. Han svælger den kolde, mørke "Schweidnitzer Bier" i et drag, så bestiller han en til, en til, en til, og så bestiller han – to til.

For gennem mængden, der nu synes at ligge langt borte som gemt i tåge, er der kommet en høj, mørk mand. Hans dragt slutter tæt og stramt om hans lemmer. Stoffets farve er ubestemmelig, nærmest som gamle teglsten, der har hængt

længe i slud og storm, og om livet har han et bredt læderbælte. Ved siden af sig har han stillet et stort læderfutteral af uhyggeligt udseende.

Men den fremmede synes ikke at lægge mærke til noget af alt dette. Han har den rejsendes trang til at tale med nogen, med hvem som helst, blot det er et menneske, med hvem han kan veksle de tanker, som han så længe har måttet ruge ensom over, mens talen bølgede omkring ham på alle sider.

Derfor er det, at den fremmede denne gang har bestilt to "schweidnitzere", og derfor er det, at kelneren denne gang synes at stirre endnu mere forfærdet på ham og kyler krusene hen ad bordet, så at de er nær ved at vælte.

Den fremmede hilser til velkomst med sit krus på sin bordfælle, der med dyb røst svarer:

"Jeg takker Dem. Det er sjældent, nogen viser mig velvilje, derfor tager jeg mod Deres gæstfrihed, skønt det egentlig var mig, der burde byde Dem noget."

"Å, hvorfor det?"

"Fordi dette bord er mit."

"Deres? Så beder jeg undskylde. Jeg er fremmed her og kender ikke stedets skikke. Men hvorfor er det Deres bord?"

"Fordi ingen anden vil eller tør sidde her."

"Hvem er De da?" spørger den fremmede lidt usikkert.

"Hvem jeg er, lader sig ikke sige med et ord. Jeg ønsker i hvert fald ikke at sige det ord, med hvilket jeg nævnes, men jeg skal fortælle Dem mit livs historie. Så kan De selv kalde mig, hvad De vil."

2

Jeg er af gammel schlesisk adel. Min fader hørte til landets berømteste slægter og levede afvekslende i felten og på sine store godser ved floden Sleza.

Tidligt mistede jeg min moder. I min drengetid stod hun kun for mig som et forklaret minde. Af og til kunne jeg ligesom høre hendes blide, milde stemme langt borte, og når min samvittighed sagde mig, at jeg gjorde noget forkert, var det, som om hendes dybe, blå, bedrøvede øjne pludselig dukkede frem i et fint, blegt, bekymret ansigt.

Jeg kom da altid til at græde. Så søgte jeg ensomheden ude mellem de mørke graner i de høje bjerge, knælede ned på en mosbænk, som jeg havde lavet mig oppe på et dejligt udsigtssted, og bad min moder om forladelse, indtil jeg syntes, at hendes ansigt atter blev glad og mildt.

Ofte var jeg lang tid ad gangen overladt til mig selv, mens min fader var optaget af soldaterpligt under de idelige uroligheder i landet. Jeg fik da lov til fuldstændig at skøtte mig selv, og min fantasi arbejdede voldsomt under indtrykket af min fødeegns skønne, forrevne natur. Aldrig søgte jeg kammeraters selskab, jeg havde nok i den verden af indbildte væsner, med hvem jeg færdedes ved floden, på bjerg og i skov i den store højtidelige ensomhed.

For min påklædning blev der kun sørget på den mest nødtørftige måde af et gammelt kvindeligt tyende, der sparsommeligt syede og lappede på mit tøj, så længe det overhovedet kunne hænge sammen. Jeg var stærk og kraftig af bygning, men samtidig smidig og behændig som en kat, hvis

største lyst det er at jage flagrende sommerfugle på fjeldtoppene og gå på æggejagt i de høje graner.

Et stort silkeblødt hår filtrede sig som en fuglerede over et par mørke øjne, der var vant til at drømme og længes i ensomhed.

At jeg var et smukt, måske endog ualmindelig smukt barn, var der ingen, der havde fortalt mig, og derfor vidste jeg det heller ikke. I ensomheden bryder man sig ikke om skønhed, og dertil kom, at den skønhed, jeg havde, var så dårligt plejet.

Når jeg var hjemme på slottet, blev jeg holdt under en gammel hushovmesters strenge og gnavne tugt. Opmuntrende ord var sjældne, pryglene desto hyppigere, men min opdragelse var god og forsvarlig for sin tid og mit hoved hurtigt og lærenemt.

Jeg var nu blevet over 16 år, og jeg var sjælden udviklet af min alder.

Just som der skulle tages bestemmelse om min fremtid, skete der noget vidunderligt, der fyldte mig med den største spænding.

En dag hørte jeg det hviske nede i folkestuen, senere mødte jeg det rundt omkring allevegne, i slottet og i parken, til sidst kom det mig med fuld bekræftelse for øre i et alvorligt og omstændeligt foredrag, som min hushovmester holdt for mig:

Min fader havde giftet sig på ny. Jeg skulle igen have en moder!

Hvor var mit hjerte ikke opfyldt af den mest brændende forventning, da den store dag oprandt, på hvilken det nygifte par, der var mine forældre, skulle holde sit indtog på slottet.

Der blev truffet omfattende forberedelser. Æresporte blev rejst, bønderpiger bandt blomsterguirlander, og skolemesteren indøvede sange med alle godsets børn. Mig var der ingen, der tog videre notits af. Jeg fik end ikke et sæt nye klæder, hvad jeg havde glædet mig til.

I pragtfuldt optog kom mine forældre kørende. Jeg havde ikke set fader i lang tid, men som han sad der i sin pragtfulde mundering med den vældige, grå knebelsbart under den store, krumme ørnenæse, forekom det mig, at han var blevet stærkt ældet.

Men længe fik jeg ikke tid til at betragte ham, for min nye moder fangede hele min opmærksomhed. Jeg forstod straks, at hun var en skønhed. Hendes prægtige klæder raslede af silke, hendes skikkelse var høj og statelig, og hun bar sit hoved med de mørke, gnistrende øjne og de store, hvide tænder så stolt som en dronning, mens hun nådigt nikkede til alle sider med en vis beskyttende nedladenhed.

En halv time senere blev jeg kaldt ind i biblioteket, hvor der på væggene hang store billeder af alle vore aner.

Min fader sagde kort og myndigt til mig:

"Rubrecht! Den kvinde der er fra nu af din moder, og jeg lægger dig indtrængende på sinde at vise hende al skyldig respekt og lydighed."

Min moder stod henne ved vinduet. Hendes øjne hvilede forskende på mig. Det forekom mig, at hendes blik brændte med en ejendommelig ild. Hun vinkede mig hen til sig, og jeg fulgte langsomt og nølende opfordringen.

Så kastede hun mønstrende blikket op og ned ad mig og sagde til min fader:

"Det er en smuk dreng!"

Jeg følte rødmen skyde voldsomt op i mine kinder. Min moder smilede og tilføjede:

"Men han skal være smukkere endnu. Min søn skal være et adelsbarn og ikke en bondedreng. Han skal klædes standsmæssigt og fint i fløjl og silke, som det passer sig for hans stand. Jeg vil altid have ham om mig som min page, der skal lystre mit mindste vink. En ung adelsmand må lære slebne manerer, om han skal nå frem i verden, og det lærer han bedst af en kvinde."

"Tak fordi du tager dig så kærligt af ham," sagde min fader. "Rubrecht har alt for længe trængt til en moders årvågne pleje. Jeg er forvisset om, at han ikke vil lønne din omhu for ham med utaknemmelighed."

Min moder vinkede mig endnu lidt nærmere. Så strøg hun mit uredte hår til siden og sagde halvhøjt:

"Sikken en smuk, hvid pande du har, Rubrecht."

I det samme kyssede hun mig på den smukke hvide pande. Men det var et kys, som fik det til at sortne for mine øjne, for aldrig havde jeg tænkt mig en moders kys således.

3

Skønt jeg ikke var så gammel, at jeg havde stor forstand på kærlighedens foreteelser, gik det dog hurtigt op for mig, at min moder kedede sig i sit ægteskab.

Hun lå ofte træt på sin løjbænk og stirrede med blanke øjne op i loftet, mens hun uafbrudt gabede eller legede åndsfraværende med det store bjørnetæppes bløde pelsflige.

Så lagde jeg mærke til, at hun hver lørdag præcis klokken 2 kørte bort. En times tid senere vendte hun tilbage og var da altid i bedre lune end ved bortkørslen.

Min fader fulgte hende hver gang ud til vognen og modtog hende atter med et håndkys, når hun vendte hjem.

Det kunne altså ikke være mod hans vilje, at hun forlod slottet.

Jeg spekulerede dag og nat på, hvor det var, min moder tog hen, og hvad det var, der kunne have held til stadig at sprede hendes kedsomhed. Jeg kunne have spurgt kusken, men den tanke viste jeg fra mig som uværdig.

Jeg rødmede derfor af glæde og spænding, da min moder en lørdag middag vinkede ad mig, mens jeg stod ærbødig med hatten i hånden ved siden af hendes vogn.

"Lad Rubrecht komme med," sagde hun til min fader. "Han kan have godt af, hvad han får at se."

Min fader nikkede.

Jeg tog plads på bagsædet, hvor der stod en stor papæske med en adresse på et fransk modemagasin. Jeg var ved at forgå af nysgerrighed. Hvad var det, jeg skulle se, og som jeg kunne have godt af at se? Min moder mærkede åbenbart, hvad der foregik i mig. Hun betragtede mig uafbrudt med et smil, mens hun sad mageligt henslængt i vognen med benene over kors. Jeg kunne ikke lade være at skæve til hendes små fødder med de ualmindelig høje, røde safianshæle. Hun nynnede uafbrudt, men hun sagde ikke et ord. Hun smilede blot.

Vognen kørte gennem parken, derefter ind i Dyrehaven og ud på den store Eremitageslette. Her lå en skole, som min afdøde moder havde oprettet, og i hvilken 12 forældreløse eller fattige

smådrenge fra godset opdroges indtil konfirmationen. Jeg havde hørt tale om denne skole, men jeg havde aldrig besøgt den.

Vi standsede udenfor en lille hvid bygning, fra hvilken der var en prægtig udsigt. En ældre dame, der var sortklædt, og som bar briller på sin spidse næse, modtog min moder med mange kniks.

"Tag den æske, Rubrecht, og følg efter mig," sagde min moder bydende. Der var nu en dronnings majestæt over hendes skikkelse.

Vi trådte ind i skolestuen. Tolv børn i en alder fra 9 til 14 år rejste sig som på en snor. De bar alle en slags uniform af blåt klæde med gule opslag, knæbenklæder og sko.

Min moder tog plads på en stol, som skoleforstanderinden med mange fornyede kniks satte frem for hende.

"Lad mig så se vidnesbyrdene," sagde min moder.

Der blev rakt hende en protokol, som hun længe studerede med streng mine, mens alle drengenes øjne formelig hang ved hende med en blanding af beundring og rædsel.

Min moder var også ualmindelig pragtfuldt klædt efter fransk mode med højt opsat hår, juveler, blomster og en parfumeret vifte, med hvilken hun uafbrudt kølede kinderne.

Endelig var hun færdig og sagde:

"Hugo, Otto, Kunze og Gjøtz: Belønning!"

De fire drenge trådte røde i hovedet hen til min moder, der sagde til mig:

"Luk æsken op!"

Jeg gjorde det og rakte den hen imod hende. Hun tog fire små pakker og gav en til hver dreng, der bukkede dybt.

"I kan åbne dem, når I kommer hjem," sagde min moder, hvorpå hver dreng gik på plads; derefter sagde min moder med en stemme, som jeg syntes var mere oprømt end før:

"Bernhard, Hildemar, Volkmar, Dietmar, Konrad, Sigmar, Kurt og Gotfried: Straf!"

Skoleforstandersken rakte derefter min moder en mægtig ferle, der bestod af et stykke træ med et hul i midten, og drengene skævede til hinanden.

"Nej," sagde min moder, "det er et alt for gammeldags straffemiddel. Det ødelægger også drengenes hænder. Jeg vil ikke have, at det benyttes mere i min skole."

Drengene stirrede forbavsede fra den ene til den anden.

"Ræk mig æsken, Rubrecht!"

Jeg gjorde det, og min moder tog op af den to små pakker i silkepapir. Hun viklede papiret op, og to elegante ris kom til syne. De var dannede af syv ganske tynde, smidige fiskebensstænger, der var bundet sammen med røde silkebånd.

"Det er den sidste parisiske mode," sagde min moder. "En veninde af mig, der lige som jeg interesserer sig meget for pædagogik, sender mig dem med den meddelelse, at man her har nået idealet på skoledisciplinens område. Risene tillader at tilføje den størst mulige smerte med den mindst mulige anstrengelse, og selv om sommeren kan man uden at føle træthed eller overanstrengelse straffe en hel klasse, så den husker det. I pigeskolerne lader man delinkventerne tage tynde handsker på for at afbøde slagene, men i drengeskoler anvender man over alt det nye straffemiddel på den bare hånd, og hvorfor skulle jeg skåne mine små dovne lømler mere, end man gør det i Gallien?"

En efter en mødte så Bernhard, Hildemar, Volkmar, Dietmar, Konrad, Sigmar, Kurt og Gotfried op. De måtte strække hånden frem, mens min moder gav hver indtil 10 slag på håndfladen. De skreg, stampede og krympede sig som ål, men min moder smilede kun, mens hun langsomt blev ved at uddele slagene. Hvis en trak hånden til sig, fik han dobbelt portion.

Da min moder var færdig med eksekutionen, sagde hun:

"Jeg skal ret hjerteligt takke min veninde. Det er sjældent, jeg har kunnet få børnene til at skrige som i dag, uden at jeg føler mig det mindste anstrengt. Denne opfindelse vil i høj grad kunne medvirke til fremme af ungdommens flid og gode sæder. Og ungdommen er fremtiden, derfor må vi tugte den, mens det er tid."

Skoleforstanderinden nikkede bifaldende.

Derefter forlod min moder skolen, og jeg tog atter plads overfor hende. Hun var endnu mere oprømt, end da hun kørte ud, og hun så tavs på mig lige som sidst, mens hun nynnede endnu mere muntert.

Da vi omtrent var nåede op til slottet, sagde hun leende:

"Nu kan du se, Rubrecht, at din moder, der er så kærlig imod dig, også kan være streng. Tag dig i agt for at handle mod hendes vilje. Kommer tatarblodet op i mig, nøjes jeg ikke med den slags små spøgefulde revselser. Så gælder det din hud, Rubrecht!"

Med gysende beundring så jeg op på min moder, der smilede, mens hun truede ad mig med pegefingeren, på hvilken en stor brillantring lynede i solen.

4

Min stedmoder havde fået en sand mani for at klæde mig i prægtige dragter. Hun legede med mig som en lille pige leger med en dukke, der for vedblivende at more hende stadig skal have et andet kostume end den foregående dag.

Når jeg om morgenen stod op, fandt jeg ofte flere gange om ugen en ny klædning på stolen udenfor min dør. Det varede ikke længe, inden jeg fandt behag i at spille kavaler. Når jeg havde iført mig en af de altid smagfulde dragter, gik jeg først ned i den store riddersal, hvor der var anbragt et kostbart venetiansk spejl, der gik fra loft til gulv. Tidligere havde jeg dårligt nok anet, at dette spejl eksisterede; højst havde jeg kastet et flygtigt blik ind i det, når jeg hurtigt passerede forbi det.

Nu kunne jeg ofte stå i halve timer foran det, mens jeg nød synet af min egen person. Jeg så godt, at der var foregået en betydelig forandring med mig i det år, jeg havde været under min stedmoders røgt og pleje.

Mine træk var blevet rundere, mit væsen mere sødladent, og mit tidligere viltre og filtrede hår var nu skilt i midten og i blødt fald redt til siderne, så at det hang helt ned over mine skuldre. Til tider forekom det mig, at jeg mere lignede en kvinde end en mand. Dog, sådanne tanker beskæftigede mig ikke længe ad gangen. Når jeg stod foran spejlet, var jeg kun optaget af et: Hvorledes vil moder synes om mig i min nye dragt?

Når jeg så trådte ind i den store spisestue, og min moder med et udbrud af glad overraskelse kyssede mig på panden til godmorgen, så gennemstrømmedes jeg af en ubeskrivelig følelse, og jeg mærkede, at en rødme steg op i mine kinder.

Fader så intet, men idet han kastede et gnavent blik op over randen af sin store kop, sagde han:

"Jeg er bange for, at du forkæler drengen for meget, Draga."

Moder strøg mig over håret og sagde:

"Han er så smuk, og han er jo kun ung en gang."

Sådan stod sagerne, da min fader atter blev kaldt i felten.

Et par dage efter fandt jeg på stolen udenfor min dør et prægtigt pagekostume af sort silke. Jeg iførte mig det hurtigt, og da jeg stod foran det store spejl, så jeg, at ingen tidligere dragt havde klædt mig så godt som denne, der gjorde min figur endnu ungdommeligere og slankere, end den var i forvejen.

Jeg så også, at min moders blik hvilede på mig med velbehag, men hun sagde intet.

Da vi havde drukket morgendrik i tavshed, rejste hun sig og sagde ligesom tilfældigt:

"Det er sådan et dejligt vejr i dag, skal vi gå en morgentur sammen, Rubrecht?"

Lidt efter gik vi ned gennem parken, og jeg iagttog med skjult stolthed, at bønderpigerne, som vi mødte, vendte sig om efter mig og betragtede mig med et blik, jeg aldrig før havde bemærket.

Vi gik ned til floden, hvor der lå en lille båd, som ikke var blevet benyttet i lang tid.

"Ro mig over til øen!" sagde min moder og pegede lige ud.

Jeg havde ikke været på øen i mange år. Den havde i sin tid været et yndet udflugtssted om aftenen, og familien havde da drukket te i det lille lysthus, der var opført midt mellem træer og planter. Siden min første moders død havde imidlertid ingen betrådt øen, der havde fået lov til at ligge hen og passe sig selv.

Jeg trak kraftigt på årerne, og i løbet af et par minutter lagde båden til ved den skrøbelige landgangsbro. For enden af den var en tremmelåge, der var lukket. Vi stod et øjeblik rådvilde. Så lagde jeg mig mod lågen, og med et kraftigt tag sprængte jeg låsen.

"Du er stærk, Rubrecht!" sagde min moder, og jeg syntes, at hun så på mig anderledes end ellers.

Vi gik ind på øen. De smalle veje var ubanede og tilgroede med ukrudt. Hist og her flygtede et firben eller en stålorm forskræmt for vore skridt.

Ved det kinesiske lysthus bredte sig et pragtfuldt flor af roser i alle farver. De voksede med viltre skud og udsendte i den friske morgenstund en bedøvende duft fra deres dugbesprængte kalk. Under et hang af vilde, hvide roser, der kun havde en bleg lugt, som virkede forfriskende i den overmættede atmosfære, stod en gammel, ormædt træbænk. Min moder satte sig på den og kastede med et drømmende udtryk blikket omkring sig:

"Hvor her er dejligt! Her kunne man finde lykken!" tilføjede hun lige som for sig selv.

Lidt efter sagde hun:

"Kys min hånd, Rubrecht! Du skal lære at vise ærbødighed mod kvinden."

Jeg bøjede knæ og kyssede hendes fine, hvide hånd, som hun uden handske rakte hen til mig.

Atter sad hun og drømte nogen tid, så sagde hun igen pludselig og bydende:

"Kys sømmen på min kjole, Rubrecht! Du skal lære at vise lydighed mod kvinden."

Jeg bøjede atter knæ, denne gang endnu dybere end sidst, løftede ærbødigt sømmen på hendes kjole i vejret og kyssede den.

Hun betragtede mig med et smil og sagde:

"Du er næsten for lydig, Rubrecht. Til tider ønsker jeg, at du ville sætte dig op imod min vilje, så at jeg kunne bruge min moderlige ret til at tugte dig."

Jeg så op på hende med et forskrækket udtryk i ansigtet, jeg mindedes i dette øjeblik scenen i skolen, og jeg huskede, at vor nye staldknægt, der var opdraget på godset, havde fortalt mig, at moders grusomhed over for børnene stadig tog til, mens hun nu så godt som aldrig uddelte nogen belønning.

Min moder, der syntes at nyde min skræk, slog mig imidlertid kun med handsken over kinden og sagde:

"Du lille nar! Du kan da nok forstå, at det er min spøg. Men jeg er bange for, at du bliver mig for hengiven, og at din karakter skal tage skade, så at du ikke bliver nogen rigtig mand. I otte dage må du ikke se mig. Jeg forbyder dig at komme i de værelser, hvor jeg færdes, eller i parken. Du skal få din mad bragt op til dig selv, og i din fritid kan du gå ud i bjergene, lige som i gamle dage. Har du forstået mig?"

Jeg bukkede tavs, mens mit hjerte snørede sig sammen af en uforståelig angst.

"Giv mig så din arm, Rubrecht, og før mig ned til båden. Du har endnu dagen i dag til at være sammen med din moder."

5

Det var mig umuligt at sove om natten efter denne oprivende samtale.

Jeg kastede mig uroligt frem og tilbage på mit leje og for mit øje dukkede stadig skiftevis to ansigter frem.

Det ene var blidt, blegt og bekymret. Det havde et kærligt advarende og bedende udtryk, og det havde min første moders træk.

Det andet var strengt, friskt og livslystent. Det havde et hårdt, æggende og bydende udtryk, og det havde min anden moders træk.

Men det minde, der var det sidste og det stærkeste, fortrængte efterhånden det, som var det fjernere og svagere, og til sidst var det min stedmoders ansigt, der alene strålede imod mig som en sol med blændende glans.

Forfærdet spurgte jeg mig selv, om den følelse, der så stærkt og uimodståeligt havde grebet mit unge hjerte, var sønlig kærlighed eller forbryderisk attrå.

Hidset af nattens tanker og fantasier stod jeg tidligt op og søgte ud i bjergene. Jeg havde strejfet længe omkring uden mål, da jeg træt lagde mig til hvile under en busk. Jeg vaktes af mine drømmerier ved hovslag, og da jeg kiggede frem af mit skjul, så jeg nede på vejen min stedmoder ride forbi i en stramtsiddende, grøn fløjlsdragt. Hendes kinder blussede af ridtet, og jeg fulgte betaget hendes skikkelse, så længe det var mig muligt at se den.

Da hun var forsvundet for mit blik, ilede jeg hjem og op på mit værelse. Jeg greb en pen og skrev et langt brev. Hvad der stod i det, erindrer jeg ikke mere, men i glødende ord bad jeg hende om at tage sit forbud tilbage og at tillade mig atter at færdes i hendes nærhed, se hendes ansigt og høre hendes

stemme. Jeg gav tjeneren brevet og var naiv nok til med feber i blodet at sætte mig til at vente på svaret.

Det kom ikke. Så henfaldt jeg i dyb fortvivlelse, af hvilken jeg kun vågnede for i endnu mere lidenskabelige udtryk at sende et nyt brev.

Sådan forløb tre dage. I dem havde jeg vel i alt skrevet en halv snes breve. I flere af dem var der indstrøet vers, skønt jeg aldrig tidligere havde kunnet rime. Da jeg imidlertid mærkede, at det intet nyttede med skriveriet, opgav jeg det, og al min stræben gik nu ud på at finde en lejlighed til at møde hende og med bøn på læben at kaste mig for hendes fødder.

Næste dag var jeg derfor tidligt oppe. Solen var endnu knapt brudt frem, og parken lå i et dæmrende halvmørke. Jeg gemte mig under en rosenbusk, der endnu var regnvåd af dug og udsendte en kold, stærk duft. I samme øjeblik, som den første varme begyndte at mildne den rå morgen, trådte min stedmoder ned ad slottets stentrappe. Hun var iført en hvid, let morgenkjole. På hovedet bar hun en stråhat, der med blåt bånd var bundet ned om hagen, og i hånden holdt hun en stor buket violer.

Aldrig havde jeg set hende så skøn, og det forekom mig formelig, at jeg kunne mærke den fine duft af de blomster, som hun af og til med velbehag førte op mod ansigtet og lugtede til i lange drag.

Jeg turde ikke vove mig frem og følge efter hende. Fra mit skjul så jeg imidlertid, at hun tog vejen ned mod den lille båd, der få dage forud havde ført os over mod øen.

Det var altså der, hun tilbragte sine første morgentimer, og der måtte jeg se at møde hende på den ensomme plet mellem

de vilde roser ved det kinesiske lysthus.

Som et lyn slog det ned i min erindring, at man fra den anden side af floden kunne komme over til øen ad en bro. I det samme skyndte jeg mig afsted, så at jeg blev ganske stakåndet. Jeg sprang i løb over det nærmeste vadested, fulgte floden på den anden bred og nåede op i højde med øen.

Det var ganske rigtigt. Der var en smal bro eller rettere, der havde en gang været en sådan. Nu havde strømmen taget flere af pælene, men med lidt behændighed kunne man dog endnu nå fra bred til bred.

I løbet af få minutter var jeg ovre. Det var lige i yderste øjeblik. På den anden side af øen hørte jeg svage åreplask i vandet. Det var min moder, der selv roede den lille båd gennem de småkrappede bølger.

Mit hjerte slog voldsomt ved tanken om, at jeg atter skulle møde hende. I en fart skjulte jeg mig i det tætte krat, fra hvilket jeg havde udsigt til hele pladsen foran det kinesiske lysthus.

Min moder kom gående langsomt, og jeg syntes, at der over hendes ansigt lå et mildt skær af lykke, som jeg tidligere ikke havde bemærket i hendes smukke, men strenge, til tider grusomme træk.

Hun satte sig på bænken og stirrede drømmende hen for sig, mens hun af og til indsugede duften af violerne, der blandede deres vellugt med rosenflorets.

Jeg ville lige til at styrte frem og kaste mig for hendes fødder, da jeg pludselig hørte trin i den retning, hvorfra jeg selv var kommet. Min moder rejste sig, hendes øjne lyste, og med en stemme så kærlig, at den fik mit sårede hjerte til at bløde, hviskede hun mellem roserne:

"Er det dig, Stanislaus?"

6

Den mand, der med udstrakte arme ilede mod min moder og heftigt omfavnede hende, var høj, smuk kraftig og i midten af trediverne. Hans væsen var fint og dannet, hans øjne af en mærkværdig dyb, stålblå melankoli, og hans tætsluttende dragt med de høje støvler af et snit, der lod formode, at han var polak.

Dette var mig midt i min forbavselse og rædsel så meget lettere forståeligt, som jeg vidste, at der også flød polsk blod i min moders årer. Hun havde aldrig fortalt mig det, for hun havde i det hele taget aldrig fortalt mig noget om sig selv, men jeg sluttede det af billeder, som jeg havde set i hendes værelse.

Stanislaus havde lagt sin arm om hendes liv, og mens han kyssede hende, førte han hende langsomt hen til den gamle træbænk. Begge tog plads og blev siddende tavse med hinanden i hånden, mens de helt optaget af deres tanker stirrede hen for sig med store, drømmende øjne.

Det var min moder, der først brød tavsheden:

"Har du længtes efter mig, Stanislaus?"

"Hele mit liv, både når jeg er vågen, og når jeg drømmer, er kun en længsel. Jeg ser ikke blot dit ansigt og hører din stemme, men ofte, når jeg sidder ensom og drømmer uden at kunne samle mig til noget arbejde, er det, som dine skridt lyder bagved mig. Jeg vender mig hurtigt om. Der er ingen. Så iler jeg ud i den friske luft for at svale mit brændende hoved. Jeg ser op mod skyerne, der driver over himmelen og tegner alle slags mærkelige figurer. Men hvor mærkelige de end er, så får jeg dem altid omformede til din skikkelse. Snart forekommer det

mig, at jeg ser dig liggende henstrakt på et divan i folderigt klædebon, snart står du deroppe som en majestætisk dronning i kåbe og krone, og snart farer du afsted gennem luften i spidsen for et vildt ridt af valkyrier."

Min moder sad og lyttede til med lukkede øjne. Hun nikkede hen for sig, mens Stanislaus talte med feberagtig hast, for at hans tale skulle kunne holde trit med hans fantasis hurtigt skiftende billeder:

"Det er den ægte, store kærlighed," sagde hun som i drømme. "Hvor vi to kunne være blevet lykkelige sammen, Stanislaus."

Stanislaus' stålblå øjne blev mørke og melankolske.

"Men ofte, Draga, gribes jeg også af mørke anelser. Tror du ikke, at der bliver lagt mærke til vore sammenkomster?"

"Å, nej," sagde min moder sorgløs. "Hvem skulle udspionere os? Bønderne her er for dumme og dorske til at bryde sig om, hvad jeg foretager mig. Og selv om de iagttog mig, så ser de mig jo altid ro alene her over og ro alene tilbage. Kun en enkelt gang har jeg været sammen med min stedsøn, og det kan da ikke vække deres mistanke, snarere aflede den."

"Det er netop din stedsøn, og det, du har fortalt mig om ham, det gør mig ængstelig. Tror du ikke, at du med ham har drevet et farligt og samvittighedsløst spil, der bærer hævnen i sig?"

"Snak, han er jo ikke andet end et barn. Det har moret mig at lege lidt med ham i denne triste og utålelige ensomhed, mens jeg ventede på dig. Jeg tror såmænd endda, at den lille, forfængelige fyr er blevet helt forelsket i mig. Det er morsomt at se ham rødme næsten forlegent under det mindste kærtegn eller fare sammen af skræk for den mindste trussel. Men den slags følelser går hurtigt over i den alder. I øvrigt har jeg

forbudt ham at se mig i otte dage, for at han ikke skal gøre dumheder."

"Du ved dog, at adskillelsen virker på kærligheden som blæsten på ilden. Jeg føler det selv bedre end nogen."

"Lad os nu ikke mere tale om den hvalp, der knap nok er vokset fra riset. Han er fuldkommen under mit herredømme, og han vover ikke at trodse nogen af mine befalinger. Jeg har ladet ham se, at jeg ikke er til at spøge med, og han har derfor en næsten slavisk respekt for mig."

Jeg kom uvilkårligt til at gøre en bevægelse, så at det raslede i buskene.

"Hvad er det!" sagde Stanislaus forskrækket og rejste sig lyttende.

"Er du en mand," sagde min moder spottende. "Det var vel en fugl eller et dyr. Der er så mange hemmelighedsfulde lyde her på denne lille rosenø, og det er netop det tiltrækkende ved den."

Stanislaus satte sig atter og greb min moders hånd.

"Elskede Draga! Jeg føler mig alligevel så underligt ængstelig i vort nuværende forhold, der også er beskæmmende for en adelsmand. Det er ydmygende for mig at bedrage en gammel, hæderlig soldat, mens han kæmper og vover livet for fædrelandet."

Et spotsk smil gled over min moders læber.

"Tal dog ikke til mig om den gamle, forelskede nar. Da jeg giftede mig med ham, troede jeg, at han var en mand. Jeg havde hørt om hans tapperhed, om hans strenghed og om hans grusomhed. Jeg tænkte mig ham i slaget kæmpende til hest med sine fjender eller som den strenge dommer, der holdt ubevægelig som en rytterstatue, mens trompeterne skingrede,

smerteskrigene lød og spidsrodens pilekæppe haglede ned over de blottede soldaterrygge."

"Det er dog en frygtelig blodig fantasi, du har, Draga."

"Blodet, det er kraften, og jeg vil altid tænke mig en mand under en handling, der enten røber magt eller snildhed. Men aldrig har han haft andet end søde ord og flove smigrerier til overs for mig. De klæder ikke hans alder, og de gør ham naragtig."

Stanislaus fortsatte:

"Lad os hellere bryde straks og flygte sammen. Det er en brøde en gang for alle, der ikke er større end den, vi nu dagligt gør os skyldig i. Derefter er du min, og det bliver min sag at skabe din lykke og at tage fremtidens ansvar på mig. Det vil bringe os begge mere tilfredsstillelse end denne lumpent stjålne kærlighed."

Jeg gjorde atter en bevægelse, denne gang stærkere end før.

"Hvem er det?" råbte Stanislaus heftigt og rejste sig, idet han lagde hånden på sin kårde og trådte et skridt hen mod mit skjulested.

Jeg ville ikke overraskes som en lumsk lurer. Jeg sprang derfor rask frem og sagde:

"Det er mig!"

Stanislaus trådte et skridt tilbage, mens min moder med lynende øjne fo'r op fra havebænken:

"Din sleske øgle, som jeg har næret ved min barm; din næsvise hvalp, som belurer mine skridt! Jeg ser, at det havde været bedre, om jeg havde tugtet dig i tide i stedet for at ødsle kærtegn og kærlighed på dig. Men vogt dig for min hævn. Den vil blive grusom, dersom du blot med et ord eller en mine røber

den mindste tøddel af, hvad du her fejt har stjålet dig til at høre. Gå og understå dig ikke i at vise dig for mig eller krydse min vej, før jeg kalder på dig til velfortjent dom og revselse."

Hun havde ret. Jeg var helt under hendes viljes indflydelse. Det var mig umuligt at få et ord frem. I løb styrtede jeg fra stedet. Jeg kravlede som en drukken mand over bropælene, der gyngede i den stride strøm, som truede med at føre dem bort med sig. Så ilede jeg op i bjergenes ensomhed. Mit sind var kun fyldt af en eneste tanke: Hævn for den tort, der var overgået mig.

7

Mens jeg løb, fattede jeg det bestemte forsæt: at dræbe den mand, der så skammeligt havde stjålet min moders kærlighed.

Da jeg var nået op på min mosbænk i bjergene, begyndte jeg at overveje, hvordan jeg skulle udføre min plan.

I fordums dage havde min fantasi altid, når jeg lå her oppe på min yndlingsplads, været lys og bleg. Det forekom mig næsten, som om den nærmest havde været blå, med billeder fra himmelen, vandet og de fjerne bjergtoppe. Nu var den blevet mørkere og stærkere, og dens grundtone var rød med blussende kinder, dybtfarvede roser og blodige syner.

Det var mig klart, at min hjerne befandt sig i en ophidselsestilstand, og jeg gjorde med magt vold på mine tanker for at tvinge dem til roligt og koldt overlæg.

Hvordan skulle jeg bære mig ad med at dræbe den mand, som jeg ikke kendte, og hvem jeg nu rimeligvis aldrig ville få held til atter at træffe på min vej?

Min hævn ville ikke få en form, der ville ramme dem begge, og det var jeg efterhånden klar over, at jeg hadede min stedmoder i lige så høj grad som hendes bejler. Hun havde ikke blot på den mest samvittighedsløse måde forgiftet mit unge sind i dets første bly, erotiske opblussen, men hun havde også på det skammeligste bedraget min gamle, godtroende fader.

Min gamle fader! Han havde tidligere alt for lidt beskæftiget min tanke. Også jeg havde jo syndet imod ham, det følte jeg nu. Ham hørte hævnen til! Ja, det var den rigtige vej. Min fantasi blev atter stærk og levende i det øjeblik, denne indskydelse slog ned i mig.

Jeg ville skrive til ham og underrette ham om, hvad der gik for sig i hans fraværelse. Det blev så hans sag at fælde dommen over de brødefulde.

Med den hurtighed, med hvilken jeg i denne periode altid lod handling følge efter tanke, ilede jeg op på mit værelse og skrev så hastigt, at fjerpennen spruttede og dårligt nok kunne følge med, et langt brev til min fader.

Det sluttede sådan:

> Min elskede fader! Jeg er dybt bevæget over at skulle gøre dig sorg, men du må straks søge orlov og komme hjem for med strenghed at gengælde, hvad her er forbrudt.

Jeg gik derefter ned med brevet til den rideknægt der næsten dagligt, som en art kurér bragte efterretninger vedrørende godset til min fader i felten. Jeg følte mig helt stolt, da jeg havde afleveret det store, forseglede brevskab, som jeg vidste ville komme til at spille en så skæbnesvanger rolle i fremtiden. Det var første gang i mit liv, at jeg havde den betagende følelse af at

have menneskeskæbner i min hånd og at være udset til retfærdighedens strafferedskab.

Jeg løb atter op i bjergene, men da jeg var nået op på min mosbænk, der havde en så ejendommelig evne til snart at hidse, snart at klare mine tanker, fik jeg en pludselig følelse af at have begået en lav handling. Dette var ikke stor, straffende retfærdighed, det var lumpent angiveri. Det var ikke af kærlighed til min fader, at jeg havde handlet således, skønt jeg gerne selv ville bilde mig det ind, nej, det var af had til min moder, af jalousi, af en følelse, om hvilken jeg hidtil kun havde læst i bøger, og som jeg før aldrig havde kunnet forstå.

Hurtigt skyndte jeg mig afsted og fo'r ned i borgestuen, hvor jeg endnu håbede at træffe rideknægten.

Det var for sent! Han var allerede for over en halv time siden redet af gården med den store læderbrevtaske.

Skæbnen lod sig ikke længere bøje. Om to dage ville min fader have brevet, og om andre to dage ville han komme for at holde dom.

I disse fire dage flakkede jeg viljeløst rundt i feberagtig spænding. Da de var udløbet, var også de otte dage omme, som min stedmoder havde sat som fristen for min forvisning fra hendes enemærker.

En tjener bankede på min dør og meddelte mig, at min moder befalede mig at komme ned til hende.

En med nysgerrighed blandet gysen gik igennem mig. Jeg skulle altså nu have den straf, som hun havde lovet mig. Hvori ville den bestå? At den ville blive raffineret og grusom, derom var jeg på forhånd vis.

8

Jeg gik ned ad trappen. Da jeg passerede det store spejl, lagde jeg mærke til, at jeg var ualmindelig bleg, og at der var en feberagtig glans i mit blik.

Et billede dukkede op i min erindring. Det var en morgen, at fader ærgerlig beklagede sig over, at godsets fattige børn rapsede for mange aks på marken. Så sagde min moder: klip fingrene af de små ravneunger, så skal de nok blive nødt til at holde sig i skindet.

Der kom samtidig et så grusomt, næsten blodtørstigt udtryk i min moders ansigt, at selv min fader lagde mærke til det og sagde:

"Du er vist børnene en streng tugtemesterske."

"Ja! Som du efter sigende er soldaterne en streng tugtemester. Jeg er skabt til at herske, til at byde og befale. Jeg vil se alt bøje sig for min vilje og lystre mig. Og hvem har jeg så at herske over? Et par terner, der slavisk følger mit mindste vink, og nogle stakkels forkuede bønderunger, der skælver af rædsel, blot jeg rynker øjenbrynene. Nej, jeg skulle have været en mand! Jeg er skabt til med ubønhørlig strenghed at knække en mands vilje, når den sætter sig op imod min."

Jeg havde med beundring set på min moder. Hele skikkelsen lyste af majestæt, stolthed og selvbevidsthed.

Jeg mærkede, at mine beundrende blikke var hende til behag. Som jeg så hende den morgen, skulle jeg se hende nu, beredt til med ubønhørlig strenghed at knække min vilje, der havde sat sig op imod hendes.

Men ved hvilket middel? Dette spørgsmål satte mig i en forventningsfuld stemning, og jeg ilede næsten utålmodigt ned

ad den brede hovedtrappe for med en blanding af frygt og nysgerrighed at underkaste mig min stedmoders straf. I dette øjeblik hørte jeg vognrumlen udenfor. En stor, gammeldags rejsekarosse skvulpede over stenbroen og standsede ved foden af slotstrappen.

Uden at vente på den tililende tjeners hjælp sprang min fader selv ud af vognen og gik op i vestibulen.

Jeg havde tidligere hørt fortælle inde i borgestuen om, hvor hård han kunne være, når han var i felten, idet han for de mindste forseelser gav soldaterne spidsrod, mens trommehvirvler overdøvede deres skrig, og for større forseelser lod dem dingle i springgalgen. Jeg havde aldrig troet på disse historier, skønt også min moder havde hentydet til dem, men hun havde i reglen tilføjet:

"Jeg kan ikke tænke mig din fader sådan."

Nu behøvede man ikke at tænke sig det. Nu så man, at det måtte været sandt, hvad rygtet havde fortalt, og min moder skulle også snart se det. Et hårdere, koldere og myndigere ansigt havde jeg aldrig truffet. Trods mit had gik der en rædsel igennem mig, når jeg tænkte på min stedmoder og den skæbne, der ventede hende af denne ubønhørlige dommer.

"Hvor skal du hen?" spurgte min fader kort, da han så mig.

"Min moder har befalet mig at komme ned til hende."

"Gå op på dit værelse igen, og bliv der, til jeg lader dig kalde. Jeg vil først tale med hende i enrum."

Skælvende over hele legemet adlød jeg. Med en vis gru begyndte jeg allerede at føle ansvaret for den katastrofe, jeg havde fremkaldt. Jeg besluttede ikke at gøre anklagen mod min

moder skarpere end nødvendig. Hendes straf ville sikkert blive hård nok endda.

Efter omtrent en times forløb bankede tjeneren på min dør og anmodede mig om at komme ned i biblioteket. Jeg skyndte mig at adlyde, mens den tanke uafbrudt beskæftigede mig: hvor går skæbnen dog i bølgebevægelse. For en halv time siden var jeg på vej ned ad disse samme trapper for at stedes til straf for min moder som min strenge dommer, og nu var det mig, der var hendes anklager, og som med et ord kunne fælde hende. Om endnu en halv time ville den tidligere så stolte kvinde være en brændemærket, forstødt hustru.

Med sikre skridt trådte jeg ind i biblioteket, men jeg blev straks noget forbavset over den situation, der mødte mit blik.

Min moder var bleg, men hun stod kold og rolig på den samme plads, på hvilken jeg havde set hende første gang.

Min faders udtryk havde forandret sig. Han var famlende og usikker som en mand, der i en halv time har hørt på en smuk, forførerisk kvindes udflugter og helst vil tilgive hende.

"Jeg har talt med din moder, Rubrecht! Hun har forklaret mig, at hun kun har modtaget en af sine polske slægtninge, og at der intet er sket, selv om hun måske har været noget uforsigtig."

Jeg mærkede min moders øjnes anstrengelser for at fange mine, men jeg smuttede forbi dem, og idet jeg så på min fader, sagde jeg med fasthed i stemmen:

"Fader! Jeg ved, at min stedmoder har bedraget dig, og at hun ikke er værdig at kaldes din hustru."

Fader så spørgende over på min stedmoder. Hendes læber krusede sig i et spotsk smil:

"Hvor vil du høre på den hvalp og tåle det uforskammede sprog, som han fører. Hvor skulle jeg med min stolte karakter kunne bedrage en mand som dig? Har jeg nogensinde elsket dig – det sværger jeg dig til – så er det i dette øjeblik, hvor jeg har set dig som den helt du er, og kommende optændt af jalousi, myndig og streng for at kræve mig til regnskab. Netop sådan lider jeg dig."

Med et blik flammende af en virkelig lidenskab, så min moder fader lige ind i øjnene og sagde:

"Så se dog på mig! Hvem tror du bedst, ham eller mig?"

"Du kunne jo have nogen grund til at skjule sandheden for mig, mens han ikke har nogen grund til at lyve og bære falsk anklage mod dig," sagde min fader lidt usikkert.

"Er det din eneste grund?"

"Det er en af mine vigtigste."

"Godt, så må hele sandheden frem, som jeg så længe har holdt tilbage for at skåne hans ungdom og din alderdom."

"Du ved, med hvor stor kærlighed jeg som en moder straks kom den dreng i møde. Det varede imidlertid ikke længe, inden jeg opdagede hans urene karakter. Når du var borte, forfulgte han mig over alt med sin forbryderske kærlighed, der til sidst drev ham så vidt, at jeg forbød ham at se mig."

"Er det sandt?" spurgte min fader, og hans ansigt antog sit tidligere frygtelige udseende.

"Sådan som moder fremstiller det, er det ikke … "

"Ingen udflugter! Forbød hun dig at se hende, eller gjorde hun det ikke! Forvær ikke din sag ved nye løgne."

"Hun forbød mig at se hende."

"Godt! Videre!"

"Jeg tilgav drengen hans ungdommelighed og tænkte, at ensomheden og fjernelsen fra mig ville gøre ham fornuftigere."

Min fader nikkede billigende.

"Dette var imidlertid så langt fra tilfældet. Hvad han tidligere kun havde vovet at sige til mig med skjulte antydninger, det skrev han nu til mig. Han bestormede mig med sine bønner om, at jeg ville tillade ham at komme tilbage, og han erklærede mig i de mest glødende ord sin kærlighed."

Min fader veg forfærdet et skridt tilbage:

"Har du de breve?"

"Her!" Min moder rakte ham en lille pakke og fortsatte. "Med tavs foragt har jeg besvaret hans forbryderske og ukristelige skrivelser. Jeg har ikke talt til ham, siden jeg første gang forbød ham at se mig. Jeg ventede kun på din tilbagekomst. Da den syntes at trække ud, gjorde jeg alt parat til en alvorlig tugtelse. Jeg vidste, at du ville billige, at jeg revsede ham trods hans alder, når jeg ingen vegne kunne komme med ham ved det gode."

Min fader nikkede bifaldende.

"Hvis du vil gå ned i mine værelser, vil du se, at jeg havde gjort alt i stand til en eksemplarisk eksekution, og vil du spørge ham, skal du erfare, at jeg netop for et øjeblik siden havde tilsagt ham til at møde for at modtage straffen af min hånd."

"Er det sandt?"

"Min moders fremstilling ...!"

"Er det sandt? Flygt dog ikke fra det sande ved en løgn," tordnede min fader. "Er det sandt: ja eller nej! Er det sandt, at din moder havde tilsagt dig til at møde for at modtage din straf?"

"Det er sandt!"

"Så var det i en ulyksalig stund, at jeg kom. Havde du blot taget den kalk fra mig at skulle tugte ham. Ingen straf, var det så end mishandling, kunne være for streng for ham, og jeg ville have billiget den."

Min moder smilede stolt og spotsk.

"Og så bange var han for at lide den straf, at han sendte bud efter dig under løgnagtige foregivender. Han mente, at han let ville kunne blødgøre dit faderhjerte, og at han hurtigt ville kunne dryppe mistænksomhedens gift i dit sind. I sin frygt for straf, i sin hævnlyst og jalousi over, at jeg ikke ville bønhøre ham, har han med sin smudsige og lumske fantasi selv fremkaldt dit komme, og du står nu som vor dommer."

Min faders ansigt var som forstenet, og hans øjne var ved at springe ud af deres huler:

"Tag ham, Draga, tag ham og tugt ham til døden, om du vil. Den øgle er ikke værd at kaldes min søn."

Jeg ville tale, men min tunge klæbede sig til ganen, mens min fader læste brevene et for et, og årerne svulmede i hans tindinger.

Da læsningen var færdig stønnede han og hævede hånden imod mig som til slag.

Min stedmoder kastede sig imellem og sagde:

"Slå ham ikke! Slå ham ikke! Tilgiv ham på grund af hans alder, som jeg vil tilgive ham."

"Hvor er I kvinder dog svage og vege. For lidt siden ville du lade ham bløde under pisken og stille dit had ved hans skrig, og nu beder du allerede for ham. Men jeg er ikke en mand, man besnærer med kvindetårer."

Derefter rettede min fader sit gennemborende blik på mig og sagde:

"Jeg forbander dig, fordi du har villet kaste snavs på den dydige og hæderlige kvinde, der er din moder. Jeg forbander dig, fordi du med falsk tunge har villet gøre din fader til din lumpne hævns udøver. Jeg forbander dig som et vanartet og unaturligt barn, som jeg herved højtideligt erklærer for arveløs. Gå! Og kom aldrig mere for mine øjne!"

9

I over et halvt år havde jeg flakket omkring fra sted til sted. Ofte måtte jeg leve på landevejene som en almindelig vagabond, der sultede, så at tarmene skreg i livet på mig. For til at tigge kunne jeg ikke nedlade mig.

Jeg var efterhånden blevet lurvet i min påklædning, rå i min tale og brutal i min tanke. Tilværelsen var hård og ond i de tider, der var altid ufred i landet, og hver tog sig selv sin ret, som han havde magt til. Mens jeg sådan strejfede om, traf jeg en dag i et værtshus en fændrik, med hvem jeg kom i snak. Det viste sig, at vi var lidt i slægt sammen, og han lovede mig derfor, at jeg skulle blive hvervet på godt sold til en afdeling lejetropper, som han netop var ude for at skaffe.

Han holdt ord, for så vidt som han fik puttet mig ind i en bande vilde, skumle eller lystige karle, men sold så vi rigtig nok ikke noget til. For at holde os skadesløse, fik vi lov til at plyndre, hvor vi kom frem, og det var for så vidt nok så bekvemt og indbringende. Jeg var blevet en rask fyr både til at drikke og doble og til at gøre jagt på et kønt pigebarn. Ofte var bæltet tomt, men ofte var der også guld i det. Dog, lige så hurtigt var

det atter tømt igen, og jeg skulle til at begynde forfra for at skaffe til dagens føde og dagens drikke.

I længden blev det lidt trættende, og jeg begyndte at længes efter et noget roligere liv.

Så meddelte fændrikken mig en dag, at min fader var død. Hvor længe det var siden, at han var gået heden, det vidste han ikke rigtigt, men så vidt han kunne skønne, var det ikke længere siden, end at jeg kunne nå at være med til hans begravelse.

Jeg fik da et par dages orlov og drog hjem. Her erfarede jeg, at min fader ikke var død på sit gods, men inde i byen Breslau, hvor han på min moders opfordring havde købt et gammelt fyrsteligt palæ. Begravelsen skulle først finde sted den næste dag.

Jeg tog ind til Breslau. Her havde jeg kun været en gang tidligere i min barndom. Jeg huskede, at det da havde gjort et stærkt indtryk på mig at se det rige markedsliv, som udfoldede sig i de brede, hvælvede buegange under rådhuset. Men mest var jeg betaget af den store, firkantede stensøjle, der stod midt for indgangstrappen. Den var forsynet med en mængde jernringe, og på den øverste top var der anbragt en truende mandsperson med et sværd i den ene hånd og et ris i den anden.

I fodstykkets sten var der slidt dybe furer ned i fliserne. Det var fodspor af mennesker, der her blev piskede, brændemærkede eller hånede af pøbelen, når de stod i gabestokken. For ret at advare og skræmme mig, havde min fader tillige forklaret mig, at det var her, skafottet rejstes, når nogen havde forbrudt sig i den grad mod loven, at han skulle miste sit hoved. Bøddelen og hans folk havde deres eget bord

nede i den dybe "Schweidnitzerkælder". For at ærlige folk ikke af vanvare skulle besmitte sig ved at sidde i selskab med skarpretteren, var der over hans plads på væggen anbragt en afhugget hånd – dén, der endnu sidder der over Deres hoved.

Også nu, da jeg kom til Breslau efter mange års forløb, kastede jeg et sky blik til den frygtelige søjle. Men den gjorde ikke det indtryk på mig som tidligere, dertil var jeg blevet for meget hærdet ved synet af grufulde straffe og blodige optrin under krigen.

Jeg spurgte mig frem efter min moders hus.

Det var mig påfaldende, at alle, til hvem jeg rettede spørgsmålet, så ængstelige og forskende på mig, og at de bagefter hviskede med hinanden som folk, der indbyrdes kender en hemmelighed.

Endelig stod jeg udenfor huset, hvor min stedmoder boede, og jeg lod dørhammeren lyde. Et ansigt viste sig bag et lille gitter i porten, og en stemme spurgte:

"Hvad vil I?"

"Jeg har vigtigt bud til Jeres herskerinde," svarede jeg uden at nævne mit navn.

Gitterlågen blev slået i. Lidt efter åbnedes porten og blev straks igen slået i bagved mig. Jeg trådte ind i en stor vestibule, der lå ved foden af en høj trappe.

På det øverste af denne kom en kvindeskikkelse til syne. Det var min stedmoder. Hun havde den samme stolte holdning som tidligere, men det forekom mig dog, at hendes ansigt var blevet ældre og havde forandret sit udtryk.

"Hvad er der?" spurgte hun langt fra. Men idet hendes blik faldt på mig, var det, som om en erindring dukkede op i hende.

Hun gik et skridt tilbage og spurgte med ængstelig stemme:

"Er det dig, Rubrecht?"

"Ja," sagde jeg og blev stående ved foden af trappen. "Jeg kommer ikke for at rejse nogen art anklage imod Jer, men kun for at bede Jer om tilladelse til en sidste gang at måtte se min faders lig, inden det lægges i jorden."

"Jeg kender dine lumske påfund. Din fader forbandede dig endnu i sin dødsstund, og du har intet her at skaffe. Skynd dig bort så hurtigt som muligt, hvis du ikke vil have, at jeg skal lade dig kaste ud med magt."

Jeg ville springe op ad trapperne, men min moder kom mig i forkøbet, idet hun med bydende stemme råbte:

"Grib ham!"

Jeg følte mig grebet af et par håndfaste karle. Man åbnede porten for at kaste mig ud, men idet jeg vendte hovedet om, så jeg bag ved min moder et ansigt, der opfyldte mig med rædsel.

En frygtelig mistanke var vågnet hos mig!

10

Den mistanke, der som et lyn slog ned i min hjerne, havde allerede som en snog hvislet rundt i krogene i Breslau.

Myndighederne greb derfor straks til, da jeg, den afdøde hædersmands hjemvendte søn, med fare for selv at lide straffen for falsk anklage, udslyngede den frygtelige beskyldning mod min stedmoder: hun har myrdet sin ægtefælle!

Borgmesteren gik selv, ledsaget af to gode borgermænd, til min moders hus og forlangte adgang. Derefter blev der givet befaling til at åbne kisten.

Da borgmesteren forlod huset, ilede lygterne foran ham som travle, summende arbejdsbier.

Min faders lig var blevet fundet oversået med uhyggelige pletter, så at hans tidligere så strenge, men smukke og mandige ansigt lignede en giftig fluesvamp, der havde fyldt vidnerne med rædsel.

Så vel min moder som hendes formentlige medskyldige Stanislaus, der straks efter min faders død var kommet til Breslau, blev grebet og sat ind i rådhusets to underjordiske celler, gennem hvis tilgitrede vinduer der aldrig var faldet en solstråle, og hvis trange mure kun havde omsluttet mordere og giftblandere.

Derefter begyndte en proces, der fik hele Breslau til at ligne en gryde i kog.

Det vidne, der fældede min moder, var min faders gamle tjener, der stod op og forklarede, at hans herre i den senere tid ofte havde klaget over heftige smerter i hovedet, og at han en dag havde sagt:

"Jeg tror, at min hustru vil rydde mig bort. Jeg mærker, at jeg står hende i vejen."

Disse ord havde aldrig villet forlade det tro og hengivne tyende. Fra det øjeblik havde han bevogtet min moder dag og nat og sneget sig ind i hendes hemmeligheder. Umiddelbart efter at min fader var død, havde han derfor undersøgt min moders soveværelse, og han havde der fundet en halvfyldt flakon, som han lagde på rettens bord.

I samme øjeblik, min moder så den fældende anklagegenstand, tog hun sin beslutning:

"Gør Jer ikke flere anstrengelser. Jeg har myrdet min ægtefælle, fordi han var gammel, grim og utålelig, mens jeg er ung, smuk og livslysten. Ja, jeg har myrdet ham, når I endelig vil vide det, men han der er min medskyldige, og han skal følge mig i døden."

Med disse ord pegede hun med et uhyggeligt smil på Stanislaus, der stod tavs og bleg.

"Hvad siger I til den anklage?" spurgte dommeren.

Stanislaus trådte frem. Skønt han var lænket på hænder og fødder, skønt hans tidligere så sirlige dragt nu var pjaltet og tilsølet, og skønt hans ansigt var gulnet af fængslet og stubbet af skæg, så var der dog værdighed over ham, da han højtideligt svarede:

"Høje dommer! Denne kvinde taler af grusomhed og hævnlyst, den eneste form, hun kender for det, som vi andre kalder kærlighed. Jeg sværger ved den Almægtige i hans Himmel, at jeg er uskyldig, og at jeg ikke har haft nogen lod eller del i hendes forbrydelse. Dette er mit sidste ord. Jeg vil ikke gøre noget forsøg på at forsvare mig. Tror I mig ikke, så døm mig efter loven. Jeg er beredt til døden, og livet har ikke mere noget værd for mig."

Ved juletid faldt dommen. For min moders vedkommende var den så forfærdelig, at min tunge vægrer sig ved at beskrive straffen nærmere. Af hensyn til hendes høje stand og på grund af sær kongelig nåde blev den formildet til, at hun kun skulle henrettes med sværd på vanlig vis.

Stanislaus blev af mangel på bevis "frifundet for videre tiltale" og sat i frihed. Denne dom vakte stor harme og forbitrelse. Man havde ventet en dobbelthenrettelse, og blodinstinktet var vakt.

Imidlertid mumledes der i krogene om, at det var indflydelse fra ingen ringere end kongen af Polen, der havde været med i spillet. For Stanislaus var fjernt ude beslægtet med selve hans kongelige majestæt.

Også med mig beskæftigede den lange dom sig. Det måtte stå fast, at min fader havde erklæret mig for arveløs. Retten turde ikke omstøde den afdødes vilje, og da der derefter ikke var nogen anden arving og der ikke fandtes noget testamente, faldt alle de store godser og den betydelige pengebeholdning til kongen.

Den sidste del af dommen glædede den fattige rigskasse, der næsten var skrabet til bunden under de hyppige krige, langt mere end mig, hvem den bibragte en bitter forståelse af, hvor langt menneskelig retfærdighed rækker.

Og dog måtte jeg være glad ved, at man havde ladet nåde gå for ret og ikke også taget mit hoved på min moders beskyldning imod mig for at have næret forbryderisk kærlighed til hende.

Med hensyn til henrettelsen var der truffet en særlig bestemmelse. For at straffen ret kunne virke til skræk og advarsel for alle ligesindede, var det i dommen udtrykkelig bestemt, at den skulle fuldbyrdes i faklers skær i nytårsnatten, når uret på rådhuset forkyndte midnatstimen. På tærsklen til det nye år skulle det gamle års frygteligste forbrydelse sones, og lutret i rædsel og gru for den hævnende retfærdigheds svøbe skulle borgerne gå ind i det gryende sekel.

Skærsilden skulle stige ned til jorden!

11

Som en særlig nåde var det blevet mig tilstået, at jeg måtte have lov til – skønt arveløs – af min faders bo at udtage familiebilleder og enkelte genstande, der kunne antages at have særlig værdi for mig, samt 200 thaler kontant til dækning af mit ophold i Breslau, mens sagen stod på.

Jeg var i den anledning taget ud på det fædrene gods ved Sleza. Det var i dagene mellem jul og nytår. Vejret var bidende koldt. Himmelen hang i et lavt tågeslør, gennem hvilket solen lyste som en baune, der hvert øjeblik truede med at kvæles i røg. Jeg ville foretage en sidste rundgang på de gamle, kendte steder.

Først gik jeg op i bjergene. Min mosbænk var forsvundet. Der var kun en hårdtfrossen jordvold, som var dækket af sne.

Mens jeg stod heroppe og stirrede ud over det hvide landskab, var det pludselig, som om det skiftede farve for mit øje. Sneen forsvandt. Af den mørke, sorte jord skød blomsterne frem i yppigt flor og fyldte luften med deres vellugt. Rosenøen og dens eventyr steg med et frem for mig i hele deres brogede, farverige sommerpragt.

Jeg fik en voldsom frembrydende længsel efter at se dette lille paradis, mellem hvis skønne, lokkende blomster jeg første gang havde mødt slangen og spist af elskovstræet på godt og ondt.

Da jeg kom ned til bredden af floden, så jeg, at den lille båd næsten var blevet et vrag. Den var skruet ind mellem skarpe isflager, som strømmen havde ført helt op over den, så at den lignede et stykke kæmpemos i en klar bjergkrystal. Jeg ville nu prøve på at passere over floden på isen. Det var et meget risikabelt foretagende. Hist og her var laget stærkt og tykt, så at

det kunne have båret både hest og vogn, men flere steder havde flodens bryst svulmet så voldsomt under det knugende dække, at der var fremkommet store våger.

Jeg vovede mig imidlertid forsigtigt ud på den gyngende bro, prøvende mig for ved hvert skridt. Af og til knagede det i isen, som truede dens flade med at briste under mig, af og til skød vandet gennem sneen som blod af åbne vunder, når mit legemes vægt trykkede den duvende overflade ned mod strømmen. Endelig nåede jeg over efter at have bevæget mig i talrige bugtninger og efter at have fået den ene støvle fyldt med vand i breddens grødis. Men nu kendte jeg vejen tilbage, der tydeligt var markeret af mine fodtrin i sneen.

Atter stod jeg da efter års forløb på rosenøen. Hvor alt var forandret! Lige som kulden havde lagt sig over mit eget, engang så varme, af kærlighed og livsglæde svulmende hjerte, sådan havde også kulden lagt sin dødende hånd over rosernes blussende kind og bredt sneens liglagen over de afsjælede blomsterlegemer.

Det var, som om alle minder stivnede i mig og blev fjerne og kolde.

Da blev min opmærksomhed pludselig vakt af friske fodspor, der så tydeligt som sorte bogstaver på hvidt papir fortalte om, at en mand nylig var gået fra broen på den anden side øen op til det kinesiske lysthus og tilbage igen.

En anelse greb mig. Jeg kunne kun tænke mig en, der lige som jeg kunne have følt trang til at gå pilgrimsfærd på de steder, hvor hans hjerte havde lidt og blødt.

I den højeste spænding fulgte jeg sporene ned mod floden. Da hørte jeg i det samme en underlig brummende lyd som af

fjern torden eller af en skov af tømmer, der ruller ned ad et bjerg.

Jeg kendte denne lyd fra mine drengeår. Den betød, at strømmen, der altid gik stærkest på brosiden af øen, havde brudt isen og sat den i drift. Da jeg nåede ned til floden, så jeg isflager og bropæle flyde mellem hinanden i en sydende malstrøm. Men midt i dette virvar fæstede mit blik sig ved et enkelt mørkt punkt. Det var et menneske. Han gjorde intet forsøg på at gøre sig klar af de skarpe isknive og de svære tømmerhamre, der malede ham rundt i deres kværn, og der kom ingen lyd fra ham, der fortalte om smerte eller påkaldte hjælp.

To-tre gange så jeg ham komme op og atter gå ned. Så forsvandt han, og strømmen skød videre med underlige klagende og sukkende lyde.

Jeg gik tilbage til det kinesiske lysthus. Først nu så jeg, at dets dør stod på klem. Jeg trådte indenfor. Møblementet var taget bort. I et hjørne stod dog endnu en gammel træsofa og foran den et lille bord med en hvid plade. Jeg studsede ved at se, at der var skrevet noget på marmoret, og læste disse ord:

> Jeg har elsket den skønneste, men grusomste kvinde. Frifundet af loven, men berøvet min ære går jeg træt af livet i en frivillig død. HAN deroppe være mig en nådig dommer.
>
> *Stanislaus.*

Forfærdet flygtede jeg fra stedet. Det var i yderste øjeblik. Strømmen var også begyndt at sætte isen i drift på den anden

side af øen, men ved behændigt at springe fra den ene flade til den anden lykkedes det mig dog at slippe over.

Da jeg kom hen i nærheden af slottet, så jeg folkene i klynge nede ved floden. Et lemlæstet lig var drevet ind mod bredden. Strømmens hvirvel havde været barmhjertig nok til at gøre det ukendeligt, men jeg vidste, at det var Stanislaus.

En frygtelig, alt fortærende vrede skød op i mig mod den megære, fra hvem alle ulykker syntes at sprudle som fra et forgiftet kildevæld.

Hun havde ødelagt min barndom, hun havde bedraget min fader, hun havde bragt hans forbandelse over mit hoved, hun havde skilt mig fra min lovlige arv, hun havde myrdet sin ægtefælle, hun havde ladet mig kaste ud af sit hus, og endelig havde hun drevet den eneste, til hvem jeg dog troede, hun nærede kærlighed, i døden ved falsk anklage.

Min beslutning var fattet. Jeg ville selv tage hævnen i min hånd!

12

Lille nytårsaften gik jeg fra mit logis hen til rådhuset. På pladsen foran det var man allerede begyndt at tømre skafottet op omkring stenpillen, af hvilken endnu kun manden med sværdet og riset ragede i vejret, så at det så ud, som om han var selve skarpretteren, der var ved at gå i gang med sit blodige håndværk.

Nogle nysgerrige borgerfolk havde samlet sig rundt om, men da der var ganske stille oppe på det halvfærdige skafot, var deres nyfigenhed efterhånden udtømt, og de drev af.

Jeg tænkte mig muligheden af, at mestermanden og hans folk var gået ned i rådhuskælderen for at styrke sig ved en "schweidnitzer" til deres uhyggelige arbejde.

Jeg gik derfor ned i kælderen og kastede nysgerrigt blikket omkring mig. Det var første gang, jeg var hernede.

Hvad der straks fangede min opmærksomhed var en stor, barokt udskåret træfigur, der stod i et hjørne. Det var den berømte "stærke breslauer", om hvem sagnet fortalte, at han var blevet så kraftig af at drikke "schweidnitzere", at han havde kunnet bære en fire centner tung kiste tre gange rundt om kirken, og så havde han endda fået tid til lige så mange gange at stikke hovedet ned i rådhuskælderen og råbe:

> Ha ha! Ha ha! Ha ha!
> Ich bin schon wieder da!

Han var lige som en slags skytshelgen for kælderen, der til daglig var overfyldt, men som i dag syntes mindre godt besøgt. Det var, som om der lå en slags uhygge over det ellers så gemytlige rum.

Jeg lod blikket glide videre, og ved dette bord, hvor vi to nu sidder, så jeg under den afhuggede hånd en mørk, skummel mand ganske ensom, lænende sig op mod væggen og betragtet med sky øjekast af kældersvendene.

Jeg gik lige hen til ham og tog plads der, hvor De nu sidder. Han rejste sig forbavset halvt op i sædet og gengældte min hilsen. Derefter sagde han kort og afværgende, da jeg ville nævne ham mit navn:

"I ved vist ikke, hvem jeg er!"

"Jo," sagde jeg. "Det er netop, fordi jeg ved, hvem I er, at jeg opsøger Jer."

Hans ansigt udtrykte den højeste forbavselse. mens han spurgte:

"Hvad kan jeg tjene Jer med?"

"Jeg ville gerne i Jeres tjeneste."

"Å, herre Gud! Det er så sandt en dårlig levevej i disse tider, og den bliver sløjere og sløjere. I sin tid var der dog lidt at tjene på forretningen. At slide ihjel med heste blev betalt med 30 thaler, for at koge en falskmøntner erlagdes 10 thaler og at rette en giftblanderske var en hel lille formue, da hun altid blev dømt til at kagstryges, miste hånden og knibes med gloende tænger, før hovedet faldt, og det blev alt sammen betalt aparte hver for sig. Men nu skal det være så blødsødent alt sammen. Hun i morgen skal jo kun rettes på almindelig måde, blot som en bonde, der har krybskudt et stykke vildt. Ikke en gang et par ris skal hun slide, sådan som det jo oprindelig var bestemt. Når man dog har risene, så vil man jo ligeså gerne bruge dem, det koster det samme, og det havde dog altid kunnet blive til nogle krus øl ekstra. Skulle jeg råde, ville der blive mere liv i tingene.

Og det giver penge til staden, den fik altid mange folk ind fra landet, især når vi skulle piske en skøge af byen eller brænde en heks. Og der var næsten altid nogen, der gav noget ud, og mange blev her inde om aftenen for at more sig.

Nu er det helt anderledes, og det er en forkert historie. Bliver det sådant ved, skal De se, at ingen af os længere er sikker på liv og lemmer, og at forbrydelserne vil vokse i antal for hver dag. Nå, dem om det, der kan læse og skrive."

Jeg følte en så forfærdelig modbydelighed ved mandens ord, at jeg var lige ved at rejse mig, men jeg betvang mig med magt og sagde:

"Jeg kommer ikke til Jer for fortjenestens skyld."

"Ja, det kan da endnu mindre være for fornøjelsens skyld."

"Nej! Det er det heller ikke, det er for hævnens skyld."

Han så skarpt på mig og sagde:

"Så begynder jeg at forstå Jer. I tror måske, at I er den første, der har henvendt Jer til mig i sligt ærinde. I vil se henrettelsen lige ved og nyde synet af retfærdighedens fuldbyrdelse?"

"Jeg vil selv fuldbyrde henrettelsen."

Det varede længe inden mestermanden svarede:

"Det lader sig ikke gøre. Jeg står inde med mit hoved for henrettelsens ordentlige fuldbyrdelse, og det stykke arbejde tør jeg ikke overlade til en fusker."

"Ingen hånd er så sikker som hævnerens."

"Det kan der måske være noget i. Men hvad vil folket sige?"

"Bødlen bærer jo maske."

Mestermanden nikkede.

"Hvem kan så kende Jer fra mig? I kan jo stå ved siden som rakkerknægt og passe på, at alt går til, som det skal."

"Det kan måske lade sig gøre. Men hvad byder I?"

"To hundrede thaler forud i rede sølvpenge."

"Det tilbud lader sig høre. Kom igen i morgen aften kl. 11 her på samme plads, så kan vi snakke om tingene."

13

Den næste dag lå der dyster stemning over Breslau. Den bredte sig fra de voksne helt ned til børnene, for som de vil kunne se af de gamle skrifter i rådhusarkivet, var det på den tid skik, at alle de, der ikke var store nok til at være til stede ved henrettelsen og modtage advarsel af dens gru, skulle have ris i hjemmet.

Det skete ikke af hjerteløshed, og endnu mindre af grusom lyst, som mange i vor blodfattige tid nu tror og tænker, men fordi prygl, prygl og atter prygl betragtedes som det eneste virksomme straffe- og opdragelsesmiddel, og hver dag var bøddelen næsten beskæftiget med sine redskaber her oppe ved søjlen, og så klagede han endda over arbejdsløshed.

Jeg flakkede omkring i gaderne, jaget af urolige tanker.

Flere gange passerede jeg forbi skafottet, der nu omtrent var helt færdigt. Til højre og venstre for pladsen var der rejst en art estrade, på hvilke der var stole til borgmesteren, rådets medlemmer og mange adelsmænd med deres damer, der havde anmodet om at måtte overvære henrettelsen på nært hold.

Mørket begyndte at falde på. I store karosser kom folk kørende ind fra landet. Alle værtshuse var overfyldte. Stemningen og spændingen begyndte at stige, og højrøstede skarer trak gennem gaderne til rådhuspladsen.

Her blev der holdt orden af bysvende med hellebarder. I husene rundt omkring henrettelsesstedet var alle vinduer flere dage i forvejen lejet ud til høje priser. Flere steder var der bedt til selskab, for alt som tiden for henrettelsen nærmede sig, svandt den dystre stemning, og man følte sig stående overfor et spændende, blodigt skuespil.

Mange timer i forvejen var mængden tæt i hjørnerne af torvet og ned ad sidegaderne. Man hujede, råbte og peb i fingrene. Hist og her lavede man selv små bål i feberagtig længsel efter at se den røde ilds flammer.

Jeg trængte mig igennem mængden og nåede nedgangen til rådhuskælderen.

Bøddelens plads var tom, og jeg var lige ved at vende om og gå igen. I det samme så jeg hans uhyggelige skikkelse dukke op langt nede i kælderen. Så snart han havde taget plads ved bordet, gik jeg hen til ham.

"Det er et stort vovestykke, jeg indlader mig på," sagde han, "men jeg er en fattig mand, der har kone og børn at forsørge, og som sidder småt i det. Lad det derfor ske, som I vil, men har I nu også mod?"

"Ja! Jeg har overvejet sagen nøje på ny med mig selv, og min hånd skal føre sværdet så sikkert, som Jeres nogensinde har gjort det."

"Kom så med i alle hellige mænds navn."

Bøddelen tog et stort læderfutteral, der havde stået ved siden af ham, og som jeg ikke før havde bemærket, men hvis form fik en let gysen til at gennemfare mig.

"Hvad, jeg synes, allerede I ryster."

"Nej, det er kun nattekulden udefra, der endnu hænger i mig."

Gennem en lille dør gik vi fra kælderen ind i rådhuset, derefter gennem en række mørke gange, hvor man næsten måtte famle sig frem. Endelig stod vi igen ved en dør. Skarpretteren åbnede den. En klam, muggen luft slog os i møde. Bøddelen havde tændt en lygte, der kastede et svagt flimrende skær ned i en sort faldgrube.

"Hvad er det?" spurgte jeg.

"Det er 'Dødens Løngang', der fører fra rådhuset under pladsen ind til skafottet. Der er ni trin."

Trappen var fedtet og slibrig, så at jeg var nær ved at snuble. Da vi var nået midt i den lave, af gamle røde mursten byggede

hvælving, standsede min ledsager og sagde:

"Jeg har nu holdt mit løfte, hold I nu også Jeres."

"Her," sagde jeg, og tog to læderpunge, som jeg havde hængende ved mit bælte. "Der er hundrede thaler i hver af dem."

Han lettede på poserne og sagde:

"Jeg vil ikke tælle pengene, jeg tror jer på Jeres ord. Men jeg må tage halvtreds thaler ud til deling mellem de to rakkerknægte for at få dem til at holde ren mund og gøre sig til mine medskyldige. Hold lygten så længe."

Jeg tog lygten, og ved dens osende flamme talte mestermanden halvhundrede blanke thalere op. Synet af pengene på dette sted forøgede min stadig stigende uhyggefornemmelse.

Så gik vi videre gennem løngangen. For enden af den slog skarpretteren tre gange på en trædør, der åbnedes af en skummelt udsende karl.

"Er alt i orden, Seifert?"

"Javel, mester!"

"Didrik holder sig altså skjult her nede, mens jeg går i hans sted og den herre i mit sted. Forstår du?"

"Javel, mester!"

"Hold så ren mund, der har du pengene."

Seifert holdt hænderne sammen som en skål og modtog pengene med grisk mine. Så satte han sig hen i et hjørne på en tønde og talte dem efter. Jeg så mig om. Vi befandt os nedenunder skafottet, hvis fodstykke var tømret sammen af rå, uhøvlede brædder. Stedet lignede nærmest en omstrejfende gøglertrups påklædningsrum på en markedsplads.

Der var isnende koldt. Under loftet hang en osende lampe, og rundt langs væggene sås forskellige dragter og uhyggelige marterredskaber. I en krog stod en stor balje med birkeris, der var lagt i blød, for at deres grene kunne holde sig smidige. Der var et tyndt lag is over vandet, så at det så ud, som om risene stod i glasskår.

"Dem slipper hun da for," sagde mestermanden og pegede på risene. "Det kan hun være glad ved. I sådan en kulde bider grenene som bageknive."

Der gik en gysen igennem mig ved tanken om, at jeg også kunne være kommet til at udføre denne frygtelige del af eksekutionen. Samtidig dukkede billedet frem af alle de små drenge, som jeg havde set hende mishandle med et smil på læberne, og jeg tænkte ved mig selv:

"Hun havde måske ikke fortjent bedre."

Fra jorden førte en stejl hønsestige midt i rummet gennem et firkantet hul op til skafottet.

"Den dragt der er Jeres," fortsatte mestermanden og pegede hen mod væggen.

Jeg iførte mig i en fart klædningen, der var ildrød og sluttede tæt om mit legeme. Derefter slog jeg hætten over hovedet og kunne nu kun se ud gennem to huller, der var anbragt foran øjnene.

"Er der nogen særlig ceremoni, der skal iagttages?"

"Nej, jeg skal nok lægge det hele til rette for Jer, så at I kun behøver at føre hugget. Mine embedsbrødre i Warszawa og Thorn bruger mange krucifiksfakserier forinden. Det kender jeg ikke noget til. Dog plejer jeg altid at sige til misdæderen, når han træder op på skafottet:

'Knæl ned og kys min hånd. Du skal lære at bøje dig under loven, inden du dør!'"

"Knæl ned og kys min hånd!" Det var jo netop de ord, med hvilke, min moder på rosenøen havde indledet hele dette frygtelige drama, ved hvis blodige afslutning vi nu stod.

Det sortnede for mine øjne.

"Tiden er inde!" sagde bøddelen. "Kom!"

Som i en rus fulgte jeg ham op ad stigen til skafottet.

14

Klokken slog tolv på rådhusuret, og oppe fra tårnets sangværk lød ud over pladsen de første toner af: "Vor Gud han er så fast en borg."

Rundt om skafottet tændtes faklerne af bysvendene.

Det ildrøde skær gød sig over tagene, på hvilke der lå et let lag nyfalden sne, og fik den til at ligne matrødt fløjl. Alle vinduer omkring torvet var nu åbnede på vid gab trods kulden, hoved ved hoved strakte sig på halsene, som om hvert af dem ville byde sig til bøddelens økse, og de frosne ruders ismønster luede som røde blodblomster.

En bevægelse gik gennem den tætpakkede mængde.

Døren i rådhuset var gået op, og min moder var trådt ud på den løbebro, der førte over til skafottet.

Hun havde, som den adelsdame hun var, fået lov til at gå til blokken, uden bånd og tvang. Hun var klædt i en folderig, hvid kjole af et tykt uldent stof, der kun blev holdt sammen om livet af et bælte. Hendes hoved var bart, håret var klippet i nakken, der var helt fri, og dragten stærkt udskåret, så at man kunne se den smukke, stolte hals og et stykke af brystets hvælving.

Foran hende skred baglæns en munk, der holdt et krucifiks højt i vejret. På dette havde min moder uafbrudt sine øjne henvendt, og hun kom derved til at gå med en knejsende oprejst holdning. Hun var vel nok bleg af kulde og sindsbevægelse, men de røde fakler gød et blodskær over den matte, hvide hud, så at den fik en næsten æterisk rosafarve, mens mængdens ansigter i fakkelskinnet lyste med en højrød, kraftig lød, som var det lutter drukne folk, hvem vinen var steget til hovedet.

Der var ganske stille på pladsen, en stilhed af ængstelse, spænding og beundring. Jeg kunne høre mit eget hjerte slå, og mens min stedmoder nu kun var tre fod fra mig, følte jeg rettersværdet ryste i min hånd.

Bødlen lagde mærke til det og sagde:

"For Guds skyld! Tag Jer sammen. Fejler I hugget, så vil mængden der nede flå os levende."

Jeg betvang mig selv med voldsomhed og stod så stiv som en støtte, da jeg hørte min stedmoders stemme:

"Gør din pligt, bøddel. Hvad du gør, gør det hurtigt."

Med høj, fast stemme, som kunne høres over hele pladsen, hvor hver nerve var spændt og hvert øre åbent, sagde jeg:

"Efter stedets skik befaler jeg dig: Knæl ned og kys min hånd, at du kan lære at bøje dig under loven, inden du dør."

Min moder adlød. Men så rejste hun sig brat og gik et skridt tilbage. Hendes øjne udvidede sig, mens de stirrede på mig med et vildt udtryk. Inden jeg kunne forhindre det, havde hun kastet sig ind mod mig og revet hætten af hovedet på mig:

"Rubrecht! Hævnen skal ikke komme til at tilhøre dig. Jeg lægger min forbandelse til din faders og jager dig ud i verden, pisket af furiernes svøber til evig tid som den blodhund, du er."

Jeg havde tabt sværdet af min hånd, jeg så som i en rød tåge rakkerne kaste sig over min moder og kæmpe med hende for at få hende ned over blokken. Tusinder af griske ansigter stirrede fra alle sider med et blodtørstigt udtryk, knyttede hænder løftedes i vejret, råb, skrig, eder og forbandelser fyldte luften.

Min moder var voksbleg styrtet til jorden. Spændingen og sindsbevægelsen havde sprængt hendes hjerte. Med forvredne ansigter kravlede folk op på skafottet og forlangte rasende, at eksekutionen skulle foretages på liget.

Man ville ikke undvære det blodige skuespil, som man havde fået løfte på.

Som en gal fo'r jeg ned ad stigen. Jeg ville ud gennem løngangen, men den var lukket. Jeg kastede blikket omkring i rummet. Bag spanden med risene stod en økse. Jeg greb den og knuste døren. Udenfor hørte jeg mængden rase og udstøde vilde hævnråb. Vanvittig af rædsel styrtede jeg videre, mens jeg stadig syntes at have den ophidsede mængde lige i hælene. Angsten gav min fod vinger. Jeg nåede bort fra mine forfølgere, som jeg hørte bande og rase over, at jeg var sluppet fra dem.

Nu faldt sneen tæt og tyk. Man havde tabt ethvert spor af mig, og jeg vovede mig ud af mit skjul. Rædslen, de blodige syner og samvittighedsnaget drev mig ustandseligt afsted i natten. Og sådan har jeg nu i århundreder måttet flakke omkring fra sted til sted uden hvile, mere jaget end den evige jøde.

Hver nytårsnat, når klokken slår 12, må jeg møde for på ny at gennemgå de samme kvaler som dengang. Nu er det frygtelige øjeblik netop kommet. Jeg ser, bøddelen vinker ad mig. Åh! gid jeg dog snart kunne blive udfriet af disse kvaler. Jeg er så

forfærdelig træt, og nu skal jeg igen høre skrigene og igen til at flygte i natten. Hvad kalder De mig nu, og vil De efter det, De nu har hørt, alligevel drikke med mig til afsked? Blot ét menneskes medlidenhed og forståelse ville for mange tider kunne lindre mit syge hjerte. Derfor beder jeg Jer: vis mig ikke tilbage, jeg har sonet min brøde."

Den fremmede tager sit krus og løfter det i vejret som i drømme.

I det samme er de røde rævehaler nået op til tolv, og det underlige ur falder til slag.

Den fremmede farer op.

"Kelner! Kelner!"

En lille forskrækket piccolo kommer styrtende, så at han er lige ved at gå på alle fire.

"Hvor blev den mand af, der sad der?"

"Han, der sad der?" svarer piccoloen, og hans i forvejen store øren synes at ville flagre bort af forfærdelse over, hvad de måtte høre.

"Ja, for pokker! Den mand, der har siddet og snakket med mig i den sidste times tid."

Piccoloen er alt for høflig til at ville udsætte sig for at komme til at sige en gæst imod. Idet han slår servietten ind under armen, siger han derfor med en dyb kompliment:

"Nu skal jeg kalde på værten!"

Fra rævehaleuret falder nu det første af de tolv slag, dets kasse åbner sig, og en lille nisse springer frem med en tallerken, som han præsenterer under følgende vers:

Nun schallt das Glöcklein wie bewusst
Wie vor in unsern Keller,
Ein jeder leget uns zur Lust
Hier etwas auf den Teller.

Værten kommer til med mange høflige skrabud. Han er rund og trivelig, og hans ansigt skinner formelig af fedt og øl. Han lægger en hånd, der ligner en lille skinke, garneret med fem buttede bayerske pølser, på den fremmedes skulder og siger i en hemmelighedsfuld tone:

"Har De set nogen sidde på den plads lige overfor Dem?"

"Ja, jeg har talt med ham i en hel time."

Som en løbeild forplanter rygtet sig fra bord til bord: bøddelen har været her. Alle stirrer nysgerrigt og spændt på den fremmede, der synes at være vågnet op af en drøm, og som med forbavselse ser sig mellem alle de gloende stamgæster. En af dem rejser sig og går hen til den fremmede, idet han siger:

"Det er et gammelt sagn, at i denne kælder møder på nytårsaften alle de mærkelige mænd, der gennem snart 500 år har færdedes her, lige fra Till Uglspil til vor egen digter Carl von Holtei.

Her kom også bøddelen og havde plads her henne under denne afhuggede hånd, hvis plade bærer påskriften: *Renov. 1760.*

"Den, der sætter sig på den plads i midnatsstunden, han skal efter sagnet få blodige drømme. Har De haft det?"

"Ja!"

Stamgæsten nikker tilfreds over, at kælderens gamle sagn atter er blevet bekræftet, og under ny gemytlig jubel lader man atter det brune øl flyde i og drukne alle røde, blodige syner i sit hvide, fede skum.

Mangen breslauer kommer den morgen sent hjem, men han er ikke bange for sin gamle, som han gemytligt kalder sin kone, for selv hun forstår, at når bøddelen har været i rådhuskælderen, har det været svært at rive sig løs.

Og at fatter ikke har bundet sin ægtehalvdel noget på ærmet for at fri sig fra en gardinprædiken, det kan den gode borgermand vise sort på hvidt for, for i "Breslauer Zeitung" for 2. januar 1903 står følgende notits:

> **Bøddelen i rådhuskælderen.**
> Nytårsnat sås skarpretteren Rubrecht v. Stahlhausen i Schweidnitzerkælderen. Det er nu 9 år siden, han har været der. Den gang talte han med en maler fra München, i år berettede han sit livs eventyr til en ung, dansk forfatter, hvis navn sikkert en gang vil blive læst på en beretning om, hvad han talte med bøddelen om denne nytårsnat nede i Rådhuskælderen.

Alterklædet

Hvidbæk ligger ikke langt fra hovedstaden. Det er et lille fiskerleje, der endnu har bevaret noget af sin idyl, og hvis beboere af den ældre generation stadig går i deres forfædres nationaldragt. Om vinteren er der stille i lejet, om sommeren vågner det af sin dvale til nyt liv, og selv bag de mindste hytters småtavlede vinduer ser man på regnvejrsdage landliggernes triste ansigter klemt flade mod ruderne.

Når det er solskin, er der liv på stranden, og brogede hatte i alle farver lyser mellem de udspændte fiskenet som store pragtblomster i et mørkt buskkrat. Man hører glad latter og små hvin, bølgeskvulp og åreplask, og er det søndag, så dukker mange nye ansigter frem med en bleg teint, der fortæller om, at de ikke dagligt får deres bad i saltvand, sol og blæst. I øvrigt er der intet mærkeligt ved Hvidbæk.

Det skulle da være kirken. Den ligger højt, højt oppe på en bakke med vid udsigt over havet. Uden om er kirkegården. Den er næsten holdt smukkere end en have. Hver grav er som et bed, og på enkelte står store, hvide marmormonumenter. Rige folk har udtalt som deres sidste ønske at ligge på denne idylliske plet, højt over havet og ligesom nærmere ved himmelen.

Uden for kirken, der vender sit våbenhus lige mod den brede Kongelandevej, holder der af og til ekvipager med brudepar, der vil vies fjernt fra mængdens nysgerrige blikke.

I våbenhuset ser der ud som i enhver landsbykirke. På væggen er de Trollers våben malet, og i et hjørne hænger en

ridderrustning. Om den fortælles mange sagn, men intet af dem kan eftervises.

Inde i kirken står de tarvelige stolestader på rad, og midt for knejser alteret. Dets farver er i årenes løb blevet utydelige, og det er vanskeligt at se, hvad billedet deroppe mellem de udskårne basunengle egentlig forestiller.

Men alterklædet – det har en så ejendommelig glans, at man straks lægger mærke til det. Egentlig er det vist nok purpurrødt som vin og blod blandet sammen, men det synes stadigt at changere farve, alt efter som man skifter plads, eller belysningen veksler gennem de små kirkeruder. Man kunne næsten tro, at det ikke var noget vævet stof, men den fine, korthårede pels af et eller andet eksotisk dyr, der havde kamæleonens evne til at lade sit skind spille i alle kulører.

Mange har med beundring set på dette alterklæde og de to skriftsteder, der er broderede på det med gyldne bogstaver. De fleste – og de fleste har været damer – har udstødt høje udråb af henrykkelse ved synet af dette kunstvæv, der synes at måtte stamme fra en indisk rajah eller en kinesisk magnat. Mange har spurgt, hvorfra dette vidunderligt skønne klæde er kommet. Man har kun kunnet svare, at det er præsten, landsbypræsten, der har skænket det.

Hvorfra han har fået det, er en gåde. Det er hans hemmelighed, som vi nu skal røbe.

Der var aldrig kommet mange folk i Hvidbæk kirke, men de, der kom, var alvorlige, og de havde hver deres faste, bestemte pladser. Når de havde indtaget dem, åbnede de deres salmebøger, og så sang de med en egen dyster alvor. Degnen

sang for, mens han gik frem og tilbage i kordøren. Smukt var det ikke, men det var der ingen, der tænkte på; dertil var enhver alt for optaget af sine egne tanker.

Når præsten, der nu allerede var gammel, steg op på prædikestolen, så havde han den vane at bruge mange underlige lyde, der skurrede i talen. Men de, der hørte derpå, de var enfoldige i troen lige som han selv, for dem kom det ikke an på mundens ord, men på hjertets, og de lyttede til ham med samme andagt som i fordums dage, da han som ung præst kom til egnen.

Så skete det en søndag, at kirken så helt anderledes ud, end den plejede. Alle stolestader var fyldte af fremmede mennesker, der snakkede og pludrede og gjorde tegn til hinanden. Den summen, der lød gennem kirken, lagde sig ikke engang, da degnen satte i med salmen. Man hørte tværtimod fnisen og små latterkluk.

Den gamle præst var helt forvirret, da han steg op på prædikestolen, og med undren så han ud over denne brogede forsamling, hvis øjne ikke som sædvanlig hvilede på ham, men havde ærinde andetsteds.

Også præstens øjne fulgte til sidst de andres, og i en af stolene så han en høj kvinde, der sad stiv som en dukke og stirrede frem for sig. Hun havde en fin, skarptskåren profil, hendes øjne var dybe og drømmende, over den store hat lå tunge strudsfjer, og lige op til prædikestolen steg en stærk, næsten bedøvende duft af parfume.

Præsten mærkede, at hans tanker gik fra ham, at hans ord blev stammende og usammenhængende. Da han forlod

prædikestolen, følte han sig som en fremmed i sin egen kirke, og han spurgte forbavset degnen:

"Hvem er dog den dame, der har fået trukket så mange her hen?"

"Kender pastoren ikke hende!" svarede degnen med et eget tonefald i stemmen. "Det er jo den berømte sangerinde, der har købt *Solhøj*."

Præsten tænkte hele ugen på den underlige kvinde, der formåede at trække så mange mennesker til hans kirke. Mens han syslede med sin tale i sit studerekammer, dukkede hendes billede stadig frem for ham. Men da han om søndagen steg op på prædikestolen, og kirken atter var fuld af fremmede mennesker, mens de gammelkendte var trængt helt op ad væggen, så faldt hans øjne atter på hende. Denne gang syntes han, at hun så helt anderledes ud end sidst. Nu var fjerene på hatten hvide, hendes dragt lyste i stærke farver, og duften der nede fra var en anden. Han følte atter, at det var ham umuligt at finde de ord, der tidligere så let havde formet sig for ham, og han syntes at alle ansigter der nede så op på ham med et spotsk og fjendtligt udtryk.

Om eftermiddagen gik præsten mod sædvane på en søndag gennem fiskerlejet, hvor alle de glade landliggere tumlede sig nede ved stranden eller spillede kroket i haverne. Han slog ind på den brede makadamiserede vej til villa "Solhøj", der med sine hvide mure lyste som et sømærke mod den mørke skov.

Han åbnede lågen i jerngitteret og trådte ind i haven. Midt i et broget blomsterbed plaskede et springvand og sendte små kølige luftninger ud i den af blomsterduft og solvarme mættede atmosfære. En tjener i liberi kom ilende. Da han så præsten,

hilste han med en noget forbavset mine, og da han hørte hans ærinde, bad han ham med en håndbevægelse følge sig, mens han selv gik i forvejen.

Præsten gik langsomt. Han elskede blomster, og hans blik fangedes hyppigt af en eller anden sjælden art, som han aldrig vidste at have set før. Ad en række trapper, der var skåret ud i skrænten, gik han ned mod stranden efter tjeneren, der hurtigt fløj i forvejen og atter mødte ham på halvvejen, idet han bukkende sagde:

"Fruen venter hr. pastoren nede ved stranden."

Samtalen havde allerede varet længe.

Pastoren, der fra første færd havde været noget ængstelig, havde hurtigt fundet sig selv. Han udtrykte sig nu med den myndighed, som en gammel mand altid finder, når han i tillid til sin sag taler ansigt til ansigt med et menneske. Den fejrede sangerinde – nattergalen, som hun blev kaldt på sine turneers store plakater – sad let tilbagebøjet i en art strandkurv. Hun var klædt enkelt og ligefremt i en glatsiddende lys sommerkjole, og på hovedet bar hun en lille Prinsesse af Wales-hat. Men hver gang hun gjorde en bevægelse med hovedet, fløj der som et bundt lyn ud fra to mægtige brillantringe. Over knæene havde hun, for at beskytte sig mod den kølige luft fra havet, bredt et rødt silkefløjlstæppe, der stadig syntes at skifte farve i den nedgående sols stråler.

"Kære pastor," sagde kunstnerinden til præsten, der sad lige over for hende på en havestol, "kan De ikke forstå mine følelser? Jeg er født her på egnen som en lille fattig pige. Jeg er ikke nået

tilbage tids nok til at kunne berede mine forældre den glæde, jeg havde drømt om at lade dem blive til del. Men jeg elsker dette sted, og træt af at tumle omkring i den store verden, har jeg nu slået mig ned her.

Jeg havde troet, at jeg her skulle finde freden og ensomheden, men jeg indrømmer, at meget er forandret siden fordums dage. Jeg kan ikke vise mig, uden at jeg straks har et slæng af nysgerrige efter mig. Folk står i små klynger foran mit havegitter og glor næsvist ind, så at jeg ikke engang har fred her på mine egne enemærker.

De følger også efter mig, når jeg går i kirken, men er det min fejl? Ingen er mere ked der af end jeg, men er det mig, der forstyrrer andagten, eller de andre, der tropper op, som var det til en premiere?"

"Noget af skylden er vel også Deres. De kommer kørende til kirken i ekvipage. De er anderledes i væsen og påklædning end de andre. Nysgerrigheden er vakt for Deres person, og De nærer den ved Deres optræden."

"Det har aldrig været mig bevidst. Jeg optræder, som jeg er vant til, og i de dragter, jeg altid går med. Men er det ikke andet, der er i vejen, så skal jeg gerne komme til fods og i den tarveligste dragt."

"Jeg tror ikke, det hjælper. Selv når De er tarveligst, vil De måske vække mest opsigt. Det vil blive et nyt emne til samtale. De er vant til publikum, og jeg er bange for, at De ikke mere er i stand til at undlade at vække dets opmærksomhed, som De tidligere stadig har påkrævet. Som nu i søndags, da De til trods for det milde vejr lod Deres tjener følge efter Dem ind i kirken

for at bære det tæppe, som De også nu sidder med over fødderne."

"Når man har rejst meget og rejst meget i syden, bliver man kuldskær. Jeg har ikke tænkt på, at det kunne vække forargelse. I øvrigt indrømmer jeg, at det er et meget sjældent stof, der måske nok kan vække hjemlig opsigt. Jeg har fået det i San Francisco af en millionær, der var dødelig forelsket i mig. Han skænkede mig det til min benefice. Men når man har haft det småt i sin barndom og er opvokset i ringe kår, så forsikrer jeg Dem for, at ens hjerte og tro godt kan blive ved at være naiv, selv om man har turet rundt og har fået smykker og brillanter."

"Det tør jeg ikke have nogen mening om. Jeg kan ikke granske hjerter og nyrer, og jeg dømmer ingen. Men det ved jeg, at Deres tilstedeværelse vækker forargelse i min menighed."

"Nej, hør nu, kære hr. pastor, når alle de mennesker, der strømmer til kirken, kun kommer der for at se på mig, så er de næppe så befæstede i troen, at jeg kan vække deres forargelse."

"Jeg taler ikke om de mennesker, der kommer for *Deres* skyld – de måtte så sandt hellere blive borte. Jeg taler om dem, der kommer for ordets skyld, og som tidligere var min menighed. De lattermilde, letlevende og lettænkende badegæster har oversvømmet alt her. Kun kirken med dens gamle, naive præst – jo vist så! – dens naive præst og dens troskyldige menighed lod de tidligere være i fred. Nu er også den i færd med at blive et forlystelsessted lige som alt andet her på egnen, og det er Deres skyld. Jeg hører ikke til dem, der forstår sig på at holde straffeprædikener, hverken i kirken eller udenfor, men jeg vil blot minde Dem om, at da Magdalene blev bodfærdig, søgte hun langt ud i skovens ensomhed for at øve sin andagt."

Sangerinden, som hidtil havde talt med en mund af hvide tænder, og som havde haft et vist koket blink i øjet, blev pludselig alvorlig.

"De har ret, pastor! Vi har ikke lov til at krænke de enfoldige i troen, lige så lidt som de enfoldige i kunsten. Mig skal De ikke se oftere. Er De så tilfreds?"

Præsten sad i sit studerekammer. Han var helt optaget af sin juleprædiken, og han havde givet streng ordre til, at ingen måtte forstyrre ham.

Alligevel bankede det nu ængsteligt på døren, og pigen trådte forsigtigt ind, mens præsten så vredt op.

"Må jeg tage nøglen til kirken, der er en, der har glemt noget."

"Ja, tag den blot," sagde præsten utålmodigt og studerede videre på sin prædiken.

Da han om eftermiddagen kom over i kirken for at se, om alt var i stand til juledagene, var der over alteret bredt et pragtfuldt klæde, der havde en ejendommelig farve, som vin og blod, og som skiftede i alle kulører, mens den blege sols sidste stråler faldt over det.

Præsten kendte dette klæde. Han bøjede sig ned over det og så, at der på dets øverste kant var broderet med gyldne bogstaver:

Ve den, fra hvem forargelsen kommer!

Så gik han over igen i sin bolig. Aldrig havde han været mere oplagt til at skrive sin prædiken, og da lysene var tændt i hans

kirke, sad hans lille menighed med fugtige øjne og hørte på hans ord.

Men da julen var ovre, forsvandt alterklædet, og da det kom tilbage, bar det på den nederste rand i gyldne bogstaver et nyt skriftsted, som præsten selv havde ladet sætte på det:

> Den, der er uden brøde, kaste den første sten!

Kongens nåde

Klokken gjaldede drønende under hvælvingen, den store lås drejede rundt med en tør, knagende lyd. I en sky af indfygende sne skruttede en mand sig gennem den snævre åbning, og tugthusets tunge port faldt atter i med et brag, der gav rullende genlyd som et tordenskrald.

"Puh! Sikken et julevejr!" sagde manden og børstede sneen af sig. Det var fængselspostbuddet. Han gik hastigt over gården, bankede på inspektørens dør, trådte ind og lagde med en tjenstlig hilsen en stor lædertaske på skrivebordet. Inspektøren, der var gået frem og tilbage i utålmodighed, tog en lille nøgle og åbnede hastigt porteføljen. – Han kastede breve og aviser til side og greb en stor forseglet konvolut, som han rev op.

Hans ansigt, der var vanemæssigt strengt med en dyb fold mellem øjenbrynene og et nedadbøjet træk ved munden, oplystes af et mildt, næsten venligt udtryk, mens han gennemløb skrivelsen.

Så åbnede han et jernskab, tog tre pakker ud af det og lagde dem på bordet.

Derefter ringede han. En opsynsmand trådte ind og slog militærisk hælene sammen, idet han gjorde honnør.

"Bed den unge dame, der venter dernede, om at komme op."

"Hvilken af damerne, hr. inspektør?"

"Den yngste."

"Javel, hr. inspektør."

Der gik et par minutter. Så trådte en ung, knap attenårig pige ind. Hendes øjne var fugtige, men lyste med en ejendommelig glans. Det bævede om hendes mund, der ikke syntes at kunne få ordene frem. Da de begyndte at komme, afskar inspektøren dem kort og sagde:

"Vær nu rolig. Gå ind i værelset her ved siden af, og bliv der, til jeg kalder."

Der kom et anelsesfuldt suk fra hendes læber, og hun adlød ham, som var det en ordre, og ikke en anmodning.

Inspektøren ringede på ny. Betjenten viste sig atter.

"Hent fange nummer 127."

"Javel, hr. inspektør."

En ung mand trådte ind. Hans hoved var smukt med lyst, krøllet hår. Hans øjne var livlige, og fængselsluften havde ikke helt fået bugt med hans friske teint. Den lå endnu som en rød understrøm bag den let gullige overflade.

"Træd nærmere!"

Fangen adlød med en skælven, og hans læber blev blege. Selv en ubetydelig, næsten ubevidst forseelse kan sætte en fange så frygtelig langt tilbage i et tugthus, at Sisyfos næsten ville have ynket ham, når han begyndte at rulle sine sten op på ny.

"Du har været en letsindig ung mand. Men man har stadig været overbevist om, at du kun har handlet af letsindighed. Mange har arbejdet for dig, mens du har været her inde. Ikke mindst" – inspektøren gjorde et ophold – "din forlovede."

Tårerne begyndte i store perler at trille ned over den unge mands kinder.

"Du har opført dig godt. I undervisningen har du endog været overordentlig flink. Du kan endnu gå ud til livet og blive

et nyttigt medlem af samfundet. Jeg har ikke villet undlade at anbefale din families ansøgning om benådning. Den er bevilliget. De er fri!"

Den unge mand lænede sig tungt mod døren, som var han ved at falde om af svimmelhed. Så styrtede han frem, kastede sig ned på knæ, greb inspektørens hånd og ville kysse den, mens gråden kæmpede i halsen på ham. Inspektøren afværgede det hurtigt, rejste ham op og sagde med venlighed i stemmen:

"Ikke så voldsom, det er ikke mig, De skal takke, men kongen, der har vist Dem nåde i anledning af højtiden. De yder bedst Deres taknemmelighed ved for fremtiden at opføre Dem som et hæderligt og retskaffent menneske. Kvittér her og modtag Deres arbejdspenge."

Den unge mand adlød mekanisk og stod tavs, stirrende hen for sig. Så sagde inspektøren:

"Og så er der en til, som De skylder tak."

Han åbnede døren til sideværelset, der var et øjebliks højtidsfuld stilhed. Så lå de to unge mennesker i hinandens arme:

"Å, Holger! Holger! Vi er slet ikke mere vrede på dig. Vi venter dig alle til jul."

Inspektøren gned sig hårdt over øjnene og sagde:

"Gå nu, I har vel nok at tale om."

Han skubbede dem ud af døren uden at tage mod de fremstrakte hænder, og gav sig atter til at arbejde en kort tid, mens han udenfor hørte en vogn rulle bort.

Så ringede han igen.

"Lad den anden dame komme."

En kvinde trådte ind. Hun var næppe mere end midt i trediverne, men hendes ydre var ældet, og det mørke hår grånede i tindingerne. Hendes udtryk var bekymret, hendes øjne tomme, som gik hun i en døs. Hun lod sig villigt lede ind i værelset ved siden af, og døren lukkedes.

"Hent fange nummer 38."

Fangen trådte ind. Hans ansigt havde fået det skumle udtryk, der ikke er forbrydelsens, men straffens præg. Nogle mørke stubbe og et vigende blik forhærdede yderligere dets hårde træk. Hans væsen var kort og knapt.

"Dine karakterer har været gode, men opsynet har ikke altid været tilfreds med dig. Efter at have fulgt dig på nært hold, har jeg ikke villet lade dette være medbestemmende. Jeg har indstillet dig til benådning."

Fangen svarede intet, det var næsten, som om der var trods i tavsheden.

"Benådningen er bevilliget. De er fri."

"Tak."

"Der er intet at takke for. De har i de år, De har været her, i alt tjent 126 kr. Og 55 øre. Her er pengene."

"Tak, hr. inspektør, det er ikke penge, jeg kommer til at mangle, når jeg atter er på fri fod. Det er mine medmenneskers agtelse."

"Den kan jeg ikke skaffe Dem, den må De selv generhverve. Men pengene skal De efter reglementet have, enten De vil eller ej."

"Vil inspektøren ikke modtage dem til fængselsselskabet?"

"Når De først har kvitteret for dem, kan De selv disponere over dem, som De vil. Her fra går ingen uden de penge, der er

de surest erhvervede i hans liv."

Inspektøren åbnede døren til sideværelset. Den løsladte gjorde et skridt frem, som ville han give sig hen i sin stemning, og hans mund åbnedes. Så betvang han sig atter med vold og sagde med tilkæmpet fatning:

"Tak, Annie, fordi du kom. Lad os ikke genere inspektøren med vore følelser."

Så bukkede han og gik ud med sin hustru under armen.

Men inspektøren lod sig ikke narre. Han blev stående lyttende, efter at døren var lukket. En lyd af voldsom gråd trængte igennem den, og han nikkede hen for sig som en mand, der er tilfreds med, hvad han har gjort.

Der var et næsten jovialt udtryk i hans ansigt, da han for tredje gang ringede på betjenten og sagde:

"Kom så ned med fange nr. 1. Lad os få fat i gamle Lars Bælgtræder."

Der efter tændte han en cigar og satte sig tilrette i sin stol.

Det bankede på døren. En bøjet mand med hvidt hår trådte ind, han så affældig ud, skønt han næppe var mere end halvhundrede. Der var intet forskrækket eller usædvanligt i hans udseende. Han lignede enhver anden luge- eller havemand, og han sagde i en spørgende tone:

"Inspektøren har villet tale med mig."

"Javel har jeg det, Lars, og det er endda en meget alvorlig samtale. Sæt dig ned."

Lars så sig betuttet om, så satte han sig på kanten af en stol med fangehuen mellem hænderne.

"Hvor længe har du så egentlig været her, Lars?"

"Ja, jeg tænker, det snart kan blive en tretten-fjorten år siden."

"Ved du det ikke bestemt?"

"Nej, jeg ved såmænd ikke, hr. inspektør. De sagde jo, at jeg skulle være her på livstid, så det har jeg ikke tænkt videre over."

"Står det dig ikke klart, hvornår det var, du begik den gruelige forbrydelse at myrde din hustru?"

"Ja, det er meget længe siden, hr. inspektør. Jeg synes, det er så længe siden, at det næsten er, som om det var i en anden verden, jeg havde gjort det."

"Har du da ikke angret det?"

"Jeg har jo ikke bestilt andet end at angre det, i alle de år, jeg har været her. Jeg var hidsig og gal den gang, og jeg gjorde det jo bare, netop fordi jeg holdt så forfærdelig meget af hende. Tit nok havde jeg advaret hende, men hun kunne nu en gang ikke holde sig fra andre mandfolk. Hun er heller ikke mere vred på mig for det."

"Er hun ikke?" sagde inspektøren forbavset.

"Nej, kors nej! hr. inspektør. I de første år, vi snakkede sammen om det, var hun jo nok så tosset og truende, men i de senere år, og navnlig siden jeg er kommet op at træde bælgen hos organisten i kirken, taler vi så roligt sammen om tingene. Jeg ønsker intet bedre end en gang at træffe hende hinsides."

Der gled et umærkeligt smil over inspektørens ansigt.

"Nu har du også bødet tilstrækkeligt. Den strenge retfærdighed er tilfreds. Der er givet benådning. De er fri."

"Men hvorfor siger inspektøren De til mig," sagde gamle Lars uden i øvrigt at have forstået noget af, hvad der var blevet sagt.

"Fordi De nu er en fri mand, og fordi jeg ikke har nogen ret til at sige du til Dem."

"Det må hr. inspektøren rigtig nok gøre mig den villighed at blive ved med. Jeg er jo ikke mere fri end ellers."

"Ja ja, da! Men forstår du ikke, Lars, at du er blevet benådet. Din fangetid er udløbet, du kan gå, hvor hen du vil."

"Ja, hvor skal jeg gå hen? De sagde jo, at jeg skulle blive her på livstid."

"Men nu er det blevet bestemt af kongen, at du er fri."

"Kan han bestemme det?"

"Ja, han kan, Lars. Kongen giver dig din frihed i julegave."

"Når han endelig ville give mig noget, så ville jeg rigtig nok hellere ha' haft noget andet."

"Hvad skulle det være?"

"Hvad ved jeg? For penge kan man vel få det meste."

"Men kongen giver dig også penge, Lars. Han betaler dig for alt det, du har arbejdet og slidt i de mange år."

"Men derfor har jeg jo fået føde og klæder."

"Men penge har du også fået. De er blevet skrevet op hver dag i protokollen."

"Ja, jeg ved nok, de andre får penge, når de bliver lukket ud, men jeg troede aldrig, man fik dem, når man sad på livstid."

"Vist så! Du har tjent 645 kr. og 10 øre, og her er de."

"Det var da en svær masse penge. Jeg kan da ikke købe skråtobak for alle dem."

"Forstår du da ikke, Lars, at nu får du ikke mere føde og klæder her? Nu bliver du lukket ud i verden, og nu skal du sørge for dig selv, og derfor får du disse penge, for at du ikke straks skal lide nød."

"Hvornår skal jeg da lukkes ud?"

"Med det samme."

"Det kunne da ikke vente til i morgen, hr. inspektør? Nu havde jeg glædet mig så meget til juleaften, til højtidskosten, til kaffen og til at høre sangen og til at se lysene og juletræerne, som jeg selv har været med til at stille op oven over alteret. Må jeg ikke blive til i overmorgen? Jeg tror heller ikke, organisten kan klare sig uden mig. Nu har vi spillet sammen i så mange år, og det var da synd for de andre, om de ikke fik orgelet at høre, sådan som de har glædet sig til det."

"Men nu har du jo penge, Lars, og kan gøre dig livet behageligt på juleaften."

"Ork, hr. inspektør, kan man få højtidelighed og glæde og tilfredshed for penge, når man står ganske alene og ikke kender et menneske i verden."

"Ja, så bliv da til i morgen, Lars."

"Tusind tak, hr. inspektør, og en glædelig jul."

Inspektøren blev siddende længe i sit kontor.

Han læste julebrevene igennem til fangerne, og denne ensomme mand, der selv hverken havde hustru eller børn, følte sig ofte grebet af disse hjerterørende udbrud, der sendtes ind i fængslet som solstråler fra trofaste slægtninge, mest fra de kvindelige i blandt dem.

Mørket faldt på. Udenfor var snevejret hørt op. Stjernerne tindrede med blålig stålglans på den frostklare nattehimmel. Inspektøren gik op i kirken. Alle fangerne var lukket ind, og hovedslåen var skudt for ved enden af hver stolerække, så at ingen fange kunne lukke op til sin sidemands stol. De sad nu samlede som en menighed og dog hver for sig, kun ansigt til

ansigt med præsten, der fra sin plads på galleriet over altertavlen kunne se hver enkelt af dem i disse små, lukkede kasser, der var bygget i trappeform oven på hinanden.

Det var, som om alle i aften var blevet bedre mennesker. Selv de mest forhærdede viste glæde ved at skulle i kirke, og barnet kom op i dem, mens de strenge opsynsmænd uvilkårligt fik en mildere klang i stemmen.

For største delen sad fangerne ganske stille, som drømte de med åbne øjne. Der blev ikke talt, der blev kun læst op af juleevangeliet og sunget gamle julesalmer, som fik hjerterne til at banke af minder og vemod.

Under det høje bjælkeloft brændte de store kroner. På hver side af præsten, bag hvis skikkelse man så en Kristus på korset, stod juletræer med tændte lys.

For nogle af disse stakkels, forhutlede fanger, der i lange tider havde siddet i den mørke celle og med forventningsfuld bæven talt dagene til denne aften, var det, som så de lige ind i selve himmelen.

Inspektøren mærkede, at der var øjne, der så på ham. Han ville ikke forstyrre nogens andagt ved sin tilstedeværelse og gik uden om stolene op til den øverste del af tilhørerpladsen. Der stod den gamle morder, Lars Bælgtræder, og hjalp organisten strålende over hele ansigtet af juleglæde og frihedsfryd, der nu lidt efter lidt var vågnet til bevidsthed hos ham.

Men inspektøren følte sig underlig beklemt om hjertet. Fanger gik, og fanger kom. Ansigter, som han næsten havde fået kære, forsvandt, og nye dukkede op, som det til tider var svært at vænne sig til. Var han til sidst ikke selv den eneste

fange på livstid, hvem ingen nåde kunne udfri af hans mørke enecelle!

Kais julegave

Det er juleaften klokken fire om eftermiddagen. Mørket begynder at falde over byen. Gadelygternes missende øjne tændes i tågen og spejler sig i glimt i den våde asfalt.

En herre går hurtigt over Rådhuspladsen. Han vinker ad en droske, betaler kusken forud for en time og siger:

"Kør til Platanvejen 127. Vent på mig udenfor og kør mig så tilbage igen."

"Javel!"

Vognen ruller hurtigt af sted i det triste, fugtige vejr, der kun minder lidt om jul. Herren sidder tavs og stirrer hen for sig. Da vognen standser, står han ud. Det er, som om han betænkte sig et øjeblik. Så åbner han rask lågen, går ind gennem haven og ringer på døren til en villa.

En pige kommer ud og svarer på hans spørgsmål, om fruen er hjemme:

"Fruen er ikke visibel."

Herren trækker et visitkort frem og skriver med blyant et par ord på det. Pigen tager tøvende mod beskeden og går atter ind med den.

I gangen møder hun fruen, der får kortet og forbavset stirrer på det. Så holder hun det op for lampen og læser følgende ord:

> Nægt mig ikke en kort samtale. Den skal kun vare nogle minutter.

Fruen synes at betænke sig. Så siger hun:

"Luk den herre ind i dagligstuen. Jeg kommer straks."

Pigen lukker herren ind i et stort værelse, i hvilket der hersker en hyggelig juleuorden. Rundt på stole og borde ligger lukkede eller halvåbnede pakker. I et hjørne skimter man et juletræ, hvis guldglimmer endnu kun lyser i skæret fra det blussende bål i kaminen. Granen dufter stærkt i den varme luft og blander sig med en ubestemmelig fed og sød lugt, der er ejendommelig for borgerlige hjem i juletiden.

På herren synes alle disse ubetydelige omstændigheder at gøre et dybt indtryk og at fremkalde en ganske egen stemning.

Mens pigen tænder lampen og sætter den røde skærm over den, står han helt fortabt og stirrer omkring i stuen, som fremkaldte hver ting et nyt minde.

Først sidder han næsten ængstelig, stille på en stol. Så rejser han sig, idet han forsigtigt kaster blikket omkring sig, som var han bange for at blive overrasket. Han går hen til det lille dameskrivebord, tager et portræt, der står på det, og betragter det længe.

Der høres skridt i gangen. Hurtigt stiller han portrættet tilbage på dets plads og sætter sig igen på stolen med en påtaget ligegyldig mine.

Døren går op, og en ung frue træder ind. Herren rejser sig, og begge bliver et øjeblik stående tavse, mens de betragter hinanden.

"Undskyld, det varede lidt, men jeg måtte klæde mig ordentligt på. Jeg havde netop været i køkkenet. Der er jo altid lidt travlt ved juletid."

"For min skyld havde det da ikke været nødvendigt. Jeg havde foretrukket dragten fra køkkenet. Den havde mindet mig om gamle dage. Når man sådan har strejfet rundt som en anden vagabond i et års tid, så længes man tilbage til hjemmet."

Man begynder at forstå, at det, der skilte, var så uendelig småt i sammenligning med det, der bandt.

Man griber i sin egen barm, og man spørger sig selv: Var det ikke dig, der havde uretten, eller hovedskylden, selv om der muligvis også var små fejl på den anden side?

"Ja, det er vel ikke værd at komme ind på det tema, det kunne vist føre for vidt."

Der bliver en pause, som synes at vare en evighed. Så siger herren:

"Jeg kommer for at bede ... jeg kom, hvis ... om muligt ... ja skal jeg sige De, eller må jeg sige du?"

"Sig blot du."

"Tak! Jeg ved, at Kai er henne hos bedstemoder. Hun fortalte mig i går, at hun skulle se drengen i dag. Så besluttede jeg at tage ud til dig, mens du var alene, for at bede dig om en tjeneste."

"Hvad er det?"

"Drengen er jo din, men jeg ville dog også gerne have, at han på en aften som denne skulle have noget, der mindede ham om mig, noget, han kunne blive rigtig glad over. Det har du vel intet imod?"

"Nej, selvfølgelig."

"Men jeg har jo ingen rigtig forbindelse med ham, jeg kender ham jo desværre så lidt, og derfor kommer jeg til dig og beder

dig, om du ikke kunne give mig et råd. Er der ikke noget, han rigtig ønsker sig?"

"Ja, Kai er jo en lidt underlig dreng. Han er ikke som andre børn i hans alder. Han har en mærkværdig finfølelse. Han er så bange for at spørge eller for at meddele sig. Gud ved, om børn ikke bliver sådan, når forældrene lever skilt. Af og til bliver han helt rød i hovedet, når han mærker, at han har talt om os, eller spurgt på samme måde, som en almindelig dreng, der har begge sine forældre."

"Har du da forbudt ham at tale om mig?"

"Nej! Det har jeg på ingen måde, men det er, lige som han selv generede sig for det. Han sidder tit og stirrer hen for sig, og når jeg så spørger ham, hvad han tænker på, så siger han altid: på ingen ting. Jeg har tit følt ansvaret tungt ved at skulle opdrage ham. Det er ikke så nem en opgave for en enlig kvinde. Trods sin tavshed er han til tider ret vild, og jeg har nu tænkt på, om det ikke var det bedste, at jeg sendte ham på en opdragelsesanstalt."

"Tror du, han kan finde sig i at være hjemmefra?"

"Det ved jeg ikke rigtig. Han har kun været borte fra mig en gang. Det var, da han i fjor i sommerferien besøgte onkel Fritz på Kathrineholm. Han ved ikke af, at jeg gemmer hans breve fra den tid, men jeg læser dem ofte. Det er sådan underlige gammelkloge tanker, der titter ud af de store, ubehjælpsomme bogstaver, som han har tegnet med sin lille hånd."

"Jeg må vel ikke se brevene?"

"Nej, det tror jeg ikke er værd. De er jo kun bestemt for mig."

Der bliver atter en lang, endnu mere pinlig pause. Så siger herren endelig:

"Men nu er han vel helt optaget af julen?"

"Ja," svarer fruen, der er glad ved at tale om noget andet. "Han tripper jo rundt efter mig alle vegne. Det er en rigtig lille køkkenskriver, og det morer ham sådan at se på, når vi laver kager."

"Det har han da efter mig. Kan du huske, at du ofte skændte på mig, fordi jeg altid skulle ud og smage på klejnerne, inden de blev kogte. Du har vel også lavet nogle i år."

Fruen svarer ikke straks, men lidt efter siger hun:

"Vil du smage på dem. Du skal da heller ikke bære julen ud."

Herren nikker til tak og bliver siddende som i drømme, mens fruen et øjeblik forlader værelset for at komme tilbage med en bakke, på hvilken der står en karaffel og en asiet med kager.

"Vil du ikke tage frakken af så længe?"

Herren tager tavs frakken af og hænger den lige som af gammel vane ud i entreen.

Da han kommer ind igen, har fruen skænket to glas vin.

Hun rækker ham kagerne, og mens han spiser dem en for en, bliver han mere og mere stille. Fruen tager til sidst et af glassene og støder det imod det andet, idet hun siger:

"Ja, skal vi så ønske hinanden en glædelig jul."

"Tak! For mig bliver der jo ikke megen glæde."

"Nej, hvor går du egentlig hen i aften?"

"Jeg tror ikke, jeg går nogen steder. Jeg er nok blevet inviteret til Hastings, men du ved, at jeg aldrig har brudt mig videre om dem. Nu har de også den vane på sådanne aftener at tale til mig i en medlidende tone, der irriterer mig.

Hver gang en af familien kommer til at nævne et ægtepar, der er skilt, og dem er der jo en del af, så rømmer de andre sig, og

den pågældende bryder hurtigt af med et: Nå, det er sandt.

Den gamle fru Hasting er da den, jeg på en vis måde bedst kan forstå.

Skønt de blinker til hende og træder hende på fødderne under bordet, så bliver hun ved at sige med sin høje, skrigende stemme:

Det er da også forfærdeligt, at ægtefolk skal rende fra børn og hjem blot på grund af gemytternes uoverensstemmelse. Sådan noget må man virkelig se at få ordnet."

"Ja, det er jo nemt sagt! Men du skal vel spise nogen steder?"

"Ja, jeg tænker, jeg går hen på *Skydebanen*. Men der bliver jo lukket tidligt. Så må jeg gå hjem."

"Hvor er det nu?"

"Jeg bor på *Hotel Dagmar*. Siden jeg kom hjem fra rejse, har jeg ikke kunnet bestemme mig til nogen fast bolig."

"Det må være lidt trist."

"Det skal Gud vide, det er, især når man ikke har været vant til at være alene."

Der indtræder atter en lang pause, så river herren sig løs med et ryk og rejser sig.

"Tak for elskværdigheden. Du kan altså slet ikke give mig noget vink om, hvad jeg rigtig kan glæde drengen med."

"Et vink kunne jeg måske nok give dig. Kai har ikke sagt det til mig, men til bedstemoder, og hun ville jo også gerne, at han skulle have det."

"Vil bedstemor også gerne, at han skal have det, og hun giver ham det ikke selv, skønt hun vist kunne tage betlerstaven for drengens skyld. Du gør mig virkelig helt nysgerrig. Hvad er det da?"

"Ja, jeg ved ikke rigtig, om jeg skal sige dig det."

"Du vil måske selv forære ham det?"

"Det kan jeg ikke. Det overstiger mine evner og bedstemoders med."

"Lad mig dog høre, hvad det er. Jeg kan vel nok overkomme det."

"Du kan måske heller ikke alene skaffe ham det."

"Hvad mener du?"

"Jeg mener, at vi kunne slå os sammen om at give ham det, hvis du vil."

"Hvis jeg vil! Du kan da forstå, at der ikke er mig noget kærere, end om du vil tillade mig, at vi kan give ham en gave, der kommer fra os begge."

Herren har rakt sin hånd ud mod fruen, der går et skridt hen imod ham.

I det samme ringer det stærkt på entredøren. Med et skuffet udtryk i ansigtet trækker herren atter hånden til sig.

Et øjeblik efter åbner pigen døren og siger:

"Det er en droskekusk, der spørger, om han skal vente længere, eller han skal køre."

Så siger fruen langsomt, idet hun dvæler på hvert ord:

"Sig til ham, at han kan godt køre. Den herre bliver her i aften. Ikke sandt, du vil jo nok tage til takke."

Da døren er lukket, griber herren begge den unge frues hænder og kysser dem, idet han siger:

"Om jeg vil!"

Så lægger han armen om hendes liv og udbryder med en stemme, der ikke længere synes at være hans egen:

"Lad mig nu få at vide, hvad det er, lille Kai ønsker sig. Om det så er et slot, skal han få det."

"Nu behøver du ikke mere at give ham noget," siger fruen og ser kærligt op på ham.

"Behøver vi ikke mere at give ham noget?"

"Nej, han har allerede fået det."

"Hvad var det da, Kai ville have," spørger herren, mens et forstående smil begynder at tegne sig på hans ansigt.

Fruen tager hans hoved mellem sine hænder, kysser ham og siger:

"Lille Kai ville så gerne have en fader."

Barry

Schweiz 1902.

I det lille hospitie oppe over St. Gothard gjorde man alt i stand til på festlig måde at fejre højtiden.

Det var ikke store arrangementer, der var blevet truffet. Et træ var taget ind fra bjergene, sat i en spand og behængt med et par lys. I en krog af den store stue, hvor man til daglig samledes, var der dækket på en dug, der var lige så hvid som den nyfaldne snes dække udenfor. Fra den lille træbygning steg den blå røg højt til vejrs i den lette, frostklare luft. En fed stegeos indhyllede hele hospitiet i en ejendommelig hjemlig hyggelighed og fik hundenes tænder til at løbe i vand, mens dyrene gøede muntert med våde snuder inde i deres lukkede båse.

Hospitiets lille personale, der bestod af i alt fem mennesker, mødtes glade i den store stue, mens de rystede hinandens hænder hjerteligt i anledning af højtiden. På sådan en aften glemmes al døgnets småkævl, og det ikke mindst oppe i højderne, hvor naturen så ofte stiller alle under farens fælles vilkår.

På et stueharmonium blev der spillet en gammel salme, og ordene til den var netop forstummet, da der blev banket med dørhammeren.

"Hvem kan komme her en julenat?" sagde bestyrerens kone, der lige havde fået brillerne sat på næsen for at studere i den alt for store salmebog med de alt for små bogstaver.

"Spring ud og se, hvem det er, Walther!"

Walther, en stor, stærk dreng men med udslet på kinder og hals, som man ofte finder det selv hos sunde børn i bjergegne, skyndte sig ud. Han syntes, at det var morsomt at se et fremmed ansigt.

"Hvem det så end er," sagde bestyreren, der var en jovial, vejrbidt mand med gråt skæg til bæltestedet, "så skal han være velkommen i aften som altid, men i aften endnu mere end ellers."

De to søstre Helene og Martha, der forestod redningsafdelingen, nikkede lige som bifaldende hen for sig.

Walther smækkede i det samme døren til forstuen op, og en lille, bleg mand med guldbriller trådte ind. Han var iført turistdragt med knæbenklæder og bar over skulderen en bylt på enden af en jernbeslået alpestok.

"I er ikke en mand, der er bange af Jer, skønt I jo nok ser lidt klein ud," sagde bestyreren jovialt. "Det er sjældent vi har folk på disse kanter på denne tid af året. Men velkommen og glædelig fest, I spiser vel kvældsmad med os og slår Jer til ro her."

"Nej tak," svarede den fremmede med tør spinkel stemme. "Jeg er for nedadgående og vil kun have et glas vin, hvis De vil være så venlig at give mig det."

"Med fornøjelse! Vi skal netop til bords. Men hvor hen gælder rejsen?"

"Hvorfra og hvorhen er jo ligegyldigt. Bare langt bort og ud i ensomheden. Jeg tåler ikke at se mennesker på denne aften. I morgen så er det ovre igen."

"I er vist en studeret mand."

"Ja, jeg er doktor i naturvidenskab. Jeg studerer alpeflora. Men spørg mig ikke mere. Denne aften har så mange minder for mig. På den kan jeg ikke være sammen med fremmede. Jeg må ud i det stille øde og holde min andagt alene."

"Med ham!"

"Med stjernehimmelen! Med alt det skønne, der er over os."

Der blev stille mellem de fire voksne. De forstod, at denne mand ikke var af deres tro, men Walther, der intet havde mærket, sagde med munden fuld af mad:

"De skulle ikke gå videre i nat, for det kan godt blive uvejr, selv om det er stjerneklart nu."

Doktoren lod, som om han ikke hørte drengens ord. Han hilste høfligt med sit glas og sagde:

"Glædelig jul og tak for god behandling."

"Glædelig jul!" lød det til svar – og så gik doktoren atter, stille, som han var kommet.

Der blev en lang pause. Så sagde bestyreren:

"Sådan lærde folk er sjældent lykkelige. De spekulerer for meget."

Søstrene nikkede forstående til hinanden, mens bestyreren, der var færdig med maden, stoppede sig en pibe og bakkede vældigt los.

Der forløb en times tid i gensidig velvillig julehygge. Så kom Walther, der havde været ude for at fodre hundene, blåfrossen ind i værelset og sagde:

"Nåda! Det kan nok være, at det sner."

"Hvorfor har du ikke sagt det før, dreng. Hvordan skal den splejs kunne klare sig i det vejr? Luk Barry ud!"

Helene og Martha rejste sig. Barry modtog dem med glad gøen. Den havde spist så godt i aften, at den formelig følte samvittighedsnag og pligtens trang til at gøre sig nyttig for føden. Barry var nemlig hospitiets stolthed. Den var den største og bedste hund, og den var langt klogere end et menneske. Det mente man i hvert fald oppe i højderne.

Søstrene strøg kærtegnende Barry over hans pragtfulde, tykke lodne pels, og så travede han uforsagt afsted med vin og mad gennem den tætfaldende sne. I løbet af et par timer havde Barry afsøgt alle de farlige steder, og den stak nu snuden i vejret med en lang, snøftende lyd. Så satte den i løb. Nu vidste den, hvor der var et menneske i nød. Det var doktoren, som kulden havde taget, og som nu lå med feberhed pande under sneens hvide tæppe, der lunt havde svøbt sig om hans lemmer.

Den frygtelige ensomhed i den vilde, mægtige natur og følelsen af at være prisgivet elementerne havde imidlertid forvirret doktorens hjerne. Hver lyd skræmte ham, og alt omkring ham formede sig til fantastiske væsener og fik menneskers og dyrs skikkelse.

Nu så han tydeligt en ulv komme! Denne gang var det intet sansebedrag eller fantasifoster. Ulven bevægede sig snusende omkring i sneen, der var holdt op at falde, og han kunne se dens varme ånde som let bølgende damp. Nu var den ganske nær! Om lidt ville den være over ham og sønderslide ham med sine skarpe tænder, der lyste glubsk i mørket.

Doktoren samlede hele sin energi. Han knugede hånden om sin jernbeslagne alpestok og med en kraft, som han ikke havde tiltroet sig selv, drev han dyret et slag i hovedet, så at han kunne

høre hjernekassen knage og se blodet styrte frem i røde strømme over den hvide sne.

Ulven trak sig lidt tilbage. Den hylede af smerte, slikkede blodet af sig og rullede sig i sneen, men – den flygtede ikke.

Roligt blev den siddende i nogen afstand, og så på ham, som ventede den, at hans magt skulle være brudt. Så begyndte den atter forsigtigt at krybe nærmere, men dødens angst gav doktoren styrke en gang endnu og med en sidste energianspændelse slog han atter ulven i hovedet, så at den flygtede hylende.

Derefter besvimede han.

Så snart han var faldet til ro, kom dyret igen. Det rystede af smerte, og blodet drev ned over dets øjne og snude, men varsomt tog det sin fjende op og slæbte ham hjem til hospitiet, mens benene vaklede under dets tykke pelskrop.

Nu hørtes Barrys kendte gøen, men den var ikke så glad som ellers, når hunden havde udrettet en af sine berømte storbedrifter. Lyden kom lige som svagt og langt borte.

Hele hospitiets personale, der havde siddet i ængstelig spænding i den store stue, hvor julelysene var brændt ned, ilede ud.

Der stod Barry og logrede svagt med halen. Mennesket, som den havde reddet, så forfærdelig ud. Hans klæder dryppede af blod, der havde klistret hans hår og skæg sammen. Det måtte have været et frygteligt fald. Antagelig var han knust eller lemlæstet.

Søstrene gik hurtigt i gang med at vaske hans ansigt og tage forbindsstofferne frem. Men snart mærkede de, at den lille doktor var fuldstændig frisk og hel. Først nu kom man i tanker

om Barry. Han lå stønnende og udmattet på sit leje med nogle uhyggelige åbne sår i baghovedet. Af og til blev han vild og hylede af smerte, mens fråden stod i gult skum om hans mund og feberen rystede hans krop.

Næste morgen, da de små klokker ringede jul over bjergene, stod doktoren rask, men bleg og bedrøvet ved Barrys kurv. Dyret syntes at lide forfærdeligt, og når det af og til fik lidt hvile for smerterne, så det på doktoren med sine store, gode øjne, i hvilke der kun var et underlig bedrøvet spørgsmål: hvorfor gjorde du det?

Om middagen døde Barry.

En sorgens stilhed lagde sig over hospitiet. Da doktoren drog bort, stod alle dets beboere tavse stirrede ned for sig, da han bød hånden til farvel, så forsvandt han som den eneste, der ikke havde taget en hilsen med fra det lille, gæstfri asyl, og det skønt det var en hellig højtidsdag.

Historien var barmhjertig nok til at gøre ham den tjeneste at glemme hans navn.

Men til Barry blev der bestilt et marmormonument med hans kæmpeskikkelse i forgrunden og hospitiet langt borte mellem klippetoppene.

Og på monumentet blev hugget med store, gyldne bogstaver, der lyser i solskinnet:

Her hviler Barry!

Han frelste 40 mennesker!

Det 41. dræbte

ham.

Og når turisten nu standser foran dette monument, så påkommer der ham den samme følelse, som når man står over for et mindesmærke for en af civilisationens storheder af videnskabens mestre eller af menneskehedens martyrer.

Og så var Barry – kun en hund.

Enkesønnen

Lille Peter havde ikke kunnet sove hele natten. Han tænkte på sin bold, sin træsabel og sin julestjerne. Ikke fordi han i og for sig var så glad ved disse gaver, som hans moder havde foræret ham. Snarere fordi han var sikker på, at han gennem dem atter ville hævde sit herredømme over skomagerens Christian nede fra kælderen.

Endnu tidligere end ellers stillede han derfor fyldt af utålmodighed nede i porten, der afgav den fælles legeplads.

Først marcherede han frem og tilbage med stjernen på brystet og sablen i hånden. Han uddelte ordrer og leverede det ene store slag efter det andet. Der var dog ingen sødme i sejren, for Christian kom ikke, og der var ingen til at flette laurbærrene om hans pande. Til sidst rykkede Peter i sit overmod ud på gaden, men stødte her straks på en ham langt overlegen fjende. Det var en opløben læredreng i lømmelalderen. Han gav Peter et fur ned i rendestenen og sagde:

"Du sku' sgu skave dig!"

Peter trak sig mæt af bedrifter atter tavs ind i sin fæstning og begyndte at spille med sin bold op mod væggen.

Først ville han gribe den hundrede gange.

De hundrede gik! Christian kom ikke.

Så satte han sig et nyt og større mål. To hundrede gange! Hvis Christian ikke kom til den tid, ville Peter gå op på kvisten igen til sin moder.

Under denne tavse trussel begyndte han sit spil først hurtigt og sorgløst, derefter langsommere og langsommere for at trække den skæbnesvangre termin ud. For Peter havde i virkeligheden slet ikke lyst til at gå op.

Hundred og fem og halvfems! Christian viste et lille, surt, morgengnavent ansigt, der dukkede op fra trappen ned til portnerlejligheden.

Peter sprang bag døren og lod, som om han lige var kommet oppe fra sin højde.

Der efter mødtes de to alvorsmænd med håndslag midt i porten.

Det var som sædvanlig Peter, der førte ordet, mens Christian mulende hørte til og nu og da tørrede sin stadig rindende næse med bagen af hånden. Christian var en filosofisk, indadvendt natur, der ofte ved sine tørre, kritiske bemærkninger kunne irritere Peter i den grad, at han kløede ham.

I dag var Peters foredrag endnu mere højtflyvende end ellers. Han fortalte om det juletræ, han havde haft, og beretningen tog mere og mere vejret fra ham, fordi han her var sikker på sin overlegenhed. Han vidste nemlig fra pigen på anden sal, at portnerens intet juletræ havde haft.

"Det kan godt være," sagde Peter sluttelig i en hemmelighedsfuld tone, "at jeg kan få moder til at tænde det igen, og så kan du komme op og se på det, men jeg tør ikke love dig noget bestemt."

"Det er såmænd også lige fedt," sagde Christian med en let hån i stemmen, der var lige ved at gøre Peter hidsig.

"Kunne det ikke more dig at se et rigtigt juletræ?"

"Hvad mener du med et *rigtigt* juletræ?"

"Hvad jeg mener," sagde Peter, der nu atter var blevet overbærende. "Jeg mener naturligvis et stort grantræ, der står på et bord. Det er behængt med lys og kræmmerhuse med rosiner og mandler. Oppe i toppen sidder sådan en guldstjerne som denne her."

"Når det står på et bord, kan det da ikke være noget stort træ."

Dette slog et øjeblik Peter, og han blev lidt usikker, men bestemte sig dog til at gå angrebsvis til værks.

"Har du måske set et, der var større?"

"Det har jeg rigtig nok," sagde Christian så indædt gnaven, at dette alene var nok til, at Peter nær var faldet ned ad trappetrinnet af forbavselse.

"Må jeg spørge hvor?"

"I fjor så jeg hele to. Det ene var så stort, at det gik lige fra gulvet og helt op til loftet. Der var det bundet fast i krogen, så der var slet ikke plads til sådan en stjerne."

"Var det pyntet?"

"Ja begriveligvis var det pyntet. Der var over hundrede lys. Det kan såmænd godt være, at der var tusinde, for jeg kunne ikke tælle dem. Og så var der rigtige sukkergodter i kræmmerhusene, og lange guldhår og sne i grenene."

"Sne," gentog Peter spydigt, "den måtte jo smelte."

"Nej, den måtte slet ikke smelte," vrængede Christian, "for det var sne, der var lavet efter. For resten var der også en stor julefa'er, som havde en kurv på ryggen med gaver til os allesammen. Dem delte lærerinderne selv ud, og der var mange flere til hver, end som du har fået."

Peter var blevet ganske tavs, mens Christians veltalenhed flød i ligefremme strømme.

"Det andet, jeg så, det var ikke slet så stort, men det kunne da rigtig nok ikke ha'e stået på et bord. Det kom jeg nu blot med til, fordi der var en, der var blevet dårlig, og i år kommer jeg vist heller ikke til mere end som et. Men det bryder jeg mig heller ikke om, for så har jeg fået nok."

"Hvor skal du til det," spurgte Peter med den sidste rest af tvivl i stemmen.

"Det skal jeg til i friskolen, når du ellers vil vide det."

Dette svar gjorde Peter ganske tavs, for han vidste ikke, hvad friskolen var. Men ordet gjorde ham eftertænksom. Ofte havde hans moder nemlig kysset ham og sagt:

"Hvis du er rigtig flittig og artig, så kan du måske få en friplads i skolen, og det ville være en stor lykke."

Christian var fuldstændig overvældet af den virkning, hans ord havde haft. Han stillede sig hen i den åbne port, mens han filosofisk fløjtede ud på gaden mellem tænderne.

Dette var den eneste færdighed, i hvilken han var sin legekammerat overlegen, foruden i at kunne spytte langt.

Christians opførsel irriterede i den grad Peter, at han lidt efter listede op igen til stor forbavselse for sin moder.

Hele dagen igennem gik Peter og skævede op til træet, der endnu stod på bordet. Han måtte indrømme for sig selv, at det ikke var særlig stort. Og så var der kun seks lys på det og hverken guldhår eller sne.

Dette gav Peter meget at tænke på. Han var stille og indesluttet, og han spiste kun en pandekage til middag. Hans moder mærkede det først lidt efter lidt, hun var optaget hele helligdagen af at sy, og hun troede, at det var lille Peters mave, det var galt med.

Om aftenen, da hun kom ind i soveværelset, og som sædvanlig holdt lyset over Peters ansigt, så hun, hvordan hans øjenlåg glippede.

Han lod kun, som om han sov!

Moderen satte sig på sengekanten og sagde:

"Er der noget i vejen med dig, Peter?"

Der begyndte at pible tårer i Peters øjne.

"Hvad er det, min dreng?"

"Jeg tør ikke bede om det," sagde Peter frygtsomt.

"Du må heller ikke bede mo'er om for meget, lille Peter. Julen har været dyr for os, både med gaver og juletræ, og mo'er skal arbejde meget for at få alle de penge ind. Peter må huske på, at alt koster, både hvad du spiser, og hvad du slider, og hvad du lærer i skolen."

Det forstod Peter kun alt for godt, og han tav. Men et øjeblik efter bøjede moderen sig atter ned over ham og sagde kærligt:

"Hvad er det så, Peter vil have? Måske kan mo'er alligevel hjælpe ham."

Peter betænkte sig endnu lidt. Men så kom det op i ham, at når portneren dernede i kælderen havde råd til at give deres Christian det, så måtte hans egen moder, som da. Var finere end portnerens, også kunne overkomme det.

Peter slog derfor pludselig armene om moderens hals, og mens hans stemme næsten kvaltes af bevægelse og spænding efter svaret, der ville følge, sagde han:

"Mo'er, må jeg ikke komme i friskole ligesom Christian?"

Havannacigaren

Otto Bruun er premierløjtnant i garden. Han er smuk, og han ved det. Damerne har ofte fortalt ham det med deres blik og betroet ham det mundtligt i et rødmende øjeblik.

Otto Bruun er blevet gift i maj. Han føler sig sikker på sin hustru, fordi han føler sig sikker på sig selv. Han er lykkelig, for han har taget en kvinde, som han elsker. Han er to gange lykkelig, for han er kommet til at elske en kvinde, der havde penge. Det gør ham smilet om hendes mund lettere at fremkalde, og det glæder ham at se sin hustru glad.

Netop nu har han udfoldet hele sin opfindsomhed. Han er overbevist om, at hun vil synes om det, han har købt til hende, både om ringen og om armbåndet. Men det er endnu kun lille juleaften, og han må vente til i morgen med at få sit kys til tak og føle hendes arm om sin nakke.

I det samme gribes han af utålmodighed. Hvorfor ikke fordele den søde løn på to dage, og to gange gøre to glade. Ringen i aften, armbåndet i morgen!

Han påskynder sine skridt, drevet frem af lykkelig tilfredshed med sin gode ide. Han iler gennem Strøget, ud ad Bredgade og op ad trapperne til sit hjem på Marmorpladsen.

Hurtigt sætter han nøglen i låsen og træder ind i entreen. Han står et øjeblik forbavset. Pigen kommer ham i møde. Han hænger tøjet fra sig og åbner døren til dagligstuen. Hans hustru står midt på gulvet. Hun foretager sig intet, men hun er ildrød i

hovedet, ansigtets udtryk benægter, og hænderne stritter ud til siderne, som ville de sige: "Der er ikke noget i vejen."

Han ser sig om, og han sporer let uorden, uden at han kan sige hvor. Han mærker uro i hendes bevægelser og skjulte tanker i hendes blik.

En mistanke vokser frem i hans sjæl, han tager et par skridt, slår hurtigt portieren til spisestuen til side og træder ind. Han smiler et øjeblik, men kun et øjeblik, så går han rask ind i soveværelset og vender lidt efter tilbage. Derefter ind til sig selv, atter ud, på ny gennem dagligstuen og med et febrilsk udtryk ind i kabinettet. Hustruens blik følger ham. Nu, da han har sat sig, forsvinder hun gennem gangen ud i køkkenet.

Otto Bruun bereder sig allerede på at styrte efter hende. Så opdager han pludseligt noget helt inde under en af flugtstolene. Han lægger sig, så lang han er, på gulvtæppet og får det trukket frem. En cigar!

Længe sidder han og drejer den mellem fingrene. Det er, som om denne uskyldige, rullede plantestok blev til et levende, talende, anklagende væsen. Det er ikke en af hans egne. Den er mat, tynd, af askegrå farve med grønne tonpletter og små hvide stænk. Lugten er stærk og aromaen flygtig. En havannacigar! Hvem af hans venner ryger havannacigarer? Peter Føns! Nej, han ser heller ikke godt nok ud. Christian Krabbe! Han er selv nygift. Erik Grå! Ja, han ryger netop altid havannacigarer, netop sådanne havannacigarer, og er en flot fyr, der praler, mens kammeraterne ler, af sine erobringer mellem gifte damer.

Otto Bruun er lige ved at smuldre cigaren mellem sine fingre af raseri. Da hører han sin hustrus sagte trin, og han stikker

hastig cigaren i sin vestelomme. Den unge frue står i døren med den uskyldigste mine, men uskyldigheden er påtaget.

"Hvor kan det være, du kommer så tidligt hjem?"

"Kommer jeg til ulejlighed?"

"Men Otto dog!"

"Er der noget mærkeligt i, at man har lyst til at være lidt hjemme i sine egne værelser?"

"Nej, men jeg troede, du var i officersforeningen."

"Hvem har sagt det?"

"Det har du jo selv."

"Aldrig."

"Du spurgte mig jo i går, om jeg havde noget imod, at du lige som i din ungkarletid gik hen og drak et glas vin på lille juleaften med Føns og Grå."

"Med Grå, med Erik Grå! Jeg bryder mig virkelig ikke om at drikke vin med den udhaler!"

"Udhaler! Men Otto, hvad går der af dig. Han er jo det elskværdigste, prægtigste menneske."

"Så? Synes du det."

Otto Bruun rejser sig. Han har taget sin bestemmelse. Han vil gå hen i officersforeningen, netop nu, i morgen kan det være for sent.

Han påtager sig en rolig, ligegyldig mine og siger:

"Du har for resten ret, jeg tror, jeg vil gå lidt hen til kammeraterne."

Han går. Hans hustru nikker venligt til ham og siger:

"Farvel til i aften. God fornøjelse."

Men hun skuffer ham ikke. Han mærker godt, at der er en spotsk klang i stemmen.

I et hjørne af officersforeningens restaurationsværelse er vennerne samlede. De hilser ham hjerteligt, men han er ordknap. Erik Grå er der ikke.

Endelig kommer han. Hans udtryk er veltilfreds, hoverende, echaufferet, mens han ser sig om i kredsen.

"Hvorfor kommer du så sent?"

"Et lille eventyr," siger han med et tvetydigt smil og rækker Otto Bruun hånden. Otto Bruun er lige ved at slå den til side, men behersker sig og siger lidt efter med anstrengelse:

"Kan du ikke overlade mig en cigar, jeg har glemt mine?"

Erik Grå kaster et velfyldt etui hen over bordet. Der er flere rum. Almindelige gadecigarer, lyse og mellemstærke, cigaretter, naturligvis til damer, og havannacigarer!

"Må jeg tage en af dem?"

"Ja, gener dig ikke."

Det varer længe, inden Otto Bruun får tændt. Han vender og drejer havaneseren snese af gange mellem fingrene. Så lægger han den fra sig med ubehag: længden, tykkelsen, farven, aromaen. Alt passer nøjagtig!

Han går ophidset hjem.

"Han er vist ikke lykkelig," siger kammeraterne.

"Hvor du er kold og ordknap," siger hustruen, og han bliver dobbelt irritabel.

Den næste dag går uden glæde ved forventningen om aftenens overraskelser. Ved bordet prøver han på at stramme sig op, men det lykkes ikke.

Juletræet tændes, og husfruen, der nu er blevet mismodig, klipper en lille pakke af grenene og siger nedslået:

"Bryder du dig om det?"

Han modtager pakken høfligt og ligegyldigt. Det er et sølvetui med navnetræk i diamanter. Han åbner det, mens hun tilføjer halvt bortvendt:

"Der er kun fem i, men det er din egen skyld, at den sjette er blevet borte for mig, fordi du forstyrrede mig i går."

Otto Bruun tager cigaren op af vestelommen. Han har gået med den hele dagen. Han kender den ud og ind. Før var det en fjende, nu er det en ven. Ja, den er sine fem søskendes ægtefødte broder, og han anbringer den på dens retmæssige plads ved deres side.

I et sæt er han derefter oppe af stolen. Han omfavner sin hustru, der er glad forbavset. Han styrter ind og åbner sin skrivebordsskuffe. Han sætter ringen på hendes finger og lukker armbåndet om hendes fine håndled, mens han kysser hendes hænder.

Hun ser lykkelig op på ham og nøder ham til at tænde en af cigarerne, for at han skal prøve dem.

"Det er Erik Grå, der har købt dem for mig," siger hun undskyldende.

"Den prægtige fyr," svarer han oprømt.

Hun sætter sig på hans skød og siger skælmsk:

"I mandfolk er dog nogle underlige skabninger. Før I har tobak i munden, er I ikke rigtig lykkelige. En kvinde kunne formelig blive jaloux på sådan en cigar."

Han smiler umærkeligt og siger:

"Det kan et mandfolk undertiden også."

Hun forstår ham ikke, men hun bryder sig heller ikke om det. Hun ved kun, at hun nu er helt lykkelig.

Mellem brødre

Jægermesteren var kommet til byen på julebesøg og var taget ind på det bedste hotel, det store, gamle på torvet.

Og sammen med jægermesteren var Søren kommet til byen, for Søren og jægermesteren var uadskillelige. For jægermesteren var Søren nemlig fader, moder, hustru og tjener.

Intet af vigtighed kunne afgøres, uden at Søren blev taget med på råd, og alt af mindre vigtighed afgjordes af Søren alene. Det var ham, der bestemte, når jægermesteren skulle have nyt tøj, hvor megen bagage der skulle tages med, hvad der skulle spises, og hvordan aftenen skulle tilbringes.

"Man skulle undertiden tro, det var Søren og ikke dig, der er herskab her," sagde imellem en af gæsterne i utålmodig ærgerlighed.

Men jægermesteren svarede blot:

"Hvis du vil være her, må du se at komme ud af det med Søren. Det skulle da være den eneste fordel ved at være ungkarl, at man var fri for huslige spektakler."

Denne besked var ikke til at misforstå, og gæsten var da også som regel så fornuftig at rette sig efter den. Gjorde han det ikke, så havde han været sidste gang på Bratholm, for Søren strøg ham uden videre på listen over dem, til hvem der skulle udstedes indbydelse til sommerophold på herregården.

I dag havde Søren ualmindelig mange ærgrelser af sit herskab. Det havde først varet en evighed med at få ham klædt

på, så havde jægermesteren mukket over, at hans sorte tøj ikke så ordentligt nok ud, da han kastede det sidste blik i spejlet:

"Du under mig, Herren hjælpe mig, snart ikke klæder på kroppen. Jeg bliver til sidst en ren fabel i min familie. Det kryber formelig i mig, når jeg tænker på det mønstrende blik, justitsrådinden vil lade glide op og ned ad mig, når jeg træder ind."

Så til sidst var jægermesteren faldet i læsningen af den frisk ankomne aftenavis, og han var ikke til at få trukket fra den, skønt vognen allerede havde ventet i ti minutter, og justitsrådens ikke kunne fordrage upræcished.

Men jo mere Søren vrissede og gnavede, mens han samlede alle de over hele værelset spredte toilettegenstande sammen, desto mere strålende og gemytlig blev jægermesteren. Til sidst rejste han sig og lagde bladet fra sig, mens han fløjtede. Og når jægermesteren fløjtede, vidste Søren, at han i sit aller fortræffeligste lune udklækkede en eller anden ide, som han ville have ro til at spekulere over.

Så snart fløjtningen begyndte, blev Søren derfor så spag og tam, at han for en fremmed slet ikke ville have været til at kende igen.

Ganske tavs betragtede han jægermesteren, indtil denne selv gjorde tegn til opbrud. Derefter hjalp han ham stilfærdigt pelsen på, fulgte ham ned til vognen og smækkede med et stumt buk karetdøren i.

Så gik Søren atter op på hotelværelset. Han vendte og drejede bladet et par gange, indtil hans blik endelig standsede på sin omflakken i spalterne, og et forstående, veltilfreds smil lyste op i hans brede, skægløse ansigt.

Det var et ejendommeligt forhold, der i årenes løb helt fra drengetiden havde udviklet sig mellem de to brødre, Albert og Vilhelm.

Albert havde, lige fra han gik i knæbenklæder, haft en voksen mands væsen. Han blev tidligt udnævnt til familiens gode hoved, var altid duks, altid alvorsmand, altid korrektheden selv lige til fingerspidserne.

For den yngre broder Vilhelm stod han i en næsten overjordisk glans, for Vilhelm var altid nærmest ved den forkerte ende af klassen, altid evigglad og altid struttende af spilopper og med friske mærker af de sidste kampe.

Forholdet fra skolen blev stående igennem hele livet. Albert tog sine eksaminer, erhvervede universitetets guldmedalje, blev embedsmand, dekoreret og justitsråd. Stadig var han lige stiv, lige afmålt, lige korrekt.

Vilhelm gik ud af skolen fra en af realklasserne, uden at det nogen sinde med en tanke faldt ham ind at give sig i kast med en afgangseksamen.

Til at klare sig i livet havde han et ualmindeligt praktisk greb, og han havde bevaret sit gode humør sammen med gode økonomiske forhold. Han forstod at sætte pris på disse og de bekvemmeligheder, som de tillader mennesket at forskaffe sig.

Men netop derfor var der en ting, som var ham en stadig kilde til sorg og spekulation.

Med sin sunde sans og sit klare blik for mennesker og deres væsen, så han tydeligt, at broderen ofte var forpint. Hans indtægter var ikke alt for store, hans hus kostede ham mange penge, og hans børns opdragelse var dyr. Det var klart, at det

ofte nok kneb for ham, og alligevel turde Vilhelm end ikke tænke den tanke ud at tilbyde sin broder penge, når denne ikke henvendte sig til ham. Og det vidste han, at han aldrig ville gøre.

Jægermesteren sad formelig og skar tænder at ærgrelse i vognen, men da alle ceremonierne med at hilse på de fremmede, var overstået, da man havde fået noget at spise og drikke, og da man efter kaffen og cognac'erne var blevet placeret ved l'hombre-bordene, var han atter lutter liv og gemytlighed.

Jægermesteren spillede ved samme bord som sin broder justitsråden, og jægermesteren spillede nærmest vildt med så mange købenoloer og umulige turneer, at justitsråden, skønt han vandt, irriteret udbrød:

"Ja, Vilhelm lærer aldrig at spille andet end sommer-l'hombre."

Da man så skulle gøre op, blev der almindelig latter. Jægermesteren viste det mest pudsige ansigt, mens han undersøgte sin portemonnæ og erklærede, at han ikke havde penge nok.

"Så må det gå ud over Albert. Du kan tage den i stedet for kontanter. Ved et spillebord må den i hvert fald være god nok som betaling mellem brødre."

Dermed lagde han et klasselod over til broderen.

Justitsråden tog med en noget stiv mine mod sedlen og svarede:

"Det er jo ikke rimeligt, at man vinder på den."

"Nej, det er det ikke. Men nu har jeg i hvert fald vundet på den. Så må du se, hvordan det går med dig."

"Ja, ja," sagde justitsråden, "med dig er der jo ikke noget at stille op. Du bliver nu en gang ikke anderledes, og det må man finde sig i."

Og jægermesteren lo bekræftende, så det rungede gennem lejligheden, mens justitsråden puttede sedlen i sin tegnebog, og man gik ind for at drikke the.

Næste morgen var jægermesteren i perlehumør, mens Søren var travlt beskæftiget med at hjælpe ham med påklædningen.

Da jægermesteren var halvt færdig, satte han sig i skjorteærmer til kaffebordet og spiste boller med en ligefrem glubende appetit.

Dagens slagplan skulle lægges. Da Søren havde fået alle de nødvendige instrukser, sagde han med et lunt smil:

"Og skal jeg så ikke hente vores gevinst?"

"Vores gevinst! Hvad mener du med det?"

"Var det ikke derfor, jægermesteren var så glad i aftes?"

"For hvad?"

"Fordi De havde set i aftenavisen, at vi har vundet."

"Jeg har ikke set noget i aftenavisen."

"Har De ikke," udbrød Søren, der nu var overvældet af vigtighed, "så skal jeg vise Dem det sort på hvidt. Vi har ikke vundet mindre end ..."

"Vi har ikke vundet noget, monsieur! Forstår han det? Vi har overhovedet ikke spillet i lotteriet i den sidste trækning, vi har slet ingen seddel haft, og hvis han vover at tale et ord mere om den sag til noget menneske, så er vi to færdige."

Den besked forstod Søren, men den dag i dag er det ham en gåde, hvad jægermesteren har gjort med den seddel, som Søren ved, han selv har købt og fornyet, og som står med gevinst i den officielle trækningsliste med så mange penge, at det formelig må krepere Søren, at hans jægermester ikke har fået dem.

Det lille hundemenneske

1

Markedet var forbi.

Der var blevet gjort gode forretninger, især oppe på torvet, hvor linedanserfamilien Bruno havde sit telt ved siden af den store grøntmalede vogn, der udgjorde dens rullende hjem, og hvor den gennemskudte tyrk fra Plewna var blevet forevist i et skur af sammentømrede brædder.

Tyrken havde nu lagt sin turban og var gået hen i "Snedkerkroen" for at spise til aften som et andet kristent menneske efter en anstrengende arbejdsdag.

Hans foreviser, der på markedet gik under navnet "Rekommandøren", og som havde stort ry blandt teltfolkene for sine gode ideer, havde taget klokken ned fra indgangen, der dækkedes med et gammelt gulvtæppe.

Denne klokke, som han nu havde puttet i lommen, var hans eneste rejserekvisit. Alt andet nødvendigt til en forestilling med 10 øres entre skaffede han sig på pladsen og lod skramlet ligge, når han gik videre til næste by. Det var Rekommandørens stolthed, at han havde opfundet sensationsnumrene: "Havfruen, fanget, i byens fjord," "Damen uden underkrop" og "Skægjomfruen". Aldrig havde han dog haft større succes end med tyrken, som man ganske rigtigt kunne kigge tværs igennem. Rekommandøren havde et stort glatraget, blussende ansigt og ildrødt hår. Over den brogede vest bar han en tyk

urkæde med mange vedhængende signeter. På fingrene havde han et par vældige ringe og i den rundpuldede hat en fjer.

Han sad nu på et bræt, der lå tværs over rendestenen, og talte dagens indtægt ved en lygtes skin.

Da han var færdig, strøg han alle de fedtede mønter i en stor læderpung, surrede til for den og puttede den i lommen. Idet han rejste sig, stod der foran ham en høj, slankbygget mand med et gråt skæg, der gik ham helt ned på brystet.

"Godaften!"

"Godaften, Bruno!"

"Forretningen er vel gået godt?"

"Jo, tak! Jeg kan ikke andet end klage," svarede Rekommandøren i den ham egne selvironiske jargon.

"Der er noget, jeg gerne vil tale med dig om, Rekommandør. Vil du ikke med over i vognen? Madammen har nystegte ål."

"Tak, som byder. Man får jo ikke varm mad hver dag."

Bruno og Rekommandøren, der altid var gode venner, når forretningen gik strygende, og dødelige uvenner, når det gik småt for dem begge som konkurrenter, steg op ad en stejl hønsestige på få trin og forsvandt i vognen.

Gennem en lille entré, der var fuld af gamle klæder og halvsmudsige tricots, kom man ind i hovedrummet, der var fyldt af en ram duft af stegende fedt. Der var en vis indeklemt hyggelighed over vognværelset. På væggen hang skrigende olietryksbilleder af Garibaldi og Victor Emanuel, hver på sin side af en mægtig guitar. Midt på gulvet stod et stort bord med voksdugsbetræk, og oven over hang en stærkt lysende hængelampe. Om bordet var der langs væggen anbragt voksdugssofaer. I den ene krog stod en tyk madam, der trods

sin førlighed så svag og anstrengt ud. Hun var i færd med at lave mad over et lille komfur med blussende kulild.

I den anden krog sad to halvvoksne drenge med gamle tilknappede sommerfrakker over et tyndt pailletteret tricot. De var lige færdige med at spise og gned med brødskorper det sidste fedt af tallerkenen, mens deres øjne stadig lyste af utilfredsstillet appetit.

"Sidder I der endnu," sagde den gamle Bruno.

"Skynd jer nu at komme til ro; vi skal tidligt afsted i morgen."

Drengene forsvandt efter at have kastet lange blikke hen til ålene, der formelig dansede i det spruttende fedt.

Madammen tog panden af ilden og satte den med en mut mine midt på bordet,

"Nu skal det gøre godt at få noget i skrutten," sagde den gamle.

"Ja, det er da hverken løgn eller latin," sagde rekommandøren.

Derefter begyndte de at spise, så de stønnede ved det, mens snapseflasken flittigt blev benyttet.

Endelig syntes rekommandøren at være færdig. Han tørrede sig med bagen af hånden om munden, stangede tænderne med gaflen og tændte en cigar, der udbredte en stank som af brændte klude.

"Du ville tale med mig om noget. Pak så ud, gamle!"

"Det drejer sig om den lille *bambino*!"

Bruno, der var født Petersen, var af god dansk herkomst, men yndede på markederne at give sig et vist italiensk tilsnit, der passede godt til hans sydlandske ydre.

"Ja, han ser jo lidt klein ud."

"Vist så. Jeg har prøvet både på det ene og det andet med ham. Han har ikke stivelse nok i anklerne til at gå på line, og han er ikke brusket nok til at være slangemenneske. Hvad vil du råde mig til?"

"Han må ses!" erklærede Rekommandøren kategorisk.

Bruno rejste sig og forsvandt et øjeblik i baggrunden af vognen, hvor sovekammeret øjensynlig lå. Så vendte han tilbage med en lille seksårs dreng på armen. Barnet havde en fin, næsten gennemsigtig teint, store drømmende øjne, der lå dybt i hovedet, og et mægtigt, pigeagtigt hår, som hang ham helt ned over skuldrene.

Rekommandøren betragtede drengen opmærksomt med sine røde, blodskudte øjne.

"Tag skjorten af ham og stil ham der!"

Bruno stillede det lille nøgne barn, der var ved at briste i gråd, på bordet under lampen.

"Mange krummer er der ikke i ham," sagde Rekommandøren hovedrystende, mens han prøvede musklerne i den lilles ben og arme.

Lidt efter begyndte han at fløjte, et sikkert tegn på, at hans fantasi var i færd med at arbejde. Han tog drengen på skødet, vendte og drejede hans lille ualmindelig stærkt hårede krop, satte ham tilbage på bordet og sagde:

"Nu kan du lægge ham tilbage i kasmarokken igen!"

Mens Bruno forsvandt, tog den anden en tegnebog op af lommen og skrev en art recept på et løsrevent blad. Da linedanseren atter kom ind, gav han ham det og sagde:

"Køb dette på apoteket, og gnid fyren med det morgen og aften over det hele. Når han er blevet ordentlig indbalsameret,

skal du vaske ham i stærkt afkog af grønne valnøddeskaller. I øvrigt må han hverken blive klippet eller vasket, før jeg igen har set på ham. Han kan blive ligeså krabat som tyrken."

"Åh Gud, skulle jeg få så megen glæde af ham! Men han kan da ikke tage skade af det?"

"Ikke om du så smed mig hen ad stenbroen," svarede rekommandøren med sin yndlingsbenægtelse.

De to mænd blev siddende længe i ivrig samtale, mens *bambino* lå med store øjne og lyttende øre for at opfange lidt af deres samtale, som han nok forstod drejede sig om hans fremtid. Han var dog for længst faldet i søvn, overvældet af træthed, da rekommandøren ravede ud af vognen for at opsøge sit logis.

2

Der var knap en halv snes mennesker i den ledige butik midt i hovedgaden. Pladsen var kun indskrænket. På væggen var der overfyldt af plakater. Foran den lille forhøjning stod en mand med et rødblisset ansigt, en tyk kæde med signeter tværs over vesten og en rundpuldet hat med fjer i.

"Dette lille hundemenneske, mine højtærede herskaber, er et af den moderne videnskabs største vidundere. Han er fundet af den berømte opdagelsesrejsende Stanley dybt inde i det indre af Afrika. Han tilhører et folk, der ikke har noget bestemt sprog, men meddeler sig til hinanden ved en lyd, der nærmer sig vore hjemlige hundes gøen."

Man hørte en svag knurren.

"Bider han?" spurgte en dame, der stod i forreste række med en lille pige ved hånden.

"Den ærede dame spørger, om hundemennesket bider. Som regel er han from og fredelig. Den unge dame der kan godt komme frem og klappe ham på hovedet."

Den lille pige gik nølende fremefter og lod sin hånd glide let over det lange, bløde hår, mens hundemennesket så på hende med sine store, melankolske øjne.

"Å, hvor han er kær, må jeg ikke få ham til julen!"

Rekommandøren lo, så han formelig måtte holde sig med den ene hånd på maven.

"Den små frøken har sandelig ingen dårlig smag. Hun vil have den lille Asta-Rasta til julen. Den store Barnum har forgæves budt sine tyve tusind pund for ham, og det er omtrent lige så mange pund, som alle byens folk vejer til sammen. Forresten kan han også blive ond."

Rekommandøren slog hundemennesket let med en tynd stok over ryggen – hvorefter Asta-Rasta viste tænder og snerrende trak sig tilbage.

"Der kan du se, at det var godt, du ikke fik ham," sagde damen til den lille pige, der forskrækket havde trukket hånden til sig.

"Nu takker Asta-Rasta det højtærede publikum så meget for besøget. Hermed er forestillingen forbi. Anden juledag klokken 4 tager vi fat igen. Stor brillant forestilling hvert kvarter."

Skodderne blev sat for. Folk begyndte at søge hjem til juleaften. Rengøringskonen, madam Krause, havde fejet og gjort i stand.

"Hvad skal vi nu gøre med ham?" spurgte hun.

"Ja, hvad skal vi gøre ved ham?" sagde rekommandøren betænkelig. "Bruno kommer ikke med vognen før efter

juledagene."

"Skal jeg tage ham med op til mig?"

"Ja tak, vil De det, lille madam Krause, der har De en krone, han da skal også vide, det er jul."

Madam Krause lukkede af for butikken, tog hundemennesket ved hånden og gik op med ham på kvisten.

En lille lyshåret pige kom stormende ud mod dem.

"Se, hvad jeg har til dig," sagde madam Krause.

"Nej, hvor han er sød," sagde den lille pige og var lige ved at græde af rørelse.

"Han bider vel ikke?"

"Nej, jeg bider ikke," sagde det lille hundemenneske forknyt.

"Jøsses, han taler Herren hjælpe mig dansk," sagde madam Krause og slog forskrækket hænderne sammen.

"Du må ikke sige det til manden, for så slår han mig."

"Nej, det ved den gode gud, jeg da ikke skal," sagde madam Krause, hvis moderhjerte nu var rørt. Hun stoppede Asta-Rasta med julegrød, fyldt hvidkål og kager, tændte en julegren med tre lys og en stjerne for ham, gav ham en lykkepose med godter og en medaljon af blå perler med rudeglas.

Så gik hun ud i køkkenet og lod børnene være alene. De fandt, som de børn de var, hurtigt hinandens fortrolighed. Den lille pige, hvis navn var Hilda, græd, da hun hørte, hvor ondt den stakkels Asta-Rasta havde det, og hun klappede ham på hans lange hår, til han selv græd med og under tårerne forsikrede, at han aldrig havde været så lykkelig som i aften.

Og så lovede Asta-Rasta og Hilda hinanden, at de aldrig ville skilles, og at de altid ville holde sammen.

For det lille hundemenneske blev det to dejlige dage med Hilda på kvisten, indtil Rekommandøren, der i helligdagene ikke havde bestilt andet end sidde på værtshus og drikke og spille sjavs, atter kom og hentede ham.

Men ved afskeden klippede Hilda en lok af sit lyse hår og lagde den i den lille medaljon af blå perler med rudeglas.

Så græd de begge, og selv madam Krause græd med.

Men rekommandøren bandt medaljonen om halsen på Asta-Rasta, og idet han slog en rå brændevinslatter op, sagde han:

"Den er sgu' storartet. Nu er han et udsat fyrstebarn, der er fundet af hyrden med en amulet om halsen."

Anden juledag var der trængsel i butikken.

Forretningen gik strygende. Hvert kvarter måtte det lille hundemenneske frem for at knurre og bide.

Om aftenen kom Bruno med sin vogn for at køre ham til næste by.

Den lille Hilda stod i gården, da vognen kørte bort. Længe blev hun stående og lyttede, indtil hun hørte Asta-Rastas gøen forsvinder i det fjerne. Så satte hun sig på trappen og græd så bitterligt, som man gør det, når man har mistet sin første kærlighed, selv om den kun er et lille hundemenneske.

Men inde i vognen sad Asta-Rasta med tårer i de store, melankolske øjne og kyssede sin amulet.

3

Fra marked til marked trak den lille Asta-Rasta år ud og år ind.

For hver dag blev hans hårvækst tættere og tykkere, og for hver dag blev hans lille hjerne mere og mere indskrænket, for

han fik aldrig lov til at øve sig i andet end at gø, knurre og sidde på bagbenene.

Efterhånden var han virkelig blevet et fænomen, der talte et næsten uforståeligt sprog, og som lægerne i god tro undersøgte med alvor og forbavselse.

Fra de små danske markeder, fra de ledige, københavnske butikslokaler og fra Dyrehavsbakkens lappede telte blev han trukket afsted på de store turneer til verdensbyerne. Som et stykke kvæg vandrede han fra hånd til hånd og solgtes til den højstbydende. Gik forretningen med ham godt, fik han som regel al den mad, han kunne spise, når det da ikke var en alt for nærig impresario, han var faldet i kløerne på. Det var den lille Asta-Rastas lykkelige perioder.

Men gik forretningen med ham dårligt – og der var byer, hvor man rasede og råbte på humbug – så vankede der ofte prygl i stedet for mad, og skældsord og spark i tilgift.

Så en dag kom for Asta-Rasta den store, uanede lykke, som han aldrig en gang havde vovet at drømme om, når han lå frysende og krøb sammen på sit leje uden at vide, om han ville få føden den næste dag.

Manden, som det lille hundemenneske stadig blev ved at kalde sin skiftende impresario, havde været en svamp til at drikke og en bøddel til at slå. Han var nu gået hen og død af delirium på et hospital i New York.

Asta-Rasta græd ikke, da de fortalte ham det, men der kom en rædsel over ham for at sulte ihjel. Hvad han selv var værd i penge, det var aldrig gået op for ham.

En aften i skumringen lå Asta-Rasta da og krøb sammen i sit usle logis. Ofte tænkte han på at tage livet af sig, men han

vidste ikke en gang, hvordan han skulle bære sig ad med det.

Så tog han fra sit magre, lodne bryst den eneste værdigenstand, som han nogen sinde havde ejet, og som man havde givet ham lov til at beholde, fordi de forskellige forevisere efterhånden havde lavet hele legender om den. Som altid, når verden var ond imod ham, tyede han til sin amulet og kyssede den. Han følte sig da ligesom tryggere og lettere i sindet, mens et lille, gullokket hoved med bløde, blå barneøjne dukkede frem for hans erindring.

I det samme bankede det på døren. Asta-Rasta kom til at ryste af skræk over hele sit spinkle, udtærede legeme. Men manden, der trådte ind, hilste næsten ærbødigt og sagde:

"Jeg er agent for Barnum & Bailey. Vil De have kontrakt hos os? De får gratis kost og logis, lov til at sælge Deres egen levnedsbeskrivelse med fotografi mod at aflevere 25 pct. og tilladelse til at beholde halvdelen af, hvad der kommer ind i Deres bøsse."

Asta-Rasta følte sig aldeles overvældet. Han havde aldrig været vant til, at nogen spurgte ham om, hvad han ville.

Derfor nikkede han kun til svar, og manden tog ham med sig med det samme. Asta-Rasta blev anbragt i Barnums verdensberygtede fænomen-museum. Det var et kæmpemæssigt telt, der sluttede sig til den egentlige cirkus som en særlig afdeling.

I denne havde hver af de foreviste deres egen lille tribune foran en hyggeligt udstyret garderobe, i hvilken de kunne trække sig tilbage imellem forestillingerne.

Asta-Rasta fik plads midt imellem de "siamesiske tvillinger" og "manden med stenhovedet". Hans gode, melankolske øjne

gjorde stor lykke særlig hos damer og børn. Hans bøsse, der hang foran estraden, på hvilken han optrådte, var altid fuld af kobberpenge, som efter hver forevisning blev både til sølv og guld, når de byttedes.

Og Asta-Rasta byttede alle sine penge i guld og gemte dem derefter i en kasse inde i sin garderobe. Han var kun glad ved pengene, fordi de var blanke, men han brød sig ikke om at købe noget for dem. Han fik jo alt, hvad han ville spise og drikke, og hvad skulle han så med mere?

Om natten stillede han sin kiste hen ved sengen og var sin egen vagthund, for hvem man næsten nærede en art overtroisk skræk.

For i teltet dannede der sig efterhånden mange sære sagn om Asta-Rasta, der altid holdt sig for sig selv, og som på grund af sin stadig voksende gulddynge fik et mere og mere mystisk skær over sig, mellem de mange løjerlige, skiftende beboere i abnorm-anstalten.

Fra "kæmpebarnet", der var blevet Asta-Rastas sidekammerat, efter at de siamesiske tvillinger var afgået ved døden, vidste man samtidig, at "hundemennesket" var gift eller understøttede fattige slægtninge. Ved hjælp af skriverier, der havde kostet "kæmpebarnet" utrolig sved, og af hvilke han ikke havde kunnet lade være at prale, havde Asta-Rasta gennem den danske konsul eftersporet adressen på en kvinde.

Fjorten dage før jul måtte "kæmpebarnet" årligt skrive en postanvisning. Hvor stor den var, vidste man ikke, for "Asta-Rasta" gik altid selv med den på posthuset, hvor han lod den udfylde.

Man vidste heller ikke, at pengene lige forinden højtiden kom som en kærkommen gave til en fattig, københavnsk syjomfru, som først forbavset havde vægret sig ved at modtage dem, men som senere næsten havde vænnet sig til at regne med den mystiske, anonyme, årligt tilbagevendende gave.

I seksten år har Asta-Rasta været hos Barnum & Bailey. Hans hår er stadig vokset, hans formue også, men samtidig tillige hans arrigskab og hans gigt. Han ligner nu en gammel gnaven puddelhund, der knurrer, så snart man nærmer sig til det den betroede gods.

Opholdet i teltet har fremmet tuberklernes trivsel, og en morgen finder man ham død ved siden af hans kasse, der nu er jernbeslået og forsynet med mange, kunstige låse.

Den solide kiste åbnes i politiets overværelse. Alle papirer er i orden. De er i sin tid skrevne af "kæmpebarnet", der for et par år siden er afgået ved døden af fedt på hjertet. Men papirerne er gode nok trods de store, ubehjælpsomme bogstaver, og det kan godtgøres ved fremlagte kvitteringer, at den underlige rebus, der står under den sidste vilje, er Asta-Rastas bomærke.

Og sådan gik det til, at et børnehospital for forsømte børn pludselig fik en hel kasse fuld af blanke guldstykker. Og sådan gik det til, at en fattig syjomfru, som den jul havde siddet bedrøvet og frysende på sin kvist, ved forårstide modtog et stort pengebrev, der gjorde en ende på alle hendes sorger og bekymringer.

Ikke et ord fulgte der med brevet, kun en lille medaljon af blå perler med en hårlok bag et fedtet stykke rudeglas.

Asta-Rasta havde ikke blot haft hundens ydre men også hundens karakter, der trofast bevarer sin kærlighed uden at

tænke på at forlange noget til gengæld.

Stedmoderen

Kun to år efter at hans hustru var død, havde den unge enkemand giftet sig for anden gang.

Der var folk, der bebrejdede ham dette skridt, og som sagde, at han næppe havde brudt sig meget om sin kone, når han så hurtigt havde glemt hende.

Det var uretfærdigt. Han havde elsket hende, og han ville have elsket hende endnu et liv igennem, om døden havde sparet hende. Han fredede om hendes grav, han værnede om hendes minde, og han betragtede ofte med vemod hendes blide træk, der lyste ham i møde fra billedet over hans skrivebord.

Men mindet blev blegere og blegere; det blev derfor ikke mindre skønt, tvært imod, det antog en mere og mere ideel natur, men det tabte samtidig i virkelighed, og det gjorde for hver dag tilværelsen yderligere tom omkring ham.

Han havde gennem ægteskab vænnet sig til hjemmet, men et hjem uden hustru bliver i længden et intetsigende ord for en mand, der en gang har følt, hvad det vil sige at være lykkelig gift. Og når der så er børn, og det var der her, så er en tilbagevenden til ungkarledagene blevet en umulighed og forsøget på at erstatte børnene deres moder en pligt.

Enkebørn er ofte eksemplariske, enkemandsbørn ikke sjældent forfejlede.

Sådan ræsonnerede i hvert fald den unge litterat Holm, måske gjorde han det for at undskylde sig selv over for en nyopdukkende forelskelse, der var mindre ildfuld, mindre

hidsig end den første, men som havde en moden overvejelses sunde grundlag.

Så giftede han sig da på ny.

Hans højeste ønske var, at hans anden hustru ville blive en kærlig moder for hans første hustrus børn, en dreng og en pige, af hvilke den sidste var sin moders udtrykte billede.

Og den unge frue nærede samme ønske som sin mand. Hun ville, ja hun ville være en god moder for sin mands børn, det havde hun fast og bestemt sat sig for. Hun ville aldrig vise nogen jalousi, hun ville aldrig rive et minde ud af sin mands eller af børnenes hjerte, hun ville bøje sig i ærbødighed for enhver smuk erindring, der var blevet til huse, og hun ville erobre disse små væsners kærlighed.

Men hvor var det ikke svært!

Den første hustru blev hængende over skrivebordet. Den anden følte ingen skinsyge, ingen bitterhed mod dette stadig mindende og manende portræt, men til tider forekom det hende, når hun så på det, at der stod glans af det som af et katolsk madonnabillede.

Lys og sol blegede farverne og gjorde ansigtets teint og udtryk endnu mere sart og æterisk, end det tidligere havde været. På enkelte dage af året fandt hun blomster om billedets ramme. Hvorfor vidste hun ikke, for hun var ikke indviet i denne families hellige husalmanak, og til tider fandt hun et af børnene sidde med hånden under kinden og stirre grublende på billedet.

Der var skjulte tanker, skjulte minder, skjulte erindringer, den fælles oplevelse mellem de tre – fader og de to børn, og hun nåede aldrig til at forstå dem gennem de halvtalte ord.

Af og til kunne der stige noget som en hidsighed op i hende, men hun betvang den, hun ville være en god stedmoder for disse børn.

Og så nåede man jul, og på julen håbede hun, men den blev ikke det, hun havde tænkt sig.

Gaver havde hun købt nok af, måske for mange.

Børnene følte sig overvældede, men der var ikke den store, jublende overraskelsens og taknemmelighedens glæde i deres øjne. De lod hurtigt legetøjet ligge, de stirrede hen for sig, mens de gnaskede på godterne, og en gang imellem mødtes øjnene, faderens og børnenes, og så blev faderens fugtige, og børnene græd, og hun følte, at hun havde ingen ret til at græde med.

Der blev lange, trykkende pauser. Manden rejste sig og gik ind i sit værelse. Hun fornemmede det, som gik han ind og holdt husandagt, måske for at bede hende derinde om tilgivelse.

Børnene sad stille og hviskede til hinanden.

Det var ikke mistænksomhed, der fik hende til at spørge:

"Hvad er det, I snakker om?"

Men de følte det sådan. De blev røde i hovederne og ville ikke svare.

Hun tog den lille pige hen til sig, hun strøg hende over håret, og hun spurgte hende indtrængende:

"Hvad var det så, I talte om?"

Men den lille pige så til broderen og svarede ikke.

Stedmoderen var ved at blive vred, da dukkede der en halvskjult mistanke op i hende om, at det var om hende, de havde talt.

"Hvad var det så," sagde hun lidt hårdt. "Jeg vil have det at vide."

Men så rejste drengen sig næsten trodsig og sagde:

"Vi talte bare om, at vor rigtige moder altid læste højt for os juleaften."

Stedmoderen blev så glad, at hun gerne kunne have kysset ham. Kunne hun glæde dem ved det? Kunne hun vinde dem ved det?

"Kom her hen, børn," sagde hun. "Så skal jeg læse for jer. Sæt du dig på skamlen, lille Anna, og Christian kan sidde der på stolen."

Hun tog det første det bedste bind af "Grimms Eventyr" i bogskabet, slog op på den første fortælling: "De tre små skovnisser" og begyndte at læse:

"Der var en gang en mand, hvis kone døde ..."

Hun læste med øjnene lidt længere nede på siden og så sætningen: "Konen hadede sin stifdatter til det yderste og vidste ikke alt det onde, hun ville gøre hende."

Der gled en let rødme over den unge kones ansigt. Hun standsede i oplæsningen og bladede videre til den næste fortælling om "Snehvide", der var så hvid som sne og så rød som blod og så havde hår så sort som ibenholt, men som ved sin fødsel kostede sin moder, den gode dronning, livet.

Efter et års forløb tog kongen sig en anden ægtefælle. Det var en smuk kvinde, men hun var så stolt og overlegen og kunne ikke lide, at nogen skulle overgå hende i skønhed.

Hun havde et vidunderligt spejl. Når hun trådte hen foran det og så sig deri, sagde hun:

Spejl! Lille spejl på væggen der,
hvem er vel skønnest i landet her?

Og så svarede spejlet:

Fru dronning, I er den skønneste her.
Nu var hun tilfreds, for hun vidste, at spejlet sagde sandhed.

Men Snehvide voksede til og blev bestandig smukkere, og da hun var syv år gammel, var hun så fager som den lyse dag og smukkere end selve dronningen. Da denne en gang spurgte sit spejl:

Spejl! Lille spejl på væggen der,
hvem er vel skønnest i landet her?

Så svarede spejlet:

Fru dronning, vel er I skønnest her,
Snehvide dog tusindfold skønnere er.

Da forfærdedes dronningen og blev både gul og grøn af misundelse. Fra det øjeblik vendte hjertet sig i livet på hende, hver gang hun så Snehvide, sådan hadede hun hende. Og misundelse og hovmod bredte sig som ukrudt i hendes hjerte, stedse videre, så hun ikke havde ro hverken dag eller nat.

"Den bliver for lang, børn," sagde den unge kone, der følte, hvordan hendes hals snørede sig sammen, alt mens hun læste.

"Det var kedeligt," sagde lille Anna, der havde siddet og hørt efter med åben måbende mund. "Jeg ville nok have haft at vide, hvordan det endte med hende."

"Nå, så må I hellere høre historien om 'Broerlil og Søsterlil', den er noget for børn: Broerlil tog nu Søsterlil ved hånden og

sagde: 'Siden moder er død, har vi aldrig en glad time mere. Stifmoder slår os hver dag, og når vi kommer hen til hende, støder hun os bort med fødderne. De hårde madskorper, der bliver til overs, er vor mad, den lille hund under bordet har det bedre. Til den kaster hun dog undertiden et godt stykke. Du gode Gud, dersom vor rigtige moder vidste det. Kom, lad os gå ud i den vide verden.'"

Stedmoderen standsede atter i læsningen, og børnene, der var begyndt at blive interesserede, så utålmodigt op.

"Vent lidt, børn," sagde hun næsten bedrøvet. "Nu skal I straks få et rigtigt eventyr."

"Ja, men de er rigtig gode," sagde drengen. "Jeg kender dem alle sammen."

"Så er det netop godt, vi finder et, du ikke kender."

Stedmoderen bladede hen i bogen. Hun ville ikke begynde at læse, før hun havde kigget historien igennem.

Der var først "Askepot", som gjorde alt, hvad stedmoderen forlangte.

"Men stifmoderen sagde: 'Det hjælper dig alt sammen ikke noget, for du har ingen ordentlige klæder, og du kan ikke danse. Vi må jo skamme os ved dig.'

Dermed vendte hun Askepot ryggen og gik ud med sine to stolte døtre."

Så kom "Hansemand og Grethelil", der af deres stedmoder blev sat ud i skoven for at dø af sult.

Dernæst "Mo'er Hilda", i hvilken den stakkels lille pige må spinde, så blodet sprang af fingrene:

"Nu hændte det en dag, at tenen var ganske blodig, og så bukkede hun sig med den ned ved brønden for at tvætte den

ren, men da fløj den af hånden på hende og faldt ned. Hun løb da grædende ind til sin stifmoder og fortalte hende ulykken. Stifmoderen skældte og smældte og var ubarmhjertig nok til at sige: 'Har du tabt den ud af hånden, så kan du også hente den op igen.'"

"Enebærtræet" var den sidste fortælling i bogen. Der var den værste stedmoder, hende, der sagde så venligt til den lille Malenes broder: "Vil du have et æble, min søn," og klask! slog hun kistelåget i, så at hovedet fløj af ham og ned mellem de røde æbler.

Børnene havde siddet spændt og ventet på, at moderen skulle begynde at læse højt. Nu smækkede hun bogen i med en utålmodig bevægelse, kastede den hen ad bordet og sagde:

"Nej, det er ikke noget, der kan more jer."

Børnene rejste sig fra deres pladser og skottede til hinanden.

Da den unge kone så op, mødte hun sin mands mildt bebrejdende blik.

Han havde åbnet døren til sit værelse, uden at hun havde mærket det, og han havde kun hørt de sidste hårde ord.

Han gav børnene et tegn til, at de skulle gå ind i børnekammeret. De gik trevent, mens drengen sagde:

"Så du, hvor gal hun blev."

Og den lille pige tilføjede:

"Sådan var vor egen moder rigtig nok ikke."

Men drengen tog hende opmuntrende om de små skuldre og sagde:

"Græd ikke, lille søster, nu skal jeg læse højt for dig."

Det var underlig komisk rørende at høre de to tale som et par små skuespillere med de replikker, som eventyrene havde lært

dem. De begyndte selv at få halvbevidste martyrfølelser.

"Det er kedeligt, at du ikke forstår at vinde børnene," sagde faderen bedrøvet. Hun stirrede kun hen for sig, mens der blev en lang pause.

Så hørte de lyd gennem den halvt åbnede dør ind til barnekammeret – det var drengen, der havde fat i deres rigtige gamle, lasede eventyrbog og havde fundet slutningen til "Snehvide", som den lille søster var så spændt på.

Han læste med eftertryk og velbehag om ondskaben, som havde fået sin retfærdige straf:

"Snehvides ugudelige stedmoder var bedt med til bryllupshøjtiden.

Da hun trådte ind i den kongelige sal, genkendte hun straks Snehvide, og af lutter skræk og angst stod hun stille og kunne ikke røre sig af pletten. Men der var allerede sat jerntøfler over ilden, og de blev båret med jernstænger og satte foran hende og nu måtte hun træde i det rødglødende fodtøj og danse i det, indtil hun segnede død om."

Drengens stemme lød så triumferende, som om det var ham selv, der havde udført eksekutionen.

"Det havde hun rigtig godt af," sagde den ellers så blide lille pige og godtede sig formelig.

Men den unge hustru rejste sig, og idet hun kastede sig om halsen på sin mand, udbrød hun hulkende:

"Hvorfor vil dog alle gøre det så svært som muligt for en stedmoder at vinde sine børns hjerter?"

Faderen strøg hende over øjnene og smilede kærligt til hende, idet han kyssede hende på panden.

Så kaldte han børnene ind igen.

Han gik hen til bogskabet og tog et bind af H. C. Andersens eventyr. Derefter læste han for dem: "Historien om en moder".

Mordbrænderen

Mordbrænderen sad i det store fængsels allerdybeste kælder. Tre gange havde han overfaldet opsynet. Efter de to første blev han slået til blods med den nihalede kat, efter den sidste blev han sat i jern.

Fra den dag mødtes han og opsynet hver morgen med truende øjne og fjendtligt sind. Det var tavs krig og gensidig frygt, men aldrig et ord, end ikke et ondt.

Så døde den gamle fængselsinspektør, og der kom en ny. Uden at der blev talt, bredte efterretningen sig lydløst mellem fangerne, og håb og frygt blandede sig i de forskræmte, ensomme, grublende sind.

En dag hørtes der fremmede fodtrin i gangen udenfor mordbrænderens celle. Døren blev åbnet, opsynet blev stående udenfor, mens en enkelt mand trådte ind.

Han var blændet af mørket, så at hans øjne tabte ethvert udtryk, men mordbrænderen, der rent havde glemt dagslyset, så ham så tydeligt som en åbenbaring.

Fangen rejste sig hurtigt og stod ret med hænderne ved bukselinningerne, mens han stirrede på den indtrædende. Det var en ung, bleg mand med fine, næsten gennemsigtige træk. Hans øjne var dybblå og drømmende, hans hår var langt og blødt, og skægget flød ham ned over brystet.

"Inspektøren!" snerrede en hård stemme ude fra.

Mordbrænderen rettede sig endnu strammere, og den fremmede trådte helt ind.

Hans øjne havde vænnet sig til mørket, og det syntes, som om omgivelserne virkede betagende og uhyggeligt på ham, men hans stemme var rolig, blød og melodisk.

"Det er fange nummer syv?"

"Javel."

"Du har tre gange overfaldet opsynet?"

"Javel."

"Du er straffet to gange med kat?"

"Javel," sagde fangen, men denne gang i en hånende tone, som om han spottede over spørgsmålet.

"Du er dømt i jern?"

Fangen svarede ikke, men der hørtes en svag klirren af en lænke og en brysk, gryntende lyd uden for.

"Jeg er den nye inspektør. Du skal ikke betragte mig som din fjende. Jeg opfatter min stilling her som pædagog."

"Pædagog!" gentog fangen uvilkårligt og uforstående, og dog gled der et næsten spotsk smil over hans læber. Han følte sig i dette øjeblik langt klogere på livet end denne mand, skønt man havde holdt ham selv indespærret hans halve levetid.

"Ja, pædagog!" blev inspektøren ved. Udenfor hørte man en utålmodig bevægelse.

"Jeg vil forsøge at tage dig med det gode. Jeg tror, det vil hjælpe bedre på dig end prygl."

"Javel," sagde fangen mekanisk uden at forstå videre af ordene.

"I dag har vi den 1. oktober. Juleaften kommer jeg igen. Hvis du har opført dig godt i de tre måneder, skal jeg give dig noget, som aldrig en anden fange har fået før du. Pas nu vel på!"

Og inspektørens smalle, hvide hånd lagde sig på fangens skulder. Fangen følte denne blide, menneskelige berøring for første gang i åringer, og skønt han stod stramt ret, mærkede han knæene ryste under sig.

Inspektøren gik. Døren faldt til. Skridtene fjernede sig, men opsynets var træge og modvillige.

Den første tanke var rørelse, den næste var had over denne menneskemagt, selv til at gøre godt, den tredje og sidste var en uafbrudt dage-, uge- og måned lang grublen over disse ord: "Noget, som aldrig en anden fange har fået".

De kunne bringe ham til at ryste i forventningens feber og gyse i skuffelsens anelse.

Hvad ville inspektøren give ham?

Et spejl! Ganske vist havde han ikke set sit billede i åringer, og enhver holder dog af sine egne træk, selv om de er blevet blege og gustne, men nummer syv havde tabt den sidste gnist af forfængelighed.

En blomst! Ja, der var en tid, da det havde været hans kæreste ønske at få en potteplante, som han kunne vande og pleje, men nu brød han sig ikke mere om det. Der var jo også for mørkt her nede til, at noget kunne trives.

En bøfsteg med løg og spejlæg! Nej, det kunne en fange ikke få, og for resten ville den også kun styrke hans legeme til fornyet modstand i dette fangehul og lade kosten smage så meget smallere.

En kvinde! Han kom til at skælve ved den blotte tanke, men viste den fra sig næsten med rædsel. Hvor ville synet af en kvinde ikke atter bringe de med vold undertrykte lyster til nyt liv!

Hans ønskers flugt var stækket, den formåede ikke at hæve sig til en virkelig længsel efter noget bestemt, og hans grublen udartede sluttelig til en sløv nysgerrighed efter at se, hvad den nye inspektør kunne hitte på.

Trægt, tungt og langsomt slæbte tiden sig med lænke om foden møjsommelig afsted gennem de tre kolde, mørke måneder mod jul.

Så læste han på stregerne, som han ridsede med sin lænke, at dagen var nået, mens han havde bidt al galde i sig og forholdt sig så stille som en mus.

Sæt, de alligevel havde fundet noget at udsætte på ham, sæt, at han slet ikke fik at vide, hvad det var, der var tiltænkt ham. I samme øjeblik tanken fødtes, var den nær ved at kvæle forstandens lys, så vældig voksede den frem.

Ved middagstid hørte han trin i gangen, og trin var for ham blevet ord, sådan var hans øre skærpet for hver lyd.

Det var inspektøren og opsynet og så noget, der lød svagere, som han ikke kendte og ikke begreb, men som fyldte ham med underlige anelser om, at der forestod det vidunderlige, som en fange aldrig havde kendt.

Længe før skridtene var nået til døren, havde han rejst sig og stillet sig ret med hænderne ved bukselinningerne. Hans blod hamrede i tindingerne og spændte for hjertet. Gik de hans celle forbi, så var hans modstandskraft udtømt, men skridtene og den fremmede lyd standsede uden for hans dør, og hans hjertes slag var ved at standse med dem.

Så åbnedes døren langsomt, tungt og raslende, og inspektøren trådte ind.

"Du har jo opført dig godt i de tre forløbne måneder."

"Javel," sagde han, og stemmen dirrede, så skulle han altså have det.

"Kan du huske, jeg lovede dig en belønning."

Han fik ikke kraft til at svare. Om han huskede det! Han havde jo ikke tænkt på andet dag og nat i et helt fjerdingår.

"Husker du det ikke?"

"Jovel," og denne gang lød det, som der var gråd med.

"Så skal du også få det."

Mordbrænderen sitrede over hele legemet. Inspektøren vendte sig om og knipsede med fingrene. En lille sort puddel trådte langsomt og forsigtigt ind, som om den var bange for at blive lokket i en fælde.

"Den må du have," sagde inspektøren.

Man hørte en utålmodig bevægelse uden for. Mordbrænderen så mistroisk på inspektøren og sagde:

"Hvor længe?"

"Så længe du er god ved den og opfører dig ordentligt."

Inspektøren så, at mordbrænderens øjne lyste i mørket, men han sagde ingenting.

Døren lukkede sig atter langsomt, og fangen var ene med sin nye kammerat.

Denne gang var lyden i skridtene uden for foragtelig, som når en sparker i ærgrelse.

Indenfor sad de to længe og stirrede på hinanden. Han turde ikke kalde på dyret, en ubestemt frygt sagde ham, at det ikke ville komme hen til ham.

Endelig vovede han forsøget. Puddelen nærmede sig langsomt og tøvende; da den kom helt hen, begyndte den at snuse til ham.

Han fik mod til at stryge den over hovedet. Hunden gav et spring og satte forpoterne op på hans knæ. Han blev så forskrækket, at han nær var gået bag over, men han fattede sig og strøg den forsigtigt med begge hænder over ørerne ud mod snuden. Puddelen gjorde et nyt hop, så sad den på hans skød, og mens han klappede den ned over ryggen, blev den ved at slikke ham over øjne og pande og logre med sin lille, korte hale, indtil mordbrænderen lagde sit hoved helt ned i dens krøllede pels og gav sig til at græde.

Denne gang hørtes ingen lyd uden for, men da opsynet havde endt ronden med den nye inspektør, sagde den ene opsynsmand til sin kollega:

"Jeg tror, det rabler for ham. Nu skal mordbrænderen vel også pudse hunden på os."

Kollegaen nikkede blot. De havde begge været i fængslet i seksten år, og de vidste, hvordan de folk skulle tages.

Men fra den dag blev der aldrig klaget på fangen nummer syv, og dog sad han endnu i seks år i det store fængsels allerdybeste kælder.

Da han døde, blev puddelen lukket ud, men den tog ikke notits af nogen, hverken mennesker eller dyr. Den lagde sig på mordbrænderens grav uden at spise eller drikke, indtil den fulgte den eneste ven, den havde kendt, lige siden den var ganske lille.

Jeg kommer med juleskibet

Da købmand Svendsen om morgenen trådte ind i sit lille kontor, modtog han af kommis Petersen et telegram fra New York.

Købmand Svendsen hørte ikke til de store forretningsfolk, for hvem trådmeddelelser så langt borte fra var noget dagligdags. Hos ham ekspederedes det meste med posten.

Med en vis nervøsitet vendte og drejede han derfor telegrammet et par gange mellem hænderne, inden han bekvemmede sig til at lukke det op. Da det endelig skete, og han havde kastet et blik i det, strålede hans ansigt med en så overjordisk glæde, at kommis Petersen allerede i ånden så sit nytårshonorar fordoblet.

I telegrammet stod kun disse ord:

> Jeg kommer med juleskibet! Tager Mary med!
>
> *Georg.*

Med en hast, som man ikke skulle tiltro en godt og vel halvhundredårig mand, der i kulde og træk snart i en menneskealder selv havde passet sin forretning, løb købmand Svendsen op ad den vindeltrappe, der førte til hans private lejlighed, og mens han var nær ved at tabe morgenskoene, fo'r han gennem alle værelserne, idet han svingede telegrammet og råbte:

"Georg kommer med juleskibet! Georg kommer med juleskibet!"

Fru Svendsen, der var i færd med at smøre skolemad til den elleveårige Peter, kom styrtende ind, mens hun tørrede hænderne i forklædet. Peter glemte helt at pakke sine bøger sammen og stod med åben mund og stirrede på faderen. I dørsprækken så man næsen af Ane, hvis blåfrosne hoved var indhyllet i et stort tørklæde.

Men købmand Svendsen blev ved at danse rundt på gulvet som en siouxindianer, mens han i kådhed lod morgenskoene ryge op i luften under det stadig gentagne udbrud: "Georg kommer med juleskibet!" og så satte han melodi til.

Endelig sank han udmattet ned på en stol i samme øjeblik, som en dør gik op, og en ung pige, hvis kinder havde fået pludselig rødme, hurtigt smuttede ind og greb telegrammet.

Hendes øjne stirrede, og hendes bryst arbejdede voldsomt, mens også hun gentog: "Georg kommer med juleskibet!" men så var det pludseligt, som om hendes stemme blev helt tør og udtrykket ganske stift, idet hun med klangløst tonefald tilføjede: "Og han tager Mary med!"

"Ja, han tager Mary med," gentog købmand Svendsen, hvis humør blev ved at være overstadigt.

"Men hvem er Mary?" sagde fru Svendsen og så forbavset fra sin mand til sin niece, den lille frøken Alma, hvis øjne blev ved at stirre på det mystiske telegram.

"Hvor skulle jeg vide det fra," svarede købmand Svendsen. "Måske er det hans kone, og måske er det hans forlovede, eller måske er det en negerinde, han har købt. Hvad ved jeg, men når han kommer, får vi hende jo at se."

"Ja, det er godt nok," sagde fru Svendsen, "men det er da underligt, at han slet ikke har skrevet noget om hende."

"Det skal naturligvis være en overraskelse," sagde købmand Svendsen, og så gik hver i 12 dage og spekulerede på overraskelsen.

Hver morgen og aften kiggede man i bladene for at se, hvordan det gik med juleskibet, og så endelig juleaftensmorgen signaliseredes det fra Helsingør.

Om aftenen, ligesom klokkerne ringede over den lille by, og flittige kirkegængere løb af sted gennem gaderne med salmebogen i hånden, kørte Georg Svendsen ind på perronen i sin fødestad, som han ikke havde set i fire år.

"Det kan man kalde at passe tiden," udbrød købmand Svendsen faderstolt, mens han betragtede den flot udhalede, kønne, unge mand, der røg fra favn til favn. "Han er blevet en ren amerikaner. Du har vel ikke helt glemt at tale dansk?"

"Å, nej," sagde den unge mand og lo.

Dansk kunne han tale endnu, men mens han gik ned gennem byen i festligt optog, og købmand Svendsen råbte til alle de forbipasserende: "Georg er kommet med juleskibet, kan De kende ham igen!" så syntes han jo nok, at husene var blevet lidt små og gaderne lidt snævre. Tænk, at agentens gård, som han som dreng havde anset for jordens største palads, ikke var højere!

Men da han nåede hjem og fandt alt igen i sit lille værelse: jernsengen på sin plads, skibet på klædeskabet og det gamle portræt af bedstemoder på væggen, så var han lige ved at græde af rørelse og hjemmeglæde.

Så gik man til bords til grøden og gåsestegen. Der var en nervøs hastighed over Georgs fortælling. Han havde så meget, der skulle ud, og de andre lod ham tale og spørge, uden at spørge ham igen, mens Alma sad med store øjne og lyttede til hvert ord, som ventede hun, at det skulle løse hende en gåde.

Men det forløsende ord syntes ikke at komme. Da man så havde spist, ringede det på døren, og Niels – Niels var byens eneste drager – begyndte at slæbe kasser op ad trapperne, den ene efter den anden.

Georg gav ordre med engelske ord imellem, og fik endelig alle pakkerne placeret i sit værelse. Først blev der hugget og hamret, og så begyndte overraskelserne.

Georg var i uafbrudt bevægelse mellem sit værelse og spisestuen, hvor juletræet stod, og hvert øjeblik hørte man: "Nej, tusind tak! Gud, hvor er det yndigt! Nej, det er alt for meget! Hvor har du dog fået plads til alt det! Er der mere endnu!"

"Nej, hvor den er sjov!" var det sidste udbrud. Det kom fra Peter, der havde fået en mand, som kunne køre rundt på gulvet på automobil.

"Det bedste kommer først siden, det må jeg selv op og hente på banen."

Og inden de havde fået sundet sig, var Georg ude af døren.

Familiens medlemmer så forbavset på hinanden. Almas udtryk var stille og melankolsk.

"Så render han, inden man endnu får talt ordentligt med ham," udbrød købmand Svendsen i gemytlig ærgerlighed. "Fut er der s'gu i de amerikanere, det må man lade dem."

"Tror du nu, han kommer med Mary?" sagde Peter i en forsigtig tone til faderen.

"Hys, dreng, det ved jeg ikke!" Og så blev der en lang, lang pause. Alle tænkte det samme som Peter. Gudskelov, nu ringede det! Alma gik ud og lukkede op.

Det var et af de kendte breve fra Amerika, som købmand Svendsen ellers plejede at betale postbuddet en krone for.

"Ja, nu er drengen rigtig nok kommet før brevet," sagde købmand Svendsen, "men kronen skal De da have alligevel."

"Mange tak, hr. Svendsen, det er heller ikke min skyld, det er, fordi der står, at det først skal udbringes juleaften. Den unge herre har vel ikke vidst, om det var så bestemt, at han kunne komme selv."

"Nej, det er rimeligt nok, og ulykker på søen har man jo desværre også nok af, især på den rute. Men nu har vi ham da Gud ske lov velbeholden og ved godt helbred."

"Det må rigtig nok være en stor glæde, hr. Svendsen! Mange tak og velsignet fest."

Alma, der var den skrappeste til at læse skrift, havde som sædvanlig åbnet brevet og givet sig til at studere det. Alt som hun nærmede sig slutningen, blev hun mere og mere ivrig, hendes kinder blussede, og hendes øjne lyste. Hun svingede brevet i luften og udbrød:

"Nu kommer Georg med Mary!"

Og så lo hun med alle sine hvide tænder, så det klukkede i hende, og købmand Svendsen gjorde øjne så store som tekopper.

I det samme ringede det igen, der blev lukket op, og Georg trådte ind. Alma fo'r ham om halsen med en sådan voldsomhed,

at han næsten var ved at falde bag over, mens hun kyssede ham lige på munden. Hr. og fru Svendsen vekslede blikke, og selv Peter så måbende op fra sin automobilmand.

Men Alma blev stående ildrød i hovedet, mens Georgs blik forbavset hvilede på hende, og blodet også skød op i hans kinder.

Så viklede han forsigtigt en kasse ud af nogle tørklæder og satte den på bordet. Den, der først kom til orde, var Peter:

"Nej, Georg har taget en levende abekat med."

"Vidste I ikke det?" sagde Georg forbavset.

"Jeg læste det først nu," sagde Alma og rødmede igen.

"Hvem troede I da, Mary var?" Alma vendte sig bort, men købmand Svendsen sagde med et lunt smil:

"Der var nogen, der troede, det var din kone."

"Nej, hende vil jeg rigtig nok tage her hjemme, hvis hun da vil ha' mig," sagde Georg og lo.

Hvad han så sagde mere, mens Peter var ved at besvime af henrykkelse over Mary, kan være lige meget, for det er allerede bestemt, at Georg og Alma skal giftes til foråret.

Den nedstyrtede turist

En 25. maj 1885 kom en amerikansk turist ind i det lille værtshus, der lå lige ved den italienske grænse på et af de mest søgte udsigtspunkter.

Han var klædt i tindebestigerdragt, hans væsen var eksalteret, og hans hysteriske måde at omgås penge på stod i skarp modsætning til hans landsmænds sædvanlige, korrekte opførsel.

Måske joges han afsted af en stor sorg eller en ukendt følelse af at have guld i sit bælte, nok er det, at han på demonstrativ vis talte hele sin formue op, mens han i et hjørne af gæstestuen nød et beskedent glas øl.

Da han atter havde puttet guldet til sig, tømte han det halvfulde krus og spurgte højlydt, om han kunne få en fører. Hans øjne lyste med en uhyggelig, fantastisk glans, og der blev stille i det lavloftede, røgtunge rum.

Endelig rejste den gamle, skævmundede Beppo sig, og mens han strøg sig om de smalle læber, gik han hen foran den fremmede.

"Til "Istappen"," sagde amerikaneren kort.

"Til "Istappen"!" gentog Beppo betænkelig, mens der veksledes blikke mellem dem, der sad i stuen.

"Istappen" var egnens mest berygtede sted. Ofte havde turister i kåd selvtillid eller beskænket overmod prøvet på at bestige dens stejle, glatkolde kegle, men lige så ofte havde de

opgivet forsøget og var vendt tilbage med valne hænder og rystende krop.

Nu var det år siden, forsøget var gjort.

"Hvornår skal det være?" spurgte Beppo atter langsomt og dvælende.

"I aften."

"I aften! Natten er mørk, og vejen er vanskelig."

"I aften!" gentog amerikaneren utålmodigt. "Vil du ikke tjene din førerløn, og den skal blive rigelig, så går jeg alene."

Beppo stod et øjeblik usikker, mens alle blikke hvilede på ham, så tømte også han sit krus og sagde langsomt:

"Jeg går med!"

Amerikaneren svarede ham næppe. Han knappede sin korte jakke tæt om sig og slyngede et tørklæde om halsen.

"Kom så!"

Og han pegede frem for sig med en stok, på hvis ende der lyste et hvidt dødningehoved.

De to forsvandt, mens gæsterne begyndte at fortælle uhyggelige historier, der skræmte dem selv, da de en time senere listede hjem mellem de underlige skygger, som klipperne kastede ud på vejen. Månen var nu stået op og lyste med blålig, spøgelsesagtig glans.

Den næste morgen vendte Beppo alene tilbage. Amerikaneren var styrtet i afgrunden.

Der begyndte at gå underlige sagn om "Istappen", der stod kold rædsel omkring dens navn, som omkring dens altid snedækte top. Ingen passerede bjerget forbi uden at korse sig, og samtidig begyndte man at skæve til Beppos hytte.

Amerikaneren havde jo haft en formue hos sig – og den gamle, drevne fører havde ikke det bedste ry. Men Beppo levede fattigt og nøjsomt og opdrog stadig sin broders lille datter, der tidligt var faldet ham til byrde. Rygterne stivnede og faldt døde til ro om hans navn.

Årene gik, og den lille blev voksen. Bianca blev "Istappens" blege, farveløse blomst, der sugede mændenes elskov til sig med sit stille væsen dybt som en bjergsø.

Amerikaneren blev ved at spøge. Der lå han jo nede i afgrunden død og kold, med ben, der var pillet hvide af orme og fugle, og ved siden af ham mellem de smuldrede knokler, dryssede guldet, det blanke, skinnende, uforgængelige guld, der for fattigfolk var en formue.

Med års mellemrum forsøgte en ung vovehals at stige ned i afgrunden, for at hæve skatten. Man så ham aldrig mere, og stadig stridere stod rædslen om "Istappens" hvide kegle og dybe afgrund.

Så skete det, at der meldte sig en frier i Beppos hus. Det var en ung, rask mand med jernstærke muskler og klare blå øjne. Hans navn var Giovanni, og fra barnsben havde han færdedes i bjergene med bøssen på nakken eller stokken i hånden. Han måtte være en brudgom efter Biancas hjerte, men Beppo snerrede ad ham som en hund. Den gamle havde selv følt fattigdom og sult, sådan en arm fyr skulle hans broderdatter ikke sætte bo med.

Giovanni stod nedslået og målløs. Aldrig havde han ventet det svar, men pludselig lyste det af øjnene på ham.

"Guld! guld! forlanger du, Beppo, for at jeg skal blive din svigersøn. Godt! Jeg skal skaffe dig guld til huse. De døde har

ikke brug for penge, lad dem da betale for de levende."

Så gik han.

Beppo så tankefuldt efter ham, men holdt ham ikke tilbage. Og dog havde han forstået, at det var amerikaneren, der skulle udrede medgiften.

Giovanni kom ned i værtshuset. Hans blod var i kog, hans kinder brændte som i feber. De syntes aldrig, han havde drukket så meget. Da han forlod værtshuset, var hans øjne kolde, hans gang stiv, som hos en mand, der går i søvne, og hvis vaklende skridt aldrig snubler, men i en døs famler sig faren forbi.

Idet han gik ud, vendte han sig om i døren og sagde med fremmed stemme:

"I morgen holder vi bryllupsgilde for amerikanerens guld. Hvis ikke, så drik mit gravøl."

Han slængte en håndfuld småpenge hen over gulvet, de sprang rundt på højkant i løb efter hinanden, så rullede de klingrende til ro, og en underlig utryg tavshed faldt over gæsterne.

En stund sad de stille og kiggede hver i sit krus. Så åbnedes døren. Et pust fra natten åndede et koldt gys over dem, og Beppos blege ansigt viste sig.

"Hvor er Giovanni?"

"Ved "Istappen"," sagde en dyb, tør stemme langt om længe, som havde den kæmpet med at få ordene frem.

Så smækkedes døren atter i, mens gæsterne skævede mod vinduerne, som så de hvide ansigter på ruden.

Månen stod højt og tegnede blåsorte silhuetter på det hvide snelagen.

En mand arbejdede sig langsomt op fra afgrunden. Hans blik var tomt og stirrende, hans legeme rystede i krampe, og under hans fod gled græs og småsten i raslende strøm ned i afgrunden bag ham for hvert skridt.

Endelig var han oppe. Uden rædsel så han ned i dybet, uden glæde stod han ved målet, hans øjne skinnede med død glans. – Det var Giovanni.

Pludselig fo'r han tilbage med et angstens udbrud, som havde han set et åndesyn.

Beppo stod for ham, den gamle Beppo med den skæve mund og det runkne ansigt, der var furet som et udbrændt krater.

"Fandt du noget?" spurgte han i en underlig spottende tone, der lød som et djævelsk ekko.

"Intet!" svarede Giovanni mørkt, "kun hvide ben, der lyste i måneskinnet. Guldet var borte, dets røde lue var slukt."

Den unge mand støttede træt ryggen mod en klippeblok.

Han stod i den mørke slagskygge, mens Beppo var fremme i det klare måneskin.

"Guldet er her," sagde den gamle og løftede en pose i vejret.

Giovanni blev så bleg, at den gamle syntes, han lyste i mørket.

"Har du myrdet ham?" sagde Giovanni, og tænderne klaprede i hans mund.

"Hvem taler om at myrde! Han styrtede ned i afgrunden. Jeg havde advaret ham. Pengene havde han forinden betroet mig."

"Du lyver!" råbte Giovanni, "jeg ser det på dig. Dit ansigt forråder dig."

"Lad så være," svarede Beppo og fik en underlig kold ro i sin stemme. "Nu gælder det at handle. I åringer har jeg siddet og

sultet på en gulddynge. Tusinde mistænksomme øjne har hvilet på mig. Jeg turde ikke give en styver ud mere, end jeg tjente, uden at fængsel og galge havde været mig vis. Der er faldet glemsel over den gamle udåd, men samvittigheden har slidt mig i åringer, redet mig som en mare ved dag og nat. Jeg har bødet nok, nu vil jeg nyde frugterne."

"Med dig har jeg intet at skaffe. Den dag i morgen overgiver jeg dig til øvrigheden."

"Til øvrigheden! Du! Nej, det gør du ikke, og det tør du ikke. Du vil ikke gøre Biancas plejefader til en morder i verdens øjne. Det vil skære i dit eget kød. Lad os tale roligt om tingene. Du er en rask fyr. Jeg holder meget af dig, og når jeg har nægtet dig pigens hånd, er det, fordi jeg må have en svigersøn, hvis formue tillader mig at bruge mine egne penge, uden at rygterne skriger op. Nu står du ved målet. I landsbyen ved de, at du har været i afgrunden. Tag guldet med tilbage og vis det frem. Alle vil indrømme, at du har hævet den skat, der er din som belønning for dit mod. Havde jeg ikke taget pengene, ville du jo alligevel have fundet dem, det er i virkeligheden dine. Du har ret til dem. For dig er guldet pletfrit, tag det, og bliv lykkelig i velstand med Bianca ved din side."

Giovanni stirrede forfærdet på ham, men det var, som begyndte han at rokkes i sin beslutning. Tung af tanker vaklede han langsomt fremad og stod nu på afgrundens rand i det kolde, klare måneskin. Beppo vogtede på hver trækning i hans ansigt. – Men kampen varede kun et øjeblik.

"Vig fra mig, frister," råbte han sjæleangst og bredte armene ud.

I den ene hånd holdt han en stok. På enden af den lyste et hvidt dødningehoved.

Beppos øjne spilede sig op, som om de ville træde ud af deres huler. Han stirrede på stokken med bleg rædsel.

"Er du der igen, bort, bort! Vil du mane alle de grufulde minder frem, der så længe har slumret i min sjæl. Ned med dig, du djævelske genganger fra afgrundens dyb."

Beppo styrtede sig frem over, men Giovanni sprang behændigt til side, der lød et brøl, en raslen af sten og sne og et stadigt gentaget fald under klynkende lyde.

Beppo lå knust i "Istappens" afgrund. Giovanni stod en kort stund, stum af forfærdelse. Så faldt hans blik på posen med guldet, som Beppo havde tabt ud af hænderne. Han bøjede sig frem som for at tage pengene op.

En kobberrød sky gik for månen. – Giovanni fo'r forfærdet tilbage.

"Der er blod på dem!" skreg han, mens ekkoet langsomt kom tilbage i natlig rædsel og gentog:

"Der er blod på dem!"

Så slængte han posen over afgrunden og spredte fingrene ud, som brændte de mod hinanden.

Ingen har ærinde mere i "Istappens" dal. På væggen i kirkens våbenhus hænger en stok med et grinende dødningehoved og fortæller: Turisten dernede er en plyndret benrad.

I afgrunden ligger et bleget skelet og oven på det et halvfortæret lig, på hvilket der endnu er føde for orm og grib, og mellem nøgne knokler luer røde guldstykker. Midt i sit rov ligger morderen over ofret, som ville han til evig tid tigge den hvide benrad om tilgivelse.

Men oppe i den lille kirke ringer de små klokker julens fred og forsoning ind over landet, og i den frostklare dirrende luft kimer de til bryllupsfest for den raske, djærve Giovanni og den sarte, sortøjede Bianca.

Giovanni går for alteret uden sky på sin pande.

Sardindåsen

Krakow 1903.

Kejsertoget holder! Det består af en række elegante salonvogne med to lokomotiver for, for det er hoffet, der er i færd med at forlægge residensen til hovedstaden for at holde jul.

Foureren er sendt, i forvejen til den station, hvor man af hensyn til trafikken er nødt til at gøre et kortere ophold.

Tredje klasses ventesal, der er den største, er blevet afspærret, og ved hjælp af flag og grønt er den omdannet til en nogenlunde hyggelig hal, for enden af hvilken der er anbragt et våbenskjold med kejserparrets navnetræk.

Tværs gennem ventesalen er dækket et langt, smalt bord, der bugner af delikatesser: spiselige fuglereder, indbagte østers, fersk kaviar, ægte Strassburger leverpostej, fasaner serverede friskstegte midt i deres fjerdragts brogede pragt, og selve residenspaladset bygget op af vanilleis og med lys bag de røde sukkervinduer.

Døren til ventesalen slås op. Kejseren og hans følge træder ind. Majestæten ser hverken på dekorationerne, flagene eller det rigt dækkede bord. Han har haft mest lyst til at blive i sin waggon, men han er opdraget ved hoffet og følger hoffets skik, som den høflige og hensynsfulde mand han er. Derfor sætter han sig aldrig op mod sin hofmarskals arrangement.

Kejseren står tavs for enden af bordet med en tallerken i hånden. Med bekymret mine taler han først med en general, der knejser stiv og strunk og gør honnør. Så vender kejseren sig

til en af sine ministre, til sidst konfererer han længe med en admiral, mens udtrykket i monarkens ansigt synes mere og mere sørgmodigt, og han bliver ved at stå med tallerkenen uden at røre noget af det, der ligger på den.

Nede ved den anden ende af bordet, så fjernt fra majestæten som muligt, slås kammerherrer, officerer og højtstående embedsmænd, som man slås ved en stående souper ved hove. Der lyder raslen af gafler og tallerkener, og der høres uafbrudt knald af champagnepropper. Kejseren ser med et tomt blik ned over slagmarken, hvor der kæmpes så tappert, men hans tanker er andet steds.

Han stiller tallerkenen urørt fra sig og giver tegn til opbrud. Alle skynder sig at sluge den sidste bid eller at skylle den sidste slurk ned. Nogle putter i hast lidt dessert eller et par cigarer i baglommen. Så entrer alle ind i deres kupeer. Det forreste lokomotivs fløjte giver et hæst afgangssignal, og tungt og langsomt glider kejsertoget videre gennem den faldende sne.

Da kejsertoget er borte, dækkes der i et hjørne af ventesalen et lille delikat bord med fire stole omkring. Mundkokken, taffeldækkeren, sølvtøjsbevareren og mundskænken tager plads omkring det. De siger ikke et ord til hinanden, men deres glatbarberede ansigter skinner af fedt og velvære, mens de smasker velbehageligt og slår smæld med tungen.

Så standser mundkokken pludselig forfærdet midt i måltidet og planter gaffelskaftet hårdt foran sig i bordet. På ruden af det store vindue ud mod perronen ses to blege ansigter med store, grådige, sultne øjne. Taffeldækkeren følger mundkokkens blik

og farer op i rædsel, mens sølvtøjsbevareren vil til at hente politi. Kun den altid joviale og gemytlige mundskænk bevarer sin fatning og gør tegn til de to der ude, at de skal blive stående.

Ansigterne trækker sig lidt tilbage i mørket ude på perronen, men man kan endnu skimte dem. De to der ude holder sig på spring, parat til at flygte men også til at komme nærmere, om det skulle vise sig, at der virkelig er noget at hole.

Mundskænken griber en kurv. Han tager rundt omkring på bordet af de allerlækreste sager: en hel postej, et par kolde kyllinger, en halv snes små koteletter, lidt skør andesteg og en dåse sardiner.

Så lægger han et par næsten fulde flasker oven i kurven og strøer nogle håndfulde konfekt, kandiserede frugter og cigarer over det hele.

Han åbner døren til perronen og råber:

"Hej I der! Kom her hen!"

Det varer noget, inden de to rører på sig. Endelig vover den ene sig forsigtig frem, som en hund til det kødben, den frygter for er lokkemad.

Mundskænken, der nødig vil stå for længe i kulden, stiller kurven helt ud på perronen og trækker sig tilbage.

"Tag det nu for pokker!"

En mager hånd griber pludselig i kurvens hank som en ravneklo, og så farer begge de to forsultne vagabonder af sted, som var de tyve med politiet i hælene.

Mundskænken tager atter plads ved bordet. Han stikker servietten ind under flippen og siger:

"Lad os tage fat igen. Det er pokkers, så en god samvittighed kan give appetit, det letter, når man føler, at man har gjort lidt

godt mod sine fattige medmennesker op mod højtiden."

De to vagabonder har imidlertid standset deres løb og har slået sig ned i et tomt materialskur.

Den ene af dem bliver mere og mere glad og velvillig, alt mens han spiser og drikker:

"Åh, hvor det dog er dejligt! Åh, hvor det smager! Åh, de rare mennesker!"

Den anden bliver mere og mere ondskabsfuld, skønt han ikke spiser og drikker mindre end sin kammerat:

"Sikke nogle frådsere! Sådan skulle man ha'e det! De kan sagtens smide lidt levninger til os, i stedet for at kaste dem i svinetønden."

Da måltidet er færdigt, tager den velvillige og tømmer den ene af flaskerne til sidste dråbe. Det er en gammel madeira fra 1853.

"Gud, hvor den smager. Det er lige som jeg var i Himmerig!"

Så tænder han en cigar, og da den er røget halvt ud, falder han i søvn på et knippe halm. Lidt efter snorker han, så det synger i hele materialskuret.

Den ondskabsfulde sidder lidt og stirrer på sin kammerat med et foragteligt smil. Så tager han resterne af, hvad der er i kurven, og går ud i den kolde nat.

Det er formiddagen før juleaften.

En hyggelig og velvillig stemning ligger over byen. Sneen drysser som fint, hvidt sukker over de tørfrosne gader, i hvilke kanerne farer afsted med klingende klokker og bjælder. Alle folk

har travlt, og alle folk er glade. Belæssede med pakker nikker de til hinanden og råber: Glædelig jul! Glædelig jul!

Og det tegner til at skulle blive en glædelig jul. Et rigtigt julevejr, det er det da i hvert fald, en rigtig hvid jul med slædeføre og skøjteis og lun hygge i kakkelovnskrogen. En rigtig dejlig jul for folk, der har tætte støvler, tyk pels og brændsel i kælderen. En hård jul for dem, der ikke har noget af al den slags.

Men det er så trist at tænke på, og i dag vil man være glad!

Derfor er der også stuvende fuldt af oprømte mennesker i byens største og flotteste restaurationslokale. Over alt er der vin på bordet. Man drikker det sidste glas inden man skal hjem til den fredelige arne, hvor børnene venter utålmodigt på aftenens fest. Ud gennem dørene, der intet øjeblik står stille, hører man klinken, latter og fornøjet tale.

Så lyder et brag. Derefter indtræder en dødsstilhed og så igen råb, skrig og larm.

En bombe er kastet ind gennem vinduet og er eksploderet.

Tre personer bliver sårede, men gerningsmanden pågribes.

Man spørger ham, hvorfor han har kastet bomben, der viser sig at være dannet af en tom sardindåse, og han svarer:

Fordi han er blevet grebet af had til samfundet ved tanken om, at kejseren hver dag skulle spise sådan mad som den, han selv og hans kammerat har smagt i går.

Man aner en medskyldig, og man søger forbryderens kammerat. Man finder ham i materialskuret, men han er frosset ihjel, mens han sov rusen ud.

Rådhusklokkerne

København, nytår 1901.

I nat er det nytår. Vi er på tærsklen til det kommende århundrede. Der er tusinder og atter tusinder af mennesker på gaderne trods den sildige stund, tusinder og atter tusinder af råbende, skrigende og hujende mennesker, og det futter og knalder over alt, som om man var i en rigtig krig under et bombardement. Pludselig lægger en højtidelig tavshed sig over det oprørte menneskehav. Alle ansigter vender sig lyttende i vejret, det er, som gik der en hvid skumbølge hen over en mørk sø.

Man venter i spænding på, at det prægtige rådhus' tårnklokker for første gang skal lade deres malmtoner flyve ud over byen.

Et øjeblik er der dødstille.

Så drøner tolv slag, tolv tunge, stærke, højtidelige slag, og over hele byen ringer klokkerne som flyvende røster fra luften.

En store bededags nat ved vintertid.

Fra Frue Kirke lyder tonerne bløde og runde, fra Marmorkirken kommer de dryssende som faldende snefnug, og under de gyldne ræddiker i Bredgade lyder de som en hård, taktfast klemten.

Der er lys i alle vinduer, der er forventningsfuld stemning mellem folk, som et øjeblik føler, at de står over for noget nyt,

noget uanet, noget endnu mere hemmelighedsfuldt end den almindelige dagligdags fremtidsfrygt.

Tonerne dør hen. Et kvarter har man ofret på at ringe død over et hensovet århundredes lig.

Og mens klokkerne kimer over båren, dvæler min tanke uvilkårligt ved det svundne århundredes mærkeligste drama, som man endnu ikke har nået at få spillet til ende, men ved hvis foreløbig sidste akt jeg selv sad som den anspændte tilskuer.

Da jeg kommer hjem, gennemblader jeg på ny mine dagbogsfortegnelser fra Dreyfusprocessen i Rennes:

Rennes i august 1899.

I morgen begynder den store proces. Jeg kom til Rennes i eftermiddag. Byen lå dvask og doven, beskinnet af solens sidste skrå stråler.

Over floden, der slæber sig lunken gennem den stensatte kanal, stod myggesværmen som en tæt sky, og da månen tændtes, spejlede de hvide husfacader sig i den tavse strøm så skarpe og blanke i alle linjer, at man næsten kom til at tænke på hendes kongelige majestæt Venedig.

Jeg fandt mig en lille lejlighed i et gammelt solidt stenhus oppe på selve hovedtorvet, og så gik jeg ud for at se på byen i de sidste, sene aftentimer. Et hvidklædt italiensk dameorkester! Det er al den underholdning, på hvilken byen byder. Gud ske lov, at damerne endda er kønne, for processen vil trække ud over en måned.

Det var nat, da jeg kom hjem. Huset på torvet havde ved min ankomst forekommet mig lyst og venligt. Nu havde det

fuldstændig skiftet karakter i det skumle, rugende mørke.

Jeg skulle ind gennem en lang, lang gang, og for enden af den så jeg på den anden side af gården ind i et stort pølsemageri, hvor der arbejdedes ved lys, mens den vældige hakkekniv uafbrudt gik op og ned i stadig vrikkende bevægelse, som var det en guillotine i virksomhed.

De lave, brede trappetrin knirker under hvert skridt. Der er bælgmørkt som i en underjordisk tunnel, og jeg frygter for at rive en tændstik af mellem alt det tørre træværk. Jeg famler mig frem. Hver gang jeg passerer en afsats, kaster månen sit lange, blege skær ind mellem den rundtløbende svales stolper og rækværk.

En kat farer forskræmt gennem lysningen som en fantastisk, sort silhuet og gemmer sig i en mørk krog, hvorfra dens øjne lyser som et par gløder.

Jeg når ind i mit værelse. Alt er gammeldags og fremmedartet. Folk, jeg aldrig har kendt, stirrer velvilligt eller strengt ned til mig fra rammerne på væggen. I det store spejl over den lave kamin lige for indgangsdøren ser jeg mit eget billede. Jeg smiler opmuntrende til mit andet jeg, men jeg synes ikke, vi to kender hinanden rigtig i nat, og mens dødsstilhed hersker i huset, forekommer det mig, at mine egne skridt lyder anderledes end ellers.

Jeg ser mig om, og med et slag er det, som jeg forstår sceneriet i mange, gamle romaner, særlig de berømmelige "Tre musketerer."

Sådan har d'Artagnans logis været!

Jeg klæder mig langsomt af. Sengen står på skinner, så at den kan køres ud midt på det røde småternede stengulv. Jeg ved af

erfaring fra syden, at et sådant arrangement ikke betyder noget godt. Tapetet bliver levende om natten!

Næppe er jeg kommet i seng, før der pludselig rører sig liv på gaden, der tidligere har været så stille og øde. Der høres kommandoråb, soldaters fodslag og trampen af hestehove, piber, hujen, en stump af Marseillaisen, et leveråb for hæren, så hastigt flygtende skridt, skældsord, eder og vrinsken af heste blandet med lyden af klirrende sabler.

Det er ouverturen til processen. Politi og soldater foretager forberedende øvelser over for alle de sære eksistenser, der er kommet til Rennes fra Paris for at gøre mudder eller for natten igennem at kampere foran krigsretslokalet. De vil skaffe sig et levebrød ved at storme de få ståpladser for bagefter at sælge dem i dyre domme til de nysgerrige, men dovne velhavere, der ikke selv gider stå i kø.

Lyden trækker bort. Der bliver atter stille, men kun for et øjeblik. Så høres der fire dybe slag fulgt af tolv andre, der glider frem i langsom, imponerende majestæt et for et, og som synes at fylde luften med lange, dirrende bølger, der bliver ved at give resonans i svagere og svagere ekko bag hinanden ind imellem husene.

Jeg ligger ganske rolig uden at røre mig og lytter til denne højtidelige, natlige musik, der er så gribende i sin mørke, malmfulde klang.

Tonerne kommer fra rådhustårnet på den anden side af torvet.

Det er midnatstimen, der forkyndes.

I eftermiddags, da jeg gik over pladsen, beundrede jeg rådhusets smukke bygning. Ved dens fod havde jeg lagt mærke til en stor, tom niche. I den har Frankrigs historie været skrevet blad for blad, ind til de nu atter alle er revet ud et for et. Her har Ludvig den XV.s statue stået i overnaturlig størrelse, flankeret af allegoriske figurer. Revolutionen rev hele gruppen ned og støbte kanoner af metallet.

Derefter opstillede man modeller af statuer af Napoleon den Store, af Ludvig XII, af Henrik IV, af Ludvig XVI. Smagen vekslede med de skiftende regeringer. Ludvig XVI.s kæmpemæssige bronzeskikkelse holdt dog stand, indtil revolutionsmændene af 1830 så sig gal på den og i et arrigt øjeblik væltede den ned af soklen.

Nye projekter kom frem. Endelig besluttede man sig til gruppen, *Bretagnes forening med Frankrig*, og en rigmand skænkede 50.000 francs. På halvvejen måtte man alligevel opgive arbejdet af mangel på penge. Og nu står nichen altså stadig tom.

Vil man måske en gang i tiden rejse en æresstøtte eller en skampæl til minde om den proces, der i denne by skal finde sin afslutning for hele det spændte Europas øjne, og som er århundredets største?

Klokkerne toner atter med hemmelighedsfuld højtidsklang, men de giver ikke svar.

Atter ligger jeg urolig og hører klokkernes klang. Den vækker mig ikke mere, jeg er blevet fortrolig med disse malmtoner, ja

næsten ven med dem, men endnu virker de på en gang hidsende og beroligende på mine nerver.

Torvet derude, fra hvilket der nu atter høres trampen af hestehove, våbenklirren og dumpe kommandoråb, forandrer skikkelse i min fantasi. Jeg ser det i halvdrømme således, som jeg har fundet det afbildet på et gammelt kobberstik i en antikvitetshandlers vindue:

En heks, der er bundet til en pæl, skal brændes midt på pladsen. Hun er nøgen og ser sig fortvivlet omkring med øjne, der springer ud af deres huler. Men intet steds møder hun et medfølende eller deltagende blik. Folk trænger sig glade og optagede, rasende og skrigende om bålet, der allerede begynder at ryge med en kvalm os.

For dem alle er dette et spændende folkeskuespil. Der er måske i tilskuernes tætpakkede skare sandhedssøgende retfærdige mænd og kvinder, der stiller sig selv dette spørgsmål: er denne kvinde skyldig?

Men længere end til spørgsmålet, om hun er skyldig eller ikke, om det er nødvendigt for samfundet at brænde hende eller ikke, længere end til dette spørgsmål kommer ikke nogen af dem. På mennesket der oppe og menneskets lidelser tænker ingen. Den kvinde er blevet et symbol, et kampens tegn. Raseriet og fanatismen, tvivlen og misbilligelsen ville være blevet nøjagtig den samme, om man i stedet havde brændt en forgjort kalv eller en trolddukke.

Klokkerne lyder atter, og denne gang synes jeg, de har en klemtende klang, som skulle eksekutionen nu til at begynde.

Og stadig hele natten bliver de dystre toner ved som en underlagt melodi at spille akkompagnement til mine drømmes

skiftende billeder, indtil jeg pludselig bliver helt vågen af fem taktfaste, knaldende slag.

I et nu er jeg ude af sengen og i klæderne. Jeg iler afsted gennem gaderne til krigsretten, hvis døre klapper i som ved et trylleord på slaget seks.

Over alt er der fuldt af militær og politi og gendarmer og opdagere. Og mens jeg skynder mig videre og hvert øjeblik møder et berømt ansigt fra militærets, litteraturens eller politikkens verden, så kan jeg ikke skjule for mig selv, at jeg for første gang i mange år atter føler den forventningens strålende glæde, der i min barndom kom over mig, når jeg skulle i teatret, og som fik min hals til at blive tør og snøre sig sammen.

Rennes i september 1899.

Nu har jeg da altså set dette menneske, om hvem hele verden i dette øjeblik taler, og som spænder en klodes interesse stærkere, end det er blevet forundt nogen anden dødelig.

I fire timer har jeg siddet og stirret uafbrudt på ham. Jeg har bogstavelig ikke haft øjnene fra ham, og jeg kan dog ikke huske, hvordan han ser ud.

Jeg synes ikke, han er noget menneske. Med sine hvide, splinternye handsker, sit viksede, sværtede skæg og sin flunkende, udstoppede uniform, hvis vatbryst hvælver sig frem i folder, forekommer han mig en mannequin med automatiske bevægelser.

I retssalen har jeg hørt de forskelligste farver på hans knebelsbart. End ikke det kan man blive enige om, og selv hans

navn udtales med afspejling af hver enkelts opfattelse og sympati.

Hans forsvarere siger: Dræfys! For dem er han franskmand, endda en af de mest sympatetiske og dybest forurettede.

Generalerne siger: Dreifus! For dem er han tysker, prøjser, spion for arvefjenden.

Nationalisterne siger: Trefus! For dem er han tysker, prøjser, spion og jøde samtidig.

Og Frankrigs en gang så statelige præsident, Casimir Perrier, der har været det første vidne, siger forsigtigt: Drefy, fordi han ikke ønsker at sige noget ord fuldt ud i denne sag, end ikke den anklagedes navn.

Dødtræt af dagens spænding og anstrengelse har jeg lagt mig på min sofa i mit logis. Tvivl og overbevisning brydes i mig. Jeg synes aldrig, jeg i mit liv har tænkt så alvorligt som i dag. Det forekommer mig, at jeg endnu ser alle disse ansigter, der snart lyser af fanatisk glæde snart af fanatisk bekymring, alt som processen bugter sig frem. Alle parter er under indflydelse af deres egen menings forfængelighed. Jeg tør ikke give mig nogen af dem i vold. Kæmpesagen med alle dens optårnede argumenter pro et contra falder fra hinanden for mig, og mellem ruinerne dukker uafbrudt dette ejendommelige udtryksløse ansigt frem, hvis træk flygter og atter kommer igen i ny skikkelse.

Solen står skarp og strid ind gennem persiennerne. Jeg blunder uroligt i vågen søvn og hører stadig rådhusurets slag, der nu i den klare dag har mistet al mystik i klangen.

Jeg farer op med et ryk.

Denne gang er det ikke tonerne fra tårnuret, der vækker mig. Men det er også denne gang en klokke. Dog, der er ingen majestæt i dens malmlyd.

Der er brutal, verdslig klang i dens stemme, der med bred, fed selvbehagelighed overdøver alt omkring sig. Den råber og kalder, råber og kalder på prangeragtig måde med flov, flad røst. Den lader uafbrudt kneblen gå med hastige sving. Den tåler ingen modsigelse, den vil som en tomhjernet, velnæret pralhans have plads for sit skingrende, pralende brøl.

Det er hotellets malmklokke, som er ophængt i gården ved siden af, og som ringer til frokost.

Og mens rådhusklokkerne i midnatsstunden af og til syntes mig at ringe: Hævn! Hævn! Hævn! så ringer hotelklokken i middagsstunden rent og klart kun det ene ord: Mad! Mad! Mad!

Vi mødes i den store restaurationssal, alle vi, hvem processen har ført til Rennes: generaler, politikere, advokater, skuespillere og skuespillerinder, der vil studere sceneriet og fysiognomierne, kunstnere, forfattere, journalister, tegnere og amatørfotografer – navnlig amatørfotografer fra alle verdens kanter.

Selv her i spisesalen hører man hvert øjeblik: klap! klap! – klap! klap! og en skulende person forsvinder hastigt med byttet i sin kasse, mens hundreder af gafler ærgerligt truer ad ham.

Vi er alle optaget, alle ivrige, alle med standpunkter, som vi har af os selv, eller fra andre, eller fordi vi skal have dem. Vi er alle sultne, og vi er alle tørstige, og vi diskuterer og demonstrerer og skændes heftigt med munden fuld af mad om

skyld og uskyld. Vi hugger ind på table d'hôtet, og vi lader den gule bretagnecider flyde i strømme.

Men uden for råber og kalder og råber og kalder klokken for tredje gang med sin skingrende røst på de sidste efternølere, på dem, der har kunnet glemme, at de er sultne.

København, nytårsnat 1903.

Nu er det igen nytårsnat, og rådhusets klokker ringer over byen. De har fået musik til slagene!

Folk trænges, råber og ler, mens fyrværkeriet knitrer gennem luften, og det slanke rådhustårn lader sine fire, blege fuldmåneskiver vise midnatsstunden mod alle himmelhjørner.

"Er det nu egentlig så kønt?" spørger en lille dame sin kavalér.

"Jeg ved såmænd ikke," svarer herren. "Jeg er snart ked af at se på det. Vi har jo allerede haft det en evighed."

Så forsvinder de leende i den larmende, støjende mængde.

For i år er der ikke en gang stille, da klokkerne begynder at lyde. Man har allerede vænnet sig til deres toner, og det er det ny, man vil have, derfor er der sådan en klang i selve ordet: nytår! Lad alt det gamle være glemt; hvad der blev lidt og stridt, og hvad der kunne tænde og fænge den gang, for år tilbage, lad det være begravet, og lad os være fri for at høre om det. Noget nyt vil vi have på nytårsaftenen!

Tonerne er døet hen, kvalt i larmen fra det bølgende menneskehav.

Jeg standser, og jeg ser på alle disse travle mennesker, der haster hjemad. Og mens jeg lytter op efter mod den sidste resonans, rinder klokkerne i Rennes mig i hu.

Jeg tænker uvilkårligt: For hvor mange af disse mennesker har det svundne års dødsklokke ringet til andagt og eftertanke, og for hvor mange har den lydt som det sædvanlige vanemæssige signal til de traditionelle æbleskiver og midnatspunchen, til madstræv og dagligdagsvrøvl i det nye år som i det gamle.

Om "Bøddelen i Rådhuskælderen"

Forfatter: Carl Muusmann (1863-1936).
Org.udgave: *Raadhuskælderen. Jule- og Nytaarsfortællinger.* A. Christiansens Forlag, København 1904.
Denne udgave baseret på: Førsteudgaven.
Redigeret af: Vivi N. Jensen.
Forside: Efter postkortbillede af indgangen til Rådhuskælderen (Schweidnitzer Keller) i Breslau fra omkring år 1900.

ISBN 978-87-7979-967-7

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-204-3 (Ølstykke 2010).

www.ebib1800.dk